

**UDRUGA ZA INICIJATIVE U SOCIJALNOJ POLITICI
SOCIJALNO VIJEĆE GRADA ZAGREBA
Berislavićeva 3/I, Zagreb**

**SOCIJALNA SLIKA GRADA
ZAGREBA 2007.**

Zagreb, veljača 2009.

PREDGOVOR

Socijalno vijeće Grada Zagreba osnovano je 2004. godine pri Udruzi za inicijative u socijalnoj politici, uz financijsku potporu Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje.

Osnivanje Socijalnog vijeća Grada Zagreba ima za cilj uspostavu kontinuiranog sustava praćenja socijalnog sektora u Gradu Zagrebu, posebice ranjivih socijalnih skupina. Praćenje socijalne situacije u Gradu Zagrebu te planiranje socijalnih intervencija provodi se kroz proces otvorene koordinacije među dionicima društvenog života u Gradu Zagrebu. Socijalno vijeće stoga potiče i stvara preduvjete za učinkovito i pravovremeno planiranje i implementiranje socijalnih intervencija, čime se izravno pridonosi unapređenju kvalitete života građana u Gradu Zagrebu. Jedna je od osnovnih aktivnosti Socijalnog vijeća i kontinuirani rad na izradi godišnje socijalne slike Grada Zagreba.

Prva „Socijalna slika Grada Zagreba“ izrađena je 2004. godine te prezentirana javnosti 28. travnja 2005. godine. Prezentacija je pobudila veliki interes javnosti. Druga je socijalna slika (za 2005. godinu) izrađena 2006. godine te prezentirana javnosti početkom 2007. godine. Treća Socijalna slika (za 2006. godinu) prezentirana je krajem 2007. godine i uključila je dio podataka istraživanja o kvaliteti života koje je proveo UNDP, koji su se odnosili na osnovne pokazatelje relevantne za procjenu kvalitete života stanovnika Grada Zagreba.

Struktura Socijalne slike Grada Zagreba za 2007. godinu sadrži:

- prezentaciju socijalnih indikatora uz pregled njihove dostupnosti, kako na gradskoj tako i na nacionalnoj razini,
- prezentaciju osnovnih pokazatelja/informacija o Gradu Zagrebu kao glavnome gradu RH,
- prezentaciju socijalne situacije u Gradu Zagreb koja prati socijalne indikatore – stanovništvo (broj i osnovna obilježja stanovništva, migracije, nacionalne manjine i dr.); kućanstva i obitelji (osnovna obilježja, sklopljeni i razvedeni brakovi, nasilje u obitelji i dr.); stambeni standard (osnovna obilježja, novoizgrađeni stanovi); odgoj i obrazovanja; zaposlenost i nezaposlenost; ekonomski podatci: zdravstvena zaštita (uzroci smrtnosti, osobe liječene zbog zlorabe droga, osobe s invaliditetom i dr.); socijalna zaštita (ustanove socijalne skrbi, prava iz sustava socijalne skrbi, prava iz nadležnosti mirovinskog sustava); sufinanciranje projekata i programa udruga,
- analizu rasprava u fokusnim skupinama (2 fokusne skupine) s davateljima usluga iz Centra za socijalnu skrb Zagreb.

Izrada Socijalne slike Grada Zagreba kao jedan od svojih ciljeva ima izgradnju nacionalnog modela praćenja socijalnog sektora (izrada socijalne slike) za RH.

U izradi Socijalne slike za 2007. godinu sudjelovale su Gordana Šimunković i Ivana Dobrotić, na prikupljanju i interpretaciji podataka te rasprava u fokusnim skupinama. Pri provođenju rasprava u fokusnim skupinama sudjelovala je i Jelena Ogresta. Konceptualizacija, vođenje i redaktura teksta Socijalne slike za 2007. godinu provedena je od strane prof. dr. sc. Siniše Zrinščaka.

POPIS SKRAĆENICA

APN	Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama
ARS	Anketa o radnoj snazi
CZSS	Centar za socijalnu skrb
BDP	Bruto domaći proizvod
DZS	Državni zavod za statistiku
EU	Europska unija
Eurostat	Statistički ured Europske unije
EV	Europsko vijeće
HZJZ	Hrvatski zavod za javno zdravstvo
HZMO	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
HZZ	Hrvatski zavod za zapošljavanje
NKD	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
MZSS	Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi
RH	Republika Hrvatska
UNDP	Program Ujedinjenih naroda za razvoj
ZG STAT	Službena statistika Grada Zagreba

SADRŽAJ

1.	UVOD	6
2.	SOCIJALNI INDIKATORI.....	8
3.	OSNOVNE INFORMACIJE O GRADU ZAGREBU.....	9
	PRVI DIO.....	10
4.	SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA.....	10
4.1.	Stanovništvo.....	10
4.1.1.	Broj i osnovna obilježja stanovništva	10
4.1.2.	Prirodno kretanje stanovništva.....	13
4.1.3.	Obrazovna struktura stanovništva	16
4.1.4.	Migracije.....	19
4.1.5.	Nacionalne manjine	21
4.2.	Kućanstva i obitelj	23
4.2.1.	Osnovna obilježja kućanstava i obitelji	23
4.2.2.	Sklopljeni i razvedeni brakovi.....	25
4.2.3.	Prekidi trudnoće.....	27
4.2.4.	Nasilje u obitelji.....	27
4.2.5.	Osobna potrošnja i primanja kućanstava	29
4.3.	Stambeni standard.....	32
4.3.1.	Osnovna obilježja stambenih prostora.....	32
4.3.2.	Novoizgrađeni stanovi.....	34
4.4.	Odgoj i obrazovanje.....	34
4.5.	Zaposlenost i nezaposlenost.....	34
4.5.1.	Zaposlenost.....	34
4.5.2.	Nezaposlenost	34
4.6.	Ekonomski podaci.....	34
4.7.	Zdravstvena zaštita.....	34
4.7.1.	Uzroci smrtnosti.....	34
4.7.2.	Osobe liječene zbog zlouporabe droga	34
4.7.3.	Osobe s invaliditetom.....	34
4.7.4.	Samoprocjena zdravlja i dostupnost zdravstvenih usluga	34
4.8.	Socijalna zaštita	34
4.8.1.	Ustanove socijalne skrbi	34
4.8.2.	Prava iz sustava socijalne skrbi.....	34
4.8.3.	Prava iz nadležnosti Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje.....	34
4.9.	Sufinanciranje projekata i programa udruga.....	34
	DRUGI DIO.....	34
5.	REZULTATI FOKUSNIH SKUPINA.....	34
5.1.	Rezultati fokusne skupine sa socijalnim radnicima Centra za socijalnu skrb Zagreb	34
5.1.1.	Struktura korisnika i problema	34
5.1.2.	Okolnosti koje dovode do poteškoća njihovih korisnika	34
5.1.3.	Iskustva i poteškoće u radu s korisnicima.....	34
5.1.4.	Programi socijalne skrbi na području Grada Zagreba.....	34
5.1.5.	Suradnja Centra s drugim tijelima/institucijama te organizacijama civilnog društva	34
5.2.	Rezultati fokusne skupine sa socijalnim pedagozima Centra za socijalnu skrb Zagreb.....	34
5.2.1.	Struktura korisnika i problema	34
5.2.2.	Okolnosti koje dovode do poteškoća njihovih korisnika	34
5.2.3.	Iskustva i poteškoće u radu s korisnicima.....	34
5.2.4.	Suradnja Centra s drugim tijelima/institucijama te organizacijama civilnog društva	34

6. ZAKLJUČNE NAPOMENE	34
LITERATURA I IZVORI.....	34
PRILOG I.: Pregled socijalnih indikatora za izradu socijalne slike Grada Zagreba	34

1. UVOD

Socijalna slika određenog područja jedan je od ključnih pokazatelja društvenog razvoja. Ona govori o razini i kvaliteti života građana u cjelini, osobito njegovim najranjivijim dijelovima. No, osim što općenito govori o tome u kojoj je mjeri društvo razvijeno, socijalna je slika nezamjenjiva osnovica svih socijalnih intervencija. O tome danas najbolje svjedoče iskustva Vijeća Europe i Europske unije.

Vijeće Europe snažno promiče ideju socijalne kohezije. Socijalna je kohezija, kako je definira Vijeće Europe, «sposobnost društva da osigura dugoročno blagostanje svih svojih članova, uključujući pravičan pristup dostupnim resursima i poštivanje ljudskog dostojanstva, a vodeći računa o različitostima, osobnoj i kolektivnoj autonomiji te odgovornoj participaciji» (CoE, 2005.:23). Premda vrlo općenita, ova definicija ističe važnost zajedničkih društvenih vrijednosti, jednakih mogućnosti, osjećaja nade, povjerenja i reciprociteta među članovima društva. U tom pogledu Vijeće Europe danas snažno reafirmira svoju staru ideju bitne povezanosti ljudskih i socijalnih prava, odnosno povezanost Konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama (1950.) s Europskom socijalnom poveljom (1961.), uključujući njezine izmjene i dopune, odnosno Revidiranom socijalnom poveljom (1996.) (Zrinščak, 2006.). No, kako bi ta povezanost u suvremenom društvu zaista došla do izražaja, Vijeće Europe inzistira na definiranju i kontinuiranom praćenju indikatora socijalne kohezije. Kao članica Vijeća Europe i Hrvatska ih je obvezna primjenjivati i analizirati.

Europska unija veliku pozornost posvećuje borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti budući da je koordinacija na tom području na europskoj razini predviđena Amsterdamskim ugovorom (stupio na snagu 1. svibnja 1999.). Prema odluci Europskog vijeća iz 2000. godine svako je proljetno zasjedanje EV-a posvećeno koordinaciji ekonomske i socijalne politike, a svaka je članica EU-a dužna na temelju zajednički definiranih socijalnih indikatora kontinuirano izrađivati detaljnu analizu siromaštva i socijalne isključenosti (Ferrera, Matsaganis, Sacchi, 2006.). Od 2001. godine koordinacija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, slično kao i europska strategija zapošljavanja, uvrštena je u pravnu stečevinu EU-a (*acquis communautaire*), što znači da obvezuje u postupku pridruživanja Uniji i zemlje kandidatkinje.

Iako se u većini razvijenih europskih zemalja kretanje siromaštva sustavno prati više od stoljeća, praćenje je siromaštva u Hrvatskoj počelo mnogo kasnije. Naime, prvo je nacionalno istraživanje siromaštva provedeno u kasnim devedesetima (Matković i sur., 2007.). Nakon prvog istraživanja provedenog 1998. godine pojavio se određeni diskontinuitet u istraživanjima siromaštva, iako je Državni zavod za statistiku prikupljao podatke o potrošnji i prihodima kućanstva. Tako su standardizirani pokazatelji siromaštva objavljeni tek početkom 2004. godine (za 2001. i 2002. godinu) (Šućur, 2006.). U tom pogledu valja istaći izradu Memoranduma o socijalnom uključivanju na kojem su tijekom 2006. godine zajednički radili Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi i Europska komisija, a koji je potpisan od strane Europske komisije i Vlade RH u ožujku 2007. godine (Vlada RH, 2007.). Memorandum bi u sljedećim godinama trebao postati obrazac analize socijalne situacije te definiranja prioriteta socijalne akcije.

Iskustva govore da je socijalna slika nužan preduvjet za socijalnu intervenciju. Naime, s društvenim promjenama mijenjaju se i socijalne prilike, a kako bi se točno znalo koje su društvene grupe socijalno najugroženije i kakva im je pomoć potrebna, treba temeljito analizirati socijalne prilike određenog područja. Tek se na temelju takve slike mogu donositi mjere socijalne politike, može se odlučivati o namjeni socijalnog proračuna grada, sufinanciranju programa udruga i sl. Poticaj za takvu analizu pruža i istraživanje UNDP-a o kvaliteti života koje se ponajprije usmjerava na međužupanijske i regionalne razlike u Hrvatskoj, ali istovremeno daje uvid i u objektivne i subjektivne pokazatelje o kvaliteti života građana Hrvatske u odnosu na građane ostalih europskih zemalja. Analiza svakako može biti poticaj za unaprjeđenje onih područja života u kojima Hrvatska zaostaje od prosjeka ostalih europskih zemalja¹, kao i za unaprjeđenje kvalitete života u županijama koje zaostaju za prosjekom Hrvatske (UNDP, 2007).

---

¹ Tu se prije svega misli na vrlo nisko zadovoljstvo vlastitim obrazovanjem i kvalitetom zaposlenja, izrazito visoku percepciju napetosti između različitih društvenih skupina te na prevladavajući osjećaj dezorijentiranosti i otuđenosti u društvu (UNDP, 2007.b).

2. SOCIJALNI INDIKATORI

Ova socijalna slika Grada Zagreba nastavak je prethodno izrađenih slika i predstavlja nastavak napora prema sustavnoj izradi godišnjih socijalnih slika. Ona polazi od prethodno naznačenih iskustava Vijeća Europe i Europske unije te dosadašnjih hrvatskih iskustava: rada na socijalnoj slici dijela gradova, uobličeni prijedloga u okviru «Reforme sustava socijalne skrbi» te iskustva rada na Memorandumu o socijalnom uključivanju.

Socijalni indikatori korišteni za izradu ove socijalne slike podijeljeni su u devet područja: stanovništvo, kućanstva i obitelj, stambeni standard, odgoj i obrazovanje, zaposlenost i nezaposlenost, ekonomski podaci, zdravstvena zaštita, socijalna zaštita i socijalne nejednakosti. Oni su, kada je to bilo moguće, uz apsolutne brojke, izraženi prema međunarodno usporedivim pokazateljima: postotak, stopa, udjel i sl. U svrhu komparacije, prikazani su i pokazatelji za Hrvatsku.

Većina socijalnih indikatora temelji se na podacima Popisa stanovništva, kućanstava i stanova iz 2001. godine. On je proveden na temelju Zakona o Popisu stanovništva, kućanstava i stanova 2001. (NN, br. 22/01). Popis se stanovništva, prema međunarodnim preporukama, provodi svakih deset godina i predstavlja proces prikupljanja, obrade i objavljivanja demografskih, ekonomskih, obrazovnih i socijalnih podataka koji se odnose na cijelu populaciju zemlje u određeno vrijeme. Za provođenje Popisa 2001. bile su bitne zajedničke Preporuke Ekonomske komisije UN-a za Europu i Statističkog ureda Europske unije Eurostata. Ukupno (uobičajeno) stanovništvo Zagreba, prema Popisu 2001., čine sve osobe koje imaju prebivalište u gradu i nisu odsutne iz njega godinu i više, kao i osobe koje nemaju prebivalište, ali borave na području grada neprekidno godinu dana i više.

Velik se dio podataka bazira i na stvarnim i procijenjenim podacima za 2007. godinu, odnosno kod pokazatelja za koje još uvijek ne postoje podaci za 2007. godinu koriste se podaci za 2006. godinu. Podaci su preuzeti iz priopćenja i izvješća različitih državnih tijela ovisno o području nadležnosti (HZZ-a, MZSS-a, DZS-a, HZMO-a, HZJZ-a, Ureda za ljudska prava Vlade RH) te Odjela za statistiku i drugih nadležnih ureda Grada Zagreba².

---

² Zahvaljujemo navedenim tijelima/institucijama na ustupljenim podacima.

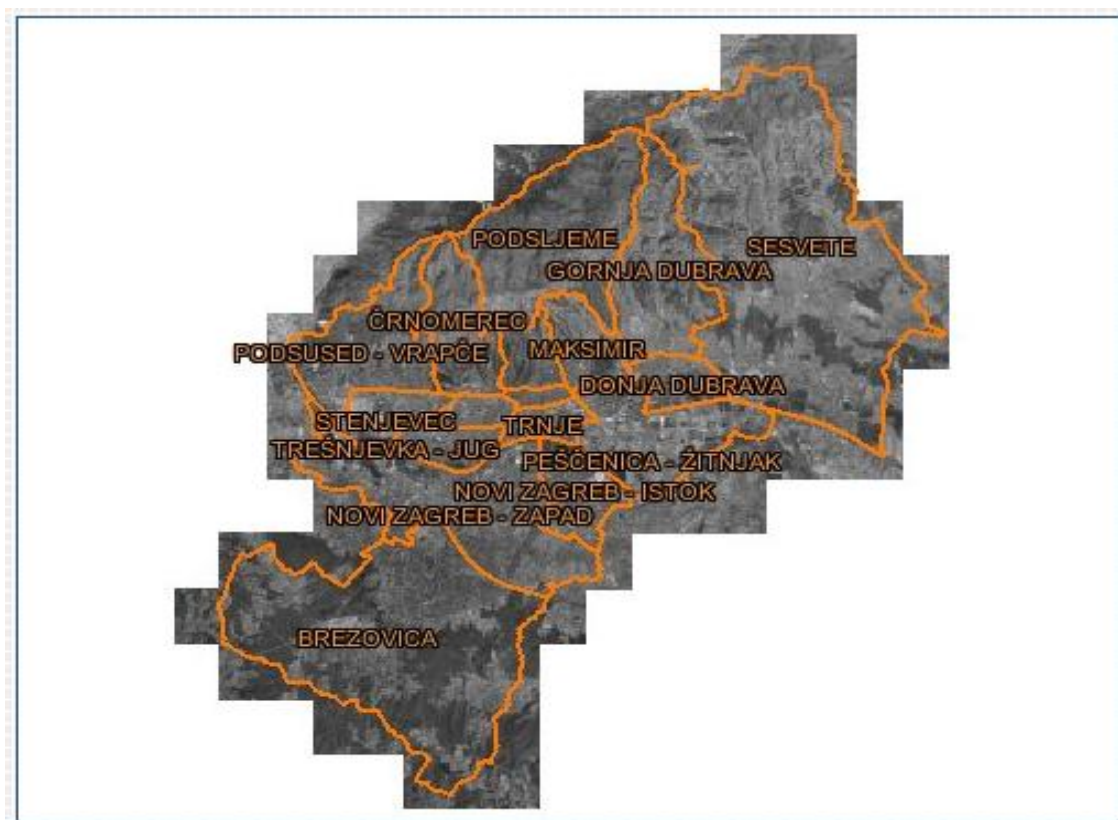

3. OSNOVNE INFORMACIJE O GRADU ZAGREBU

Grad Zagreb posebna je, jedinstvena, teritorijalna upravna i samoupravna jedinica koja ima položaj županije. Ujedno je i jedinica područne (regionalne) samouprave, odnosno državne uprave na lokalnoj razini i jedinica lokalne samouprave. U okviru tih ovlasti Grad Zagreb jamči i određuje djelokrug prava i odlučivanja o potrebama i interesima građana od lokalnog značenja. Grad Zagreb izvršava ovlasti i obveze koje proizlaze iz njegova samoupravnog djelovanja preko tijela Grada Zagreba, tijela mjesne samouprave, gradskih upravnih tijela i javnih službi, a na dobrobit svojih građana.

U Zagrebu je ustrojeno 70 naselja, raspoređenih u 17 gradskih četvrti. Grad se prostire na površini 641,33 km², a njegov je geografski položaj prikazan prema opservatoriju na Griču, 15°59' istočne dužine i 45°49' sjeverne širine.

Slika 3.1: Gradske četvrti Grada Zagreba

Izvor: Interaktivna karta Grada Zagreba (2007.)

PRVI DIO**4. SOCIJALNA SLIKA GRADA ZAGREBA****4.1. Stanovništvo***4.1.1. Broj i osnovna obilježja stanovništva*

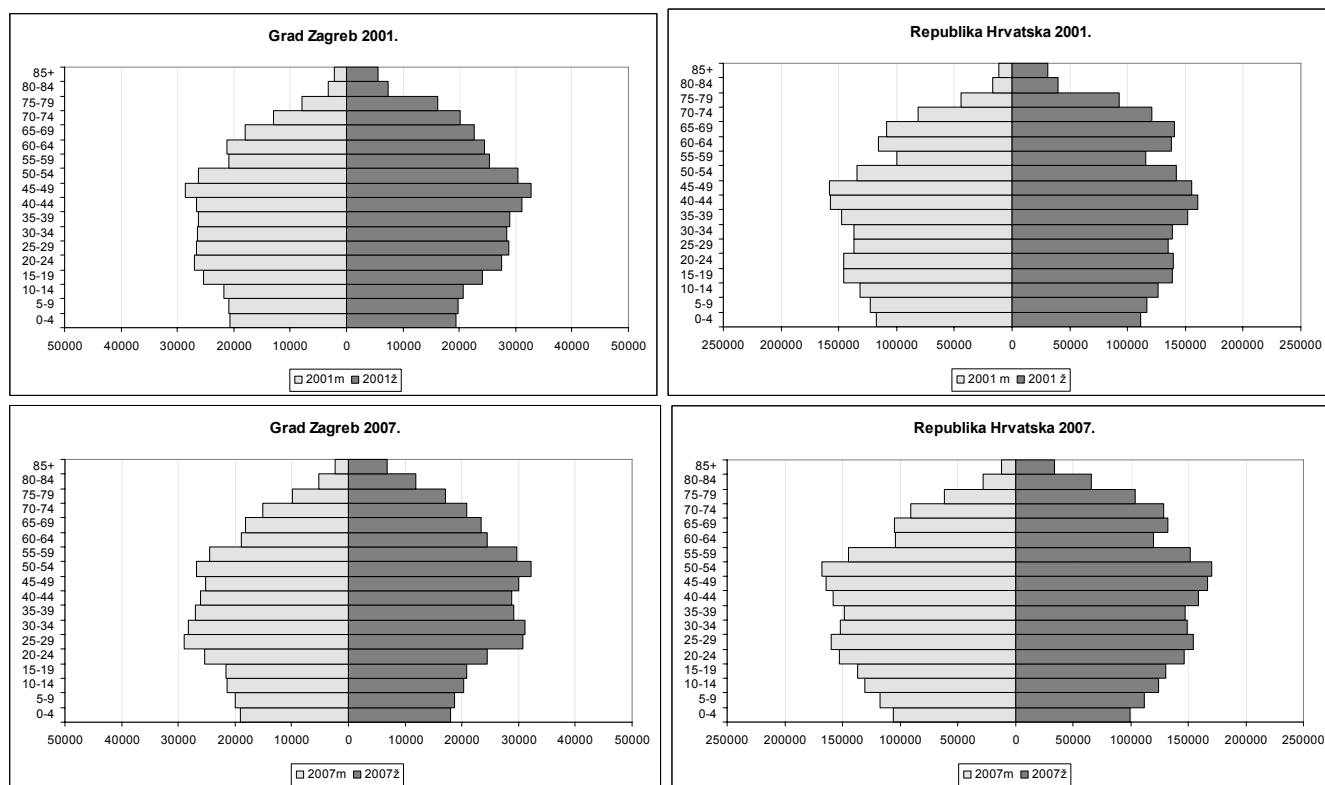
Tablica 4.1: Broj i osnovna obilježja stanovništva – Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%/stopa	Apsolutno	%/stopa
Ukupan broj stanovnika (2001.)	779 145	100	4 437 460	100
- ukupan broj stanovnika (2007.)*	785 866	+ 0,86	4 435 982	- 0,03
Spolna struktura (2001.)				
- žene	415 153	53,3	2 301 560	51,9
- muškarci	363 992	46,7	2 135 900	48,1
Spolna struktura (2007.)*				
- žene	420 519	53,1	2 297 998	51,8
- muškarci	365 347	46,9	2 137 984	48,2
Dobna struktura (2001.)				
- 0 – 14	122 963	15,8	754 634	17,0
- 15 – 24	104 034	13,4	604 237	13,6
- 25 – 64	432 947	55,6	2 365 744	53,3
- 65+	115 980	14,9	693 540	15,6
- nepoznato	3 221	0,4	19 305	0,4
Dobna struktura (2007.)*				
- 0 – 14	117 283	14,9	689 388	15,5
- 15 – 24	92 221	11,7	566 458	12,8
- 25 – 64	442 144	56,3	2 417 503	54,5
- 65+	131 033	16,7	762 633	17,2
- nepoznato	3 185	0,4	-	-
Prosječna starost (2001.)				
- ukupno	-	39,7	-	39,3
- žene	-	41,3	-	41
- muškarci	-	37,8	-	37,5
Indeks starenja (2001.)				
- ukupno	-	93,7	-	90,7
- žene	-	114,7	-	110,8
- muškarci	-	73,7	-	71,6
Koeficijent starosti (2001.)				
- ukupno	-	20,8	-	21,6
- žene	-	23,3	-	24,9
- muškarci	-	18	-	18,1
Stanovništvo prema aktivnosti (2001.)				
- aktivno	356 186	45,7	1 952 619	44,0
- s osobnim prihodima	208 833	26,8	1 147 554	25,9
- uzdržavano stanovništvo	214 126	27,5	1 337 287	30,1

* procjena stanovništva sredinom 2007. godine

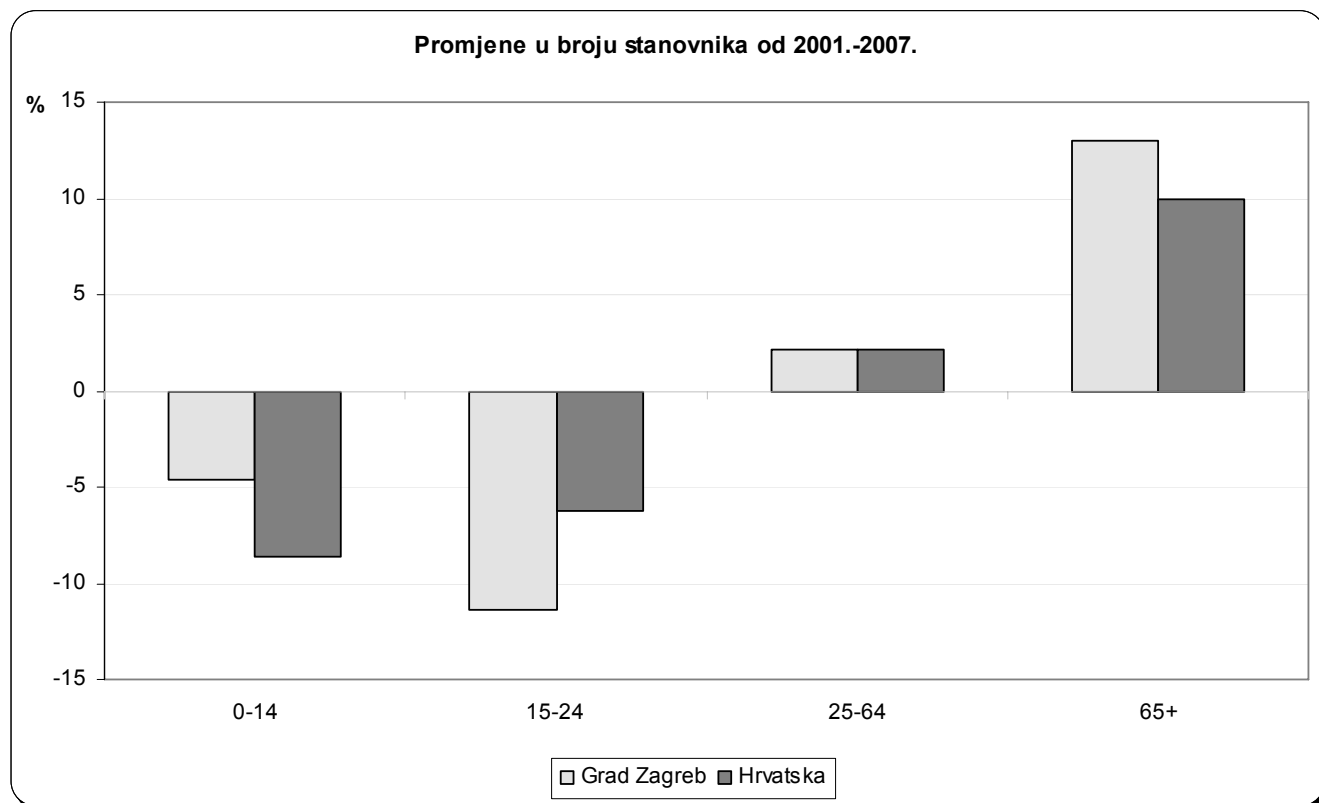
Izvor: DZS (2003.), DZS (2007.a), DZS (2007.b), DZS (2008.a), DZS (2008.e), DZS (2008.o), ZG STAT (2004.), ZG STAT (2007.a), ZG STAT (2007.b), ZG STAT (2008.i)

Slika 4.1: Dobna struktura stanovništva 2001. i 2007. – Grad Zagreb i Hrvatska

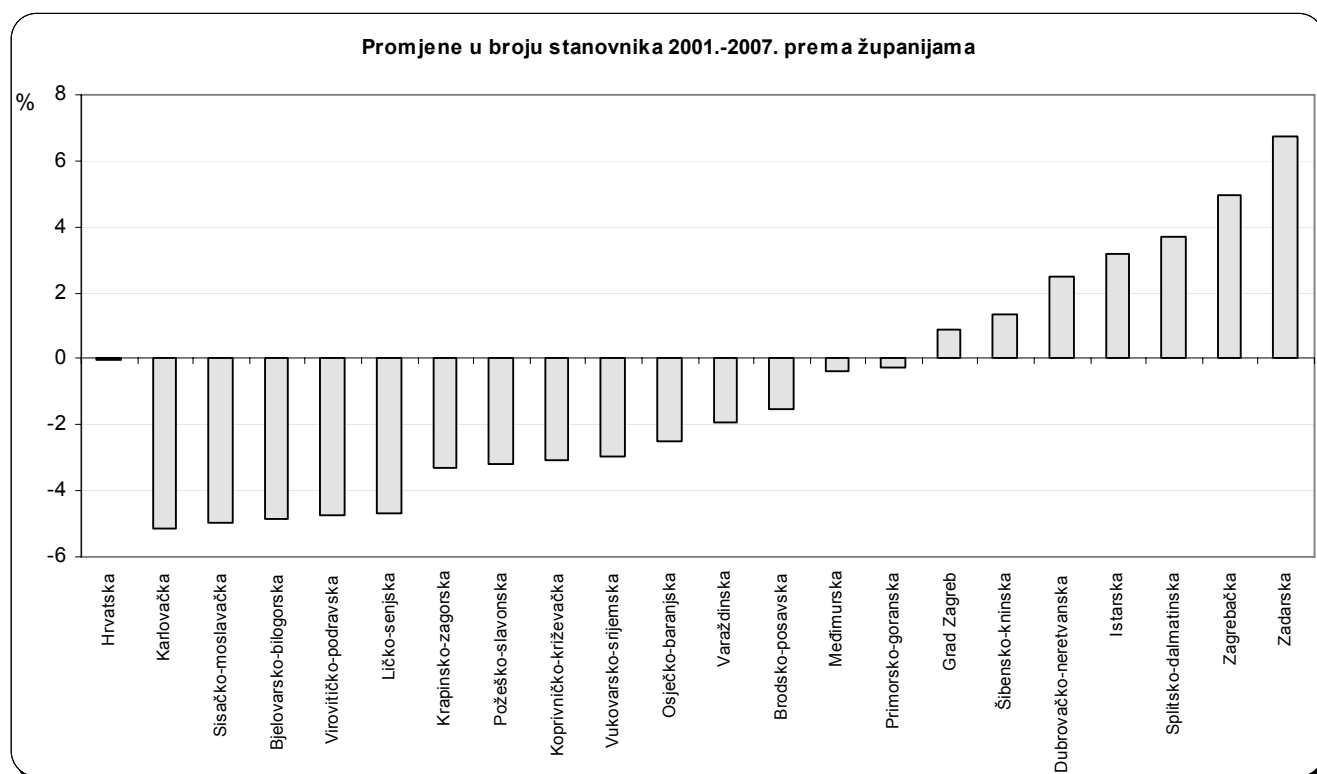
Izvor: DZS (2008.a), DZS (2008.o)

Slika 4.2: Promjene broja stanovnika 2001.-2007. – Grad Zagreb i Hrvatska

Izvor: DZS (2008.a), DZS (2008.o)

Slika 4.3: Promjene broja stanovnika 2001.-2007. prema županijama

Izvor: DZS (2008.a), DZS (2008.o)

Kako pokazuju podaci o stanovništvu (tablica 4.1), Grad Zagreb se u strukturnim karakteristikama bitno ne razlikuje od prosjeka Hrvatske. U Gradu Zagrebu, kao i u Hrvatskoj, najviše su primjetni procesi starenja stanovništva. Prema procjeni DZS-a (2008.o) udio se osoba starijih od 65 godina u sveukupnom stanovništvu Grada znatno povećao u odnosu na 2001. godinu te je 2007. godine iznosio 16,7%, uz istovremeni pad udjela mlađeg stanovništva (slike 4.1 i 4.2). Neke projekcije (Mrđen, 2005.) govore o tome da bi u Hrvatskoj 2031. godine moglo biti između 21,8% i 25,4% starijeg stanovništva.

U Hrvatskoj postoje vidljive međužupanijske razlike pri čemu s najvišim udjelom starijeg stanovništva negativno prednjači Ličko-senjska županija. Udio je stanovništva starog 65 i više godina u ukupnom stanovništvu Ličko-senjske županije čak 24,4%, dok samo Zagrebačka i Međimurska županija imaju manje od 16% starijeg stanovništva³ (DZS, 2008.o). Grad Zagreb u tom pogledu, usporedimo li ga s drugim županijama, zauzima središnju poziciju. Nadalje, Grad Zagreb je još uvijek jedna od tek sedam županija u Hrvatskoj koja od zadnjeg popisa stanovništva pa do danas, iako tek neznatan (+0,68%), bilježi porast stanovništva (slika 4.3.).

Grad Zagreb, kao i cjelokupnu Hrvatsku, karakterizira nesrazmjer između broja muškaraca i žena (žena je za oko 15% više). Grad Zagreb se, od ostalih županija, ističe po najvećem udjelu žena u ukupnom stanovništvu. Taj se nerazmjer naročito povećava nakon 75 godine života (DZS, 2008.a), posljedica čega je i nesrazmjer u prosječnoj starosti stanovništva i indeksu starenja (tablica 4.1).

³ U Međimurskoj je županiji udio stanovništva starijeg od 65 godina 14,8%, a u Zagrebačkoj 15% (DZS, 2008.o).

Gledano po gradskim četvrtima tendencija je starenja naročito izražena u četvrtima Donji Grad i Gornji Grad–Medveščak, naročito žena. Naime, prema raspoložim podacima iz popisa stanovništva indeks je starenja u četvrti Donji Grad 2001. godine iznosio 168,8 (226,7 za žene), a u četvrti Medveščak 146,3 (182,6 za žene). Dodatno, koeficijent je starosti iznosio 28,4 u četvrti Donji Grad te 27,2 u četvrti Gornji Grad-Medveščak. Pozitivno odskoče četvrt Stenjevec s indeksom starenja 50,7 te koeficijentom starosti 13,2, a slijede je četvrti Sesvete⁴ i Donja Dubrava⁵.

4.1.2. Prirodno kretanje stanovništva

I u Gradu Zagrebu i u Hrvatskoj bilježe se i drugi negativni procesi, kao primjerice negativan prirodni prirast stanovništva te nizak vitalni indeks stanovništva. Stopa negativnog prirodnog prirasta je ipak u Gradu Zagrebu nešto niža nego u Hrvatskoj te se nakon pada unutar nekoliko godina 2007. godine zadržala na gotovo jednakoj razini (tablica 4.2).

Usporedimo li Grad Zagreb s drugim županijama, možemo vidjeti da se ubraja u četiri županije s najnižim prirodnim prirastom. Niži prirodni prirast od Grada Zagreba imaju tek Osječko-baranjska (-1.265), Sisačko-moslavačka (-1.196) te Primorsko-Goranska županija (-1.125). Splitsko-dalmatinska (395) te Dubrovačko-neretvanska županija (70) su 2007. godine bile jedine županije u Republici Hrvatskoj s pozitivnim prirodnim prirastom (DZS, 2008.b, ZG STAT, 2008.j).

Tablica 4.2: Prirodno kretanje stanovništva 2001.-2007. – Grad Zagreb i Hrvatska

	stope						
	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
Grad Zagreb							
- živorođeni (na 1 000 stanovnika)	9,0	9,0	9,1	9,1	9,7	9,6	10,0
- mrtvorodeni (na 1 000 živorođenih)	3,6	4,3	4,5	4,7	4,9	4,2	2,8
- umrli (na 1 000 stanovnika)	10,3	10,5	10,7	10,1	10,8	10,5	11,0
- prirodni prirast (na 1 000 stanovnika)	-1,3	-1,5	-1,6	-1,0	-1,1	-0,8	-0,9
- umrla dojenčad (na 1 000 živorođenih)	8,4	5,1	7,3	7,1	4,9	4,9	5,8
- vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih)	87,2	86,0	85,1	90,7	89,8	92,1	91,5
Hrvatska							
- živorođeni (na 1 000 stanovnika)	9,2	9,0	8,9	9,1	9,6	9,3	9,4
- mrtvorodeni (na 1 000 živorođenih)*	4,4	4,7	4,5	4,4	4,4	4,4	3,8
- umrli (na 1 000 stanovnika)	11,2	11,4	11,8	11,2	11,7	11,3	11,8
- prirodni prirast (na 1 000 stanovnika)	-1,9**	-2,4	-2,9	-2,1	-2,1	-2,0	-2,4
- umrla dojenčad (na 1 000 živorođenih)	7,7	7,0	6,3	6,1	5,7	5,2	5,6
- vitalni indeks (živorođeni na 100 umrlih)	82,7	79,3	75,5	81,0	82,0	82,3	80,0

*izračun autora

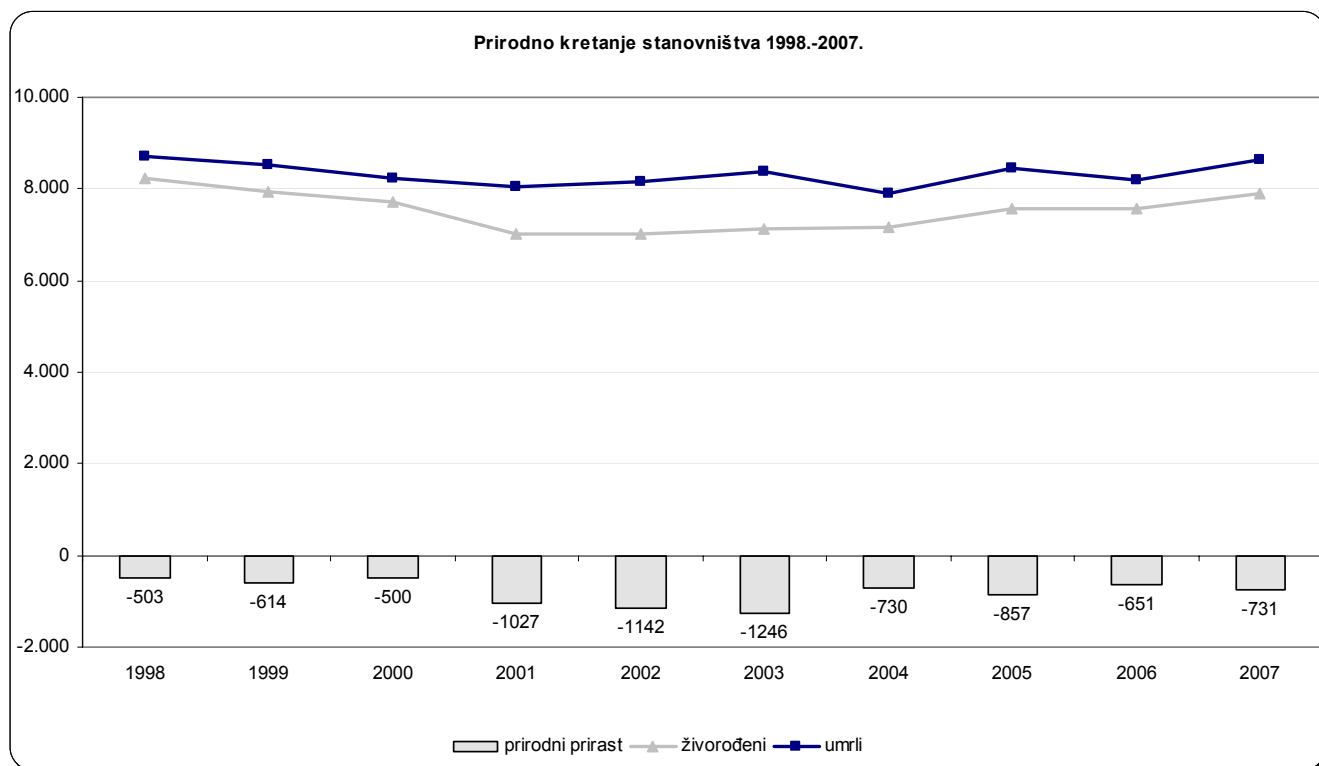
**stopa prirodnog prirasta nije jednaka razlici stope živorođenih i umrlih zbog zaokruživanja podataka.

Izvor: DZS (2007.a), DZS (2008.b), ZG STAT (2008.i), ZG STAT (2008.j)

⁴ Indeks starenja 60,3 te koeficijent starosti 16 (DZS, 2008.a).

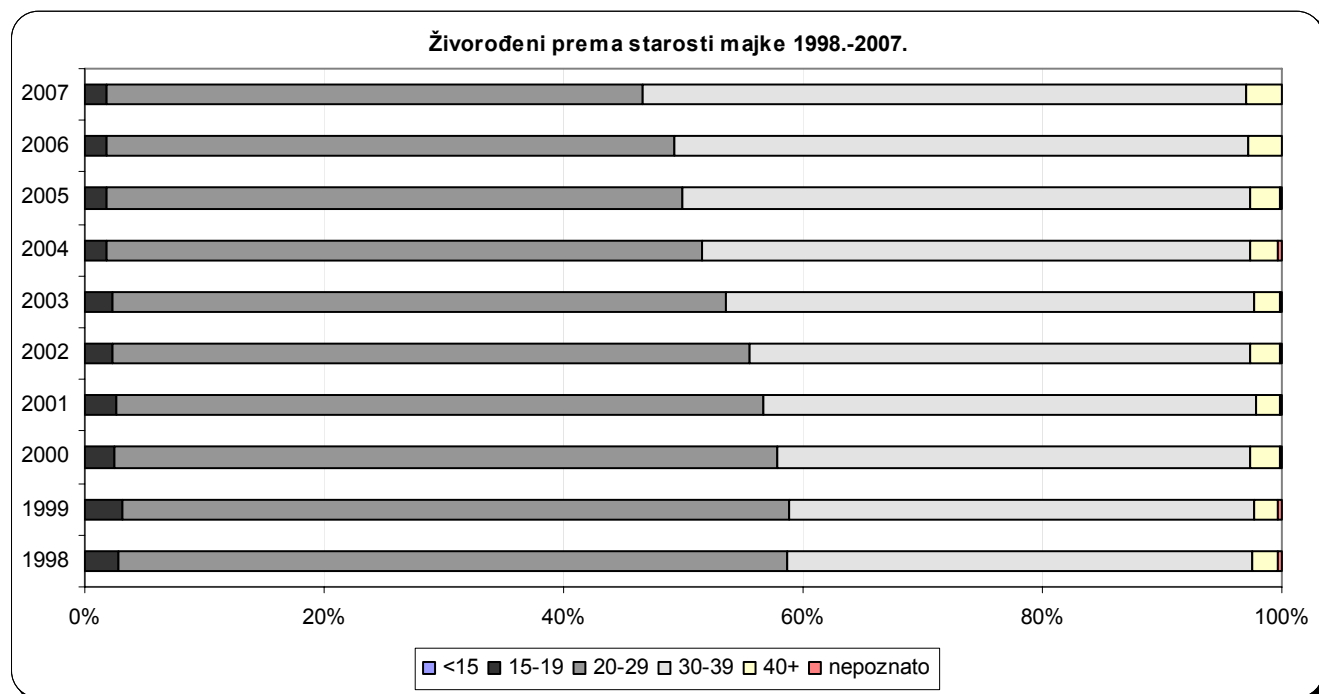
⁵ Indeks starenja 62,6 te koeficijent starosti 16,8 (DZS, 2008.a).

Slika 4.4: Prirodno kretanje stanovništva u Gradu Zagrebu 1998.-2007.

Izvor: ZG STAT (2006.c), ZG STAT (2007.b), ZG STAT (2008.i), ZG STAT (2008.j)

Slika 4.5: Živorodeni prema starosti majke u Gradu Zagrebu 1998.-2007.

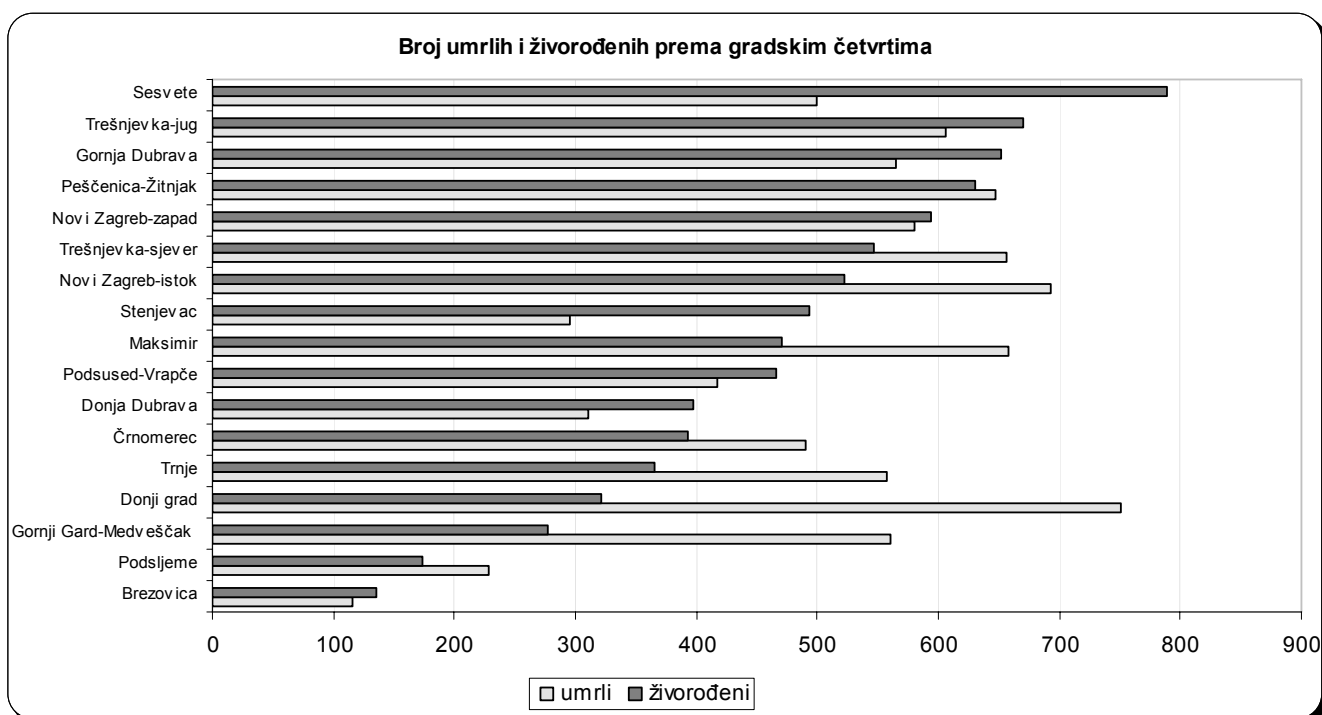

Izvor: ZG STAT (2008.i)

Gledamo li broj živorođene djece prema starosti majke možemo vidjeti da žene rađaju sve kasnije. Naime, slika 4.5 pokazuje kako najviše djece u novije doba rađaju žene u dobi između 30 i 39 godina,

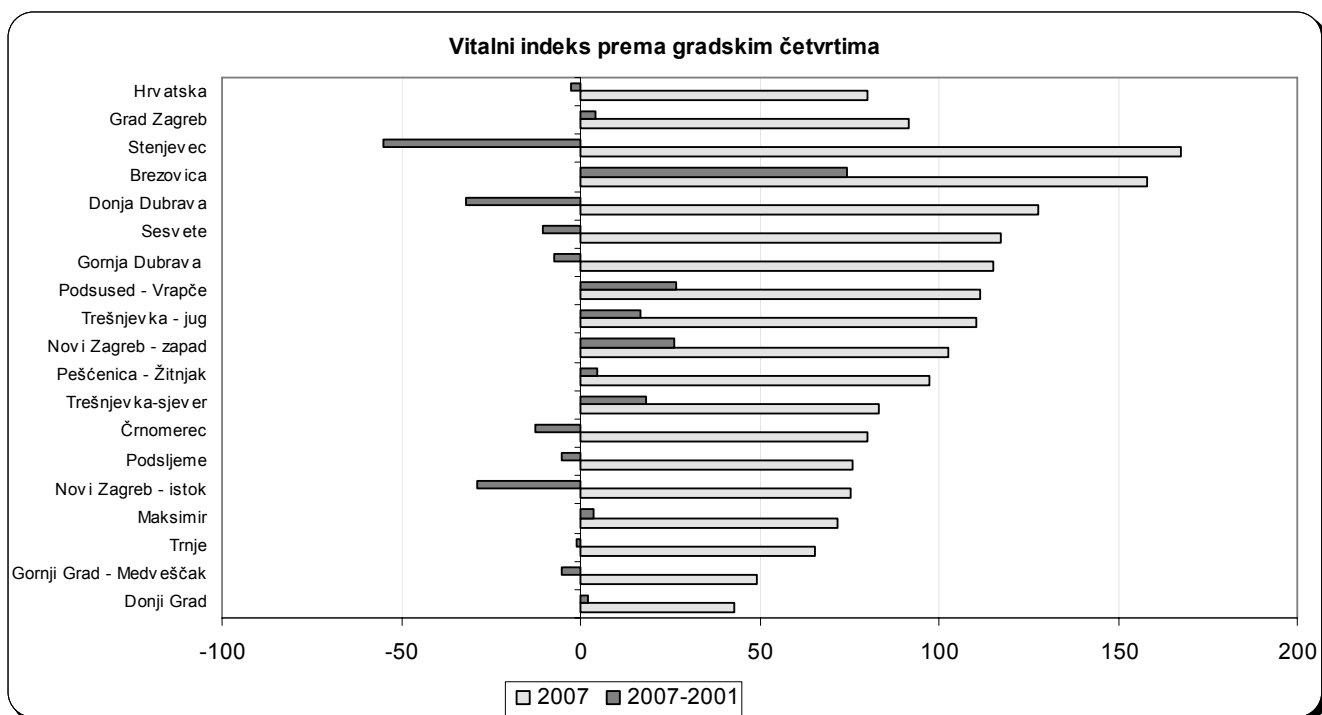
dok je ranije to češće bio slučaj u dobi između 20 i 29 godina. Prosječna je dob majke prilikom rođenja prvog djeteta u Gradu Zagrebu 28,8 godina, dvije godine viša nego li u Hrvatskoj⁶.

Slika 4.6: Živorodeni i umrli prema gradskim četvrtima 2007.

Izvor: ZG STAT (2008.j)

Slika 4.7: Vitalni indeks prema gradskim četvrtima (2007., razlika između 2007. i 2001.)

Izvor: DZS (2008.e), DZS (2008.z), ZGSTAT (2006.c), ZGSTAT (2007.b), ZGSTAT (2008.j)

⁶ Podatak Državnog zavoda za statistiku.

Na slici 4.6 vidimo da svega osam gradskih četvrti bilježi pozitivan prirodni prirast, dok u ostalima više stanovnika umire nego li se rađa. Posebice iskaču Donji Grad i Gornji Grad-Medveščak s najnegativnijim prirodnim prirastom⁷ koji iz godine u godinu raste, što možemo povezati s činjenicom da u tim dijelovima grada živi znatno starije stanovništvo. Gradske četvrti s najvišim prirodnim prirastom su Sesvete i Stenjevec⁸.

Vitalni je indeks i u Gradu Zagrebu i u Hrvatskoj nizak, što dodatno upozorava na trend starenja stanovništva. Pogledamo li razliku između vitalnog indeksa između 2007. i 2001. godine vidimo da je on u Gradu Zagrebu blago porastao, dok u Hrvatskoj to nije bio slučaj. Ipak, gledano po gradskim četvrtima značajniji rast vitalnog indeksa bilježi tek gradska četvrt Brezovica, dok je s manje intenzivnim rastom slijede četvrti Podsused-Vrapče, Novi Zagreb-zapad, Trešnjevka-sjever i Trešnjevka-jug⁹. U ostalim je četvrtima vitalni indeks ostao podjednak onome u 2001. godini ili se smanjio (slika 4.7).

Ovi podaci naglašavaju potrebu evaluacije mjera pronatalitetne politike Grada Zagreba, kao i činjenicu da će u budućim programima socijalne politike zasigurno trebati više pažnje posvetiti razvoju različitih usluga za starije osobe.

4.1.3. *Obrazovna struktura stanovništva*

U odnosu na podatke za cjelokupnu Hrvatsku, Grad Zagreb ima povoljniju obrazovnu strukturu (tablica 4.3). Udio je stanovništva sa srednjim i višim te visokim obrazovanjem osjetno veći u Gradu Zagrebu, nego li u Hrvatskoj. Izuzmemo li iz ukupnog broja stanovnika Hrvatske stanovnike Grada Zagreba, obrazovna je razina stanovnika Hrvatske još niža, posebice kada govorimo o visokom obrazovanju. U tom je slučaju u ukupnoj obrazovnoj strukturi Grada Zagreba zastupljeno čak trostruko više stanovnika sa završenim visokim obrazovanjem. Nasuprot tome, u obrazovnoj je strukturi Hrvatske, usporedimo li je s onom u Gradu Zagrebu, udio stanovnika s nižim obrazovanjem (bez škole/sa završenom osnovnom školom) dvostruko viši¹⁰.

---

⁷ Prirodni je prirast 2007. godine u četvrti Donji Grad iznosio -430, a u četvrti Medveščak -283 (ZG STAT 2008.j).

⁸ Prirodni je prirast 2007. godine u četvrti Sesvete iznosio 290, a u četvrti Stenjevec 199 (ZG STAT 2008.j).

⁹ Stalan pozitivan vitalni indeks, unazad 7 godina, imale su tek četiri četvrti: Gornja Dubrava, Donja Dubrava, Stenjevec i Sesvete.

¹⁰ Izračun autora temeljem podataka iz popisa stanovništva (DZS, 2008.a)

Tablica 4.3: Obrazovna struktura stanovništva 2001. – Grad Zagreb i Hrvatska (stanovništvo 15+)

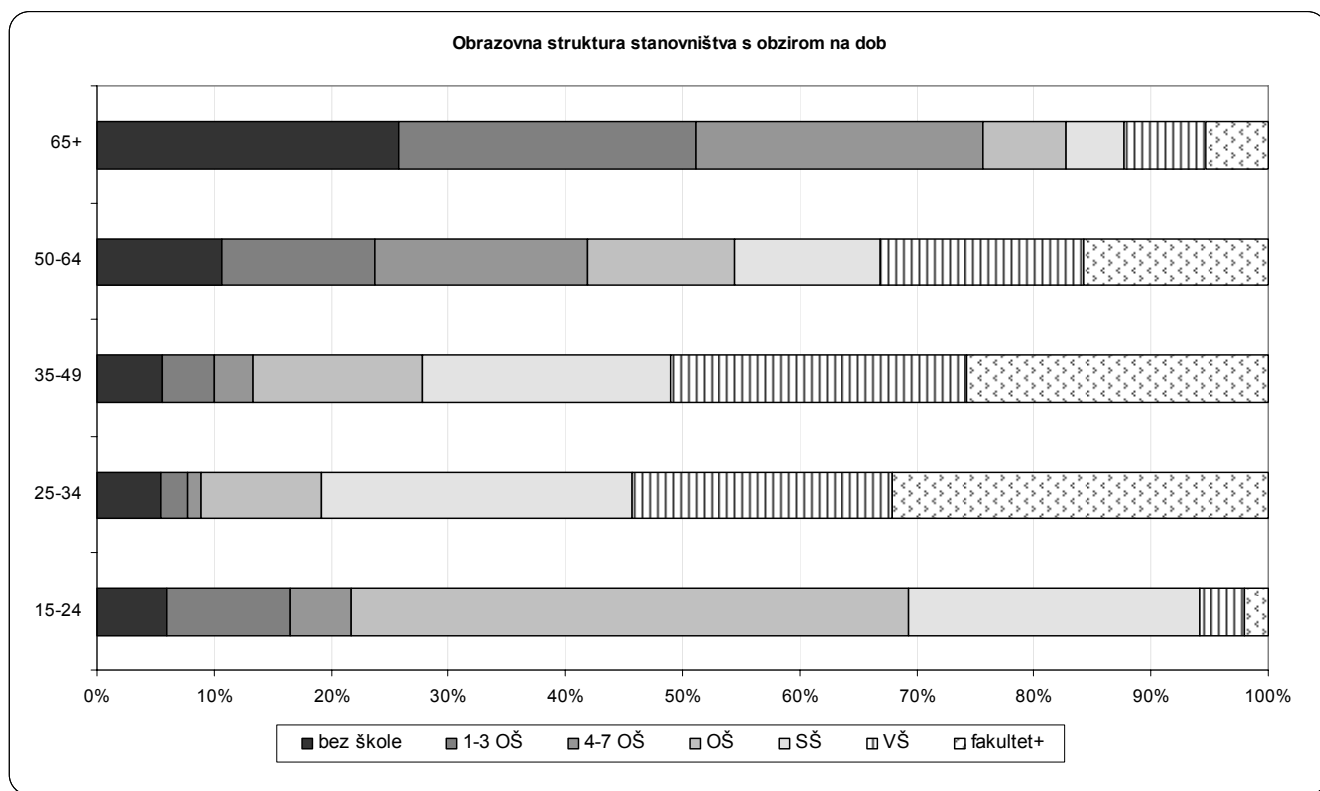
	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Ukupno	656 182	100	3 682 826	100
- bez školske spreme	7 450	1,1	105 332	2,9
- 1 - 3 razreda OŠ	14 520	2,2	166 371	4,5
- 4 - 7 razreda OŠ	34 999	5,3	414 008	11,2
- osnovna škola	106 829	16,3	801 168	21,8
- srednje obrazovanje	341 344	52,0	1 733 198	47,1
- više obrazovanje	38 157	5,8	150 167	4,1
- visoko obrazovanje	109 323	16,7	287 867	7,8
- nepoznato	3 560	0,6	24 715	0,7
Žene	355 428	100	1 933 093	100
- bez školske spreme	6 034	1,7	84 125	4,4
- 1 - 3 razreda OŠ	11 258	3,2	115 861	6,0
- 4 - 7 razreda OŠ	26 338	7,4	267 439	13,8
- osnovna škola	66 205	18,6	459 610	23,8
- srednje obrazovanje	168 805	47,5	777 611	40,2
- više obrazovanje	19 511	5,5	73 517	3,8
- visoko obrazovanje	55 411	15,6	142 512	7,4
- nepoznato	1 866	0,5	12 418	0,6
Muškarci	300 754	100	1 749 733	100
- bez školske spreme	1 416	0,5	21 207	1,2
- 1 - 3 razreda OŠ	3 262	1,1	50 510	2,9
- 4 - 7 razreda OŠ	8 661	2,9	146 569	8,4
- osnovna škola	40 624	13,5	341 558	19,5
- srednje obrazovanje	172 539	57,4	955 587	54,6
- više obrazovanje	18 646	6,2	76 650	4,4
- visoko obrazovanje	53 912	17,9	145 355	8,3
- nepoznato	1 694	0,6	12 297	0,7

Izvor: DZS (2008.a)

Slika 4.8 pokazuje zavidniju obrazovnu strukturu mlađih dobnih skupina u Gradu Zagrebu. Među stanovništvom bez osnovne škole ili sa nezavršenom osnovnom školom pretežno prevladava stanovništvo starije od 50 godina, dok mlađe dobne skupine najčešće završavaju srednjoškolsko te više obrazovanje.

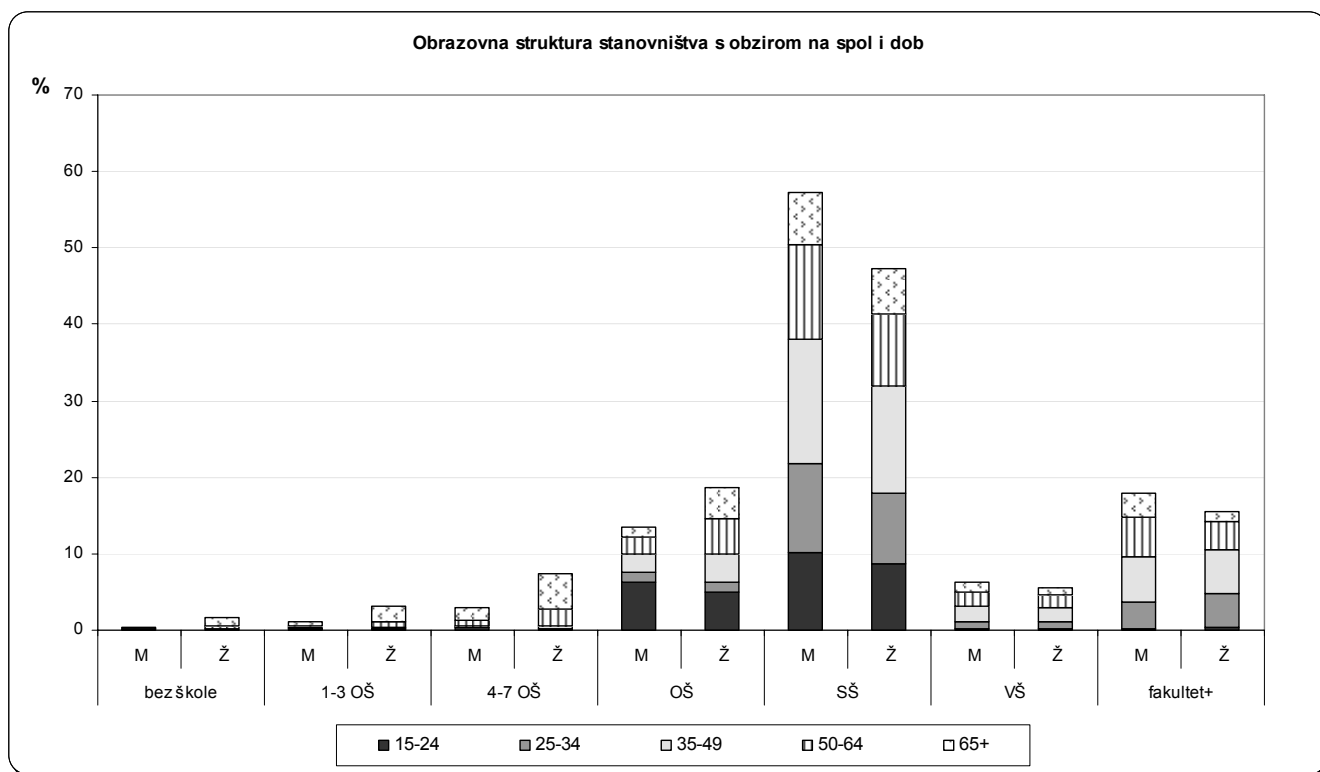
Gledamo li obrazovnu strukturu muškaraca i žena u Gradu Zagrebu i u Hrvatskoj vidimo kako su muškarci u pravilu zastupljeniji u višim obrazovnim skupinama (tablica 4.3). No pogledamo li iste podatke i s obzirom na dobnu strukturu taj odnos vrijedi za starije stanovništvo. Naime, dok su u starijim dobnim skupinama žene zastupljenije u nižim obrazovnim skupinama taj se odnos mijenja kod osoba mlađe dobi, pa tako danas ima više žena nego li muškaraca s visokim obrazovanjem (slika 4.9).

Slika 4.8: Obrazovna struktura stanovništva Grada Zagreba s obzirom na dob 2001.

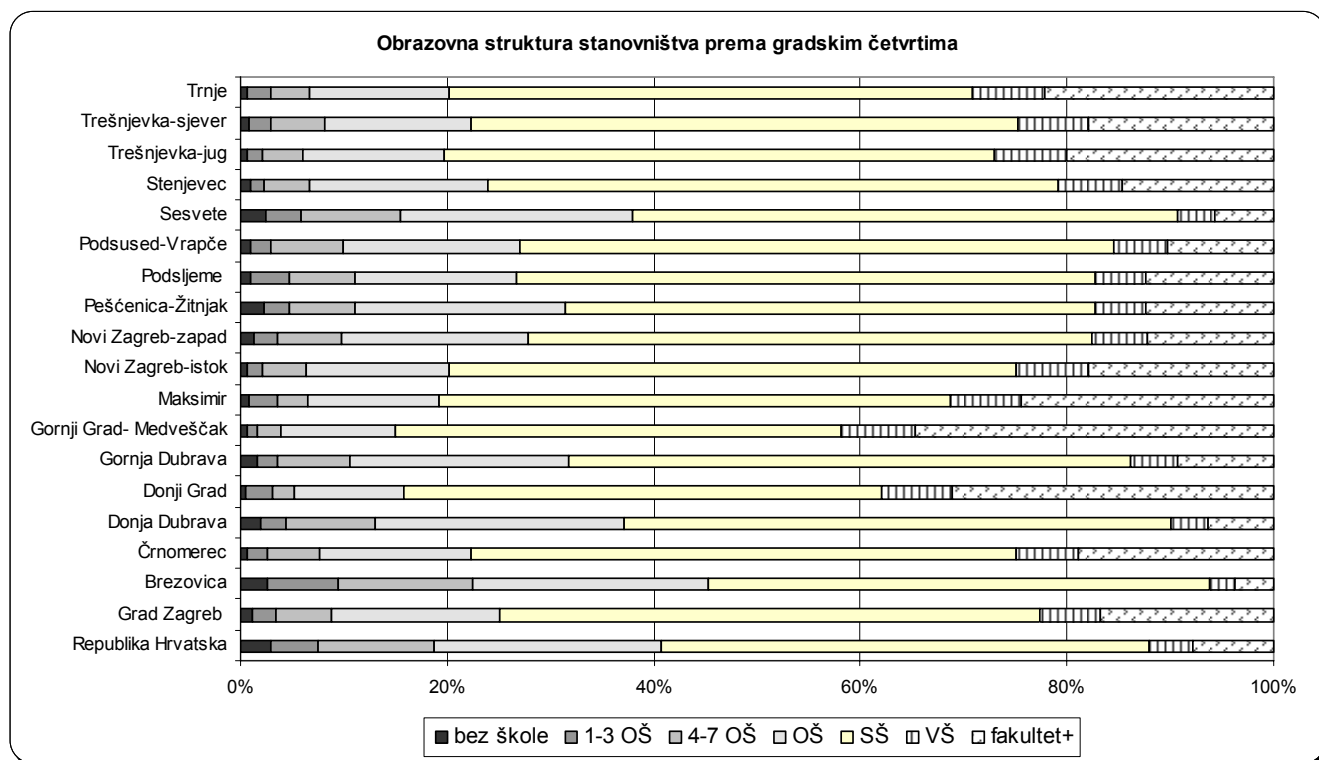
Izvor:DZS (2008.a)

Slika 4.9: Obrazovna struktura stanovništva Grada Zagreba s obzirom na spol i dob 2001.

Izvor:DZS (2008.a)

Slika 4.10: Obrazovna struktura stanovništva prema gradskim četvrtima 2001.

Izvor: DZS (2008.a)

Gledano po gradskim četvrtima (slika 4.10) nešto je bolja obrazovna struktura stanovništva četvrti Donji grad i Gornji Grad-Medveščak, dok su Brezovica, Sesvete i Donja Dubrava u najnezavidnijoj poziciji u tom pogledu.

U Gradu Zagrebu je tek 0,62% nepismenog stanovništva (u Hrvatskoj 1,8%), od čega 0,26% muškaraca i 0,94% žena. Kod žena se u pravilu radi o starijim dobnim skupinama, dok to nije slučaj kod muškaraca, te kod njih nalazimo šarolikiju situaciju (DZS, 2008.a).

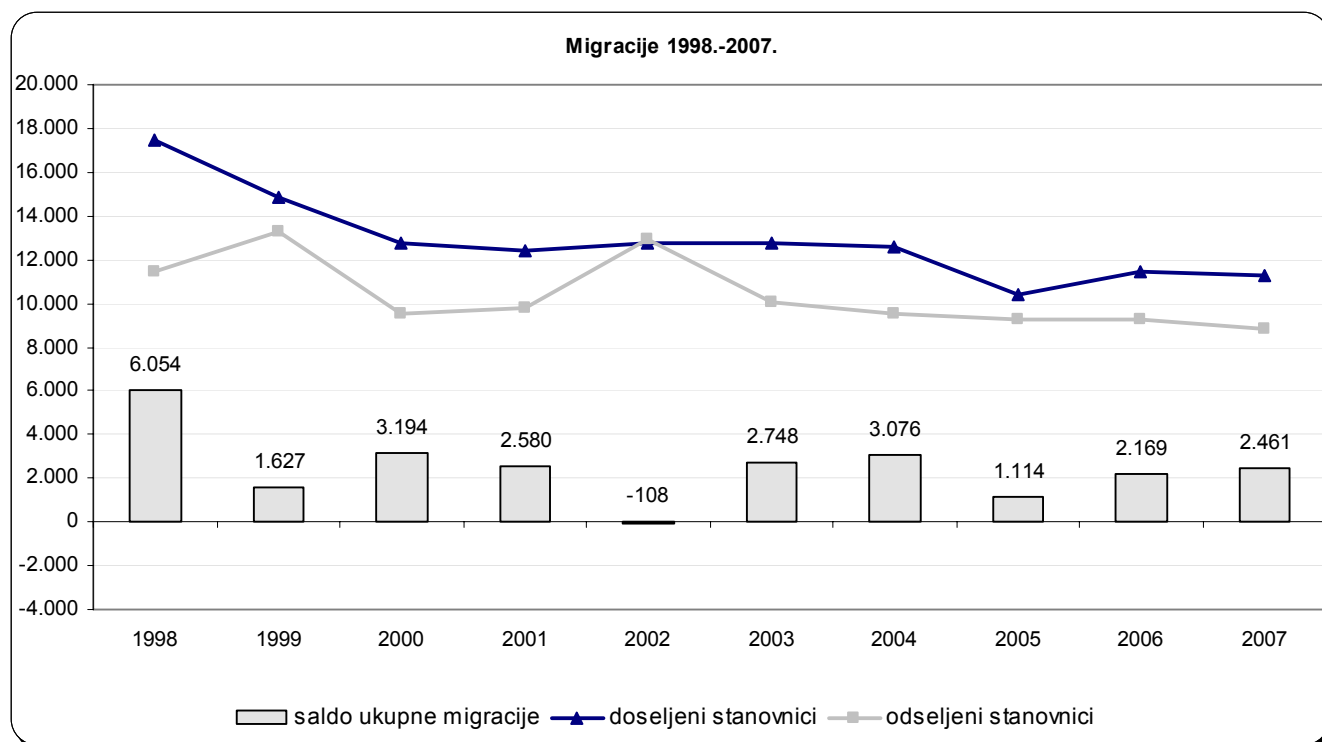
4.1.4. Migracije

Tablica 4.4: Migracije stanovništva 2007. - Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Doseljeni stanovnici - ukupno	11 279	100	14 622	-
- iz druge županije	8 841	78,4	-	-
- iz inozemstva	2 438	21,6	14.622	-
Odseljeni stanovnici - ukupno	8 818	100	9 002	-
- u drugu županiju	7 684	87,1	-	-
- u inozemstvo	1 134	12,9	9 002	-
Saldo ukupne migracije	2 461	100	5 620	-
- saldo migracije među županijama	1 157	47,0	-	-
- saldo migracije s inozemstvom	1 304	53,0	5 620	-

Izvor: DZS (2008.c)

Slika 4.11: Migracije stanovništva Grada Zagreba 1998.-2007.

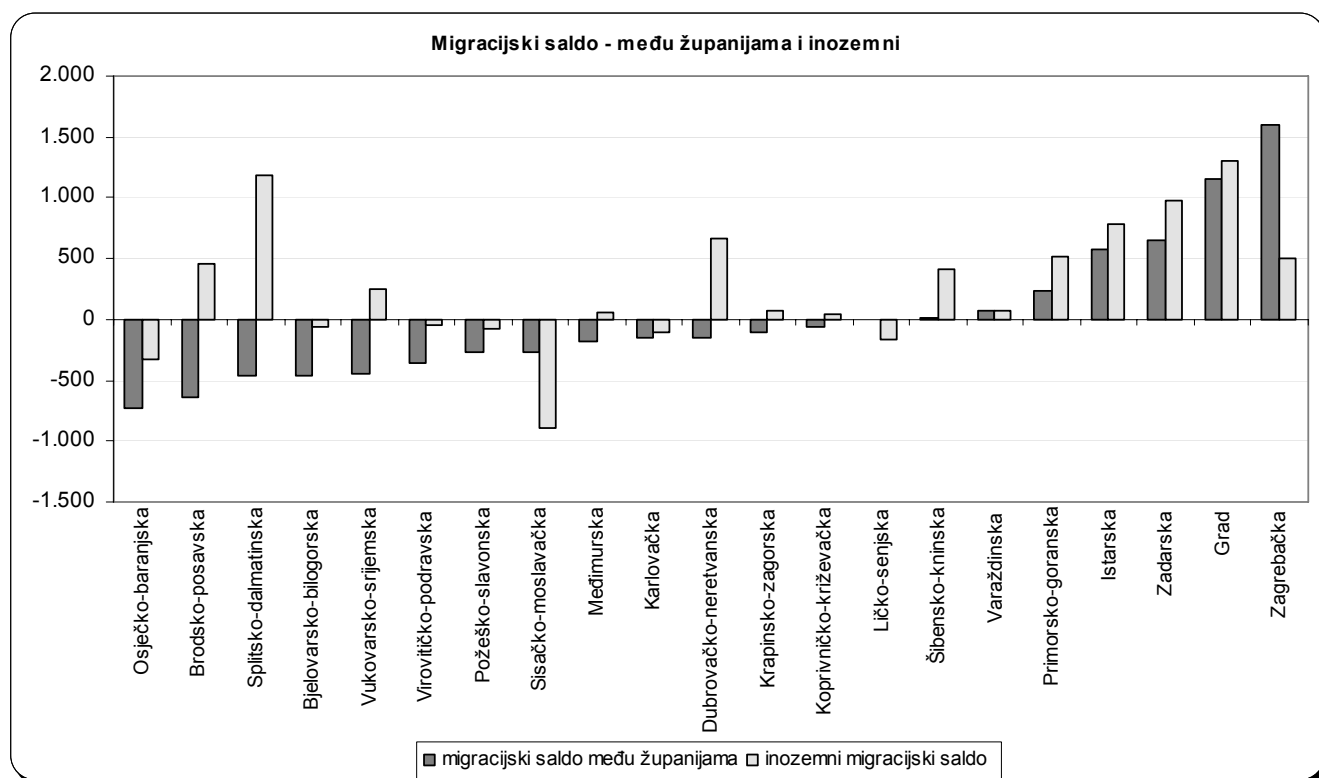

Izvor: DZS (2007.c), DZS (2008.e), ZG STAT (2007.a), DZS (2008.c)

Migracije u i iz Grada Zagreba nisu osjetnije. Grad Zagreb ima pozitivan saldo migracija – još se uvijek u njega više stanovnika useljava nego što se iseljava (tablica 4.4). Gledamo li migracijski saldo Grada Zagreba od 1998. godine pa do danas možemo vidjeti da je on u pravilu pozitivan (slika 4.11). Migracijski je saldo 2007. godine, usporedimo li ga s onim iz 2006. godine, bio za 13% veći. Usporedno sa 1998. godinom migracije su znatno manjeg intenziteta i u Hrvatskoj i u Gradu Zagrebu. Naime, ukupna su migracijska kretanja devedesetih godina bila znatno intenzivnija. Karakteristično za Grad Zagreb je da je migracijski saldo među županijama bio negativan do unazad dvije godine kada je više ljudi počelo doseljavati u Grad Zagreb nego li se iseljavati (ZG STAT, 2007.a; DZS, 2008.c).

Osvrnemo li se na vanjske migracije u Hrvatskoj, u pravilu se radi o osobama koje najčešće doseljavaju iz Bosne i Hercegovine (61,2%), a sele u Srbiju (42,4%), Bosnu i Hercegovinu (16,0%) te Njemačku (12,2%). U ukupnom broju doseljenih osoba iz inozemstva u Hrvatsku u 2007. godini najveći su udio imali Grad Zagreb (16,7%), Splitsko-dalmatinska županija (11,6%) i Zadarska županija (9,4%), dok, s druge strane, po broju odseljenih osoba prednjači Sisačko-moslavačka županija (16,3% od ukupnog broja odseljenih), a slijede je Grad Zagreb (12,6%) i Osječko-baranjska županija (11,6%). Unutar Hrvatske najčešće se seli stanovništvo u dobi od 20 do 39 godina starosti (47,1%). Najveće međuzupanijske migracije pronalazimo upravo u Gradu Zagrebu te Zagrebačkoj županiji (DZS, 2008.c). Bilo bi zanimljivo vidjeti o kakvim se međuzupanijskim migracijama radi, odnosno sele li stanovnici Grada Zagreba u njemu bliže županije i obratno, kao i obrazovnu te dobnu strukturu stanovništva koje migrira.

Slika 4.12: Migracijski saldo prema županijama 2007. – među županijama i inozemni

Izvor: DZS (2008.c)

Slika 4.12 pokazuje kako je Grad Zagreb jedna od tek sedam županija u Hrvatskoj s pozitivnim migracijskim saldom, kako među županijama tako i inozemnim. Najveći su pozitivan saldo ukupne migracije stanovništva 2007. godine imali Grad Zagreb (2.461 osoba) i Zagrebačka županija (2.100 osoba), dok najveći negativni migracijski saldo nalazimo u Sisačko-moslavačkoj (-1.155 osoba) te Osječko-baranjskoj županiji (-1.053 osobe).

4.1.5. Nacionalne manjine

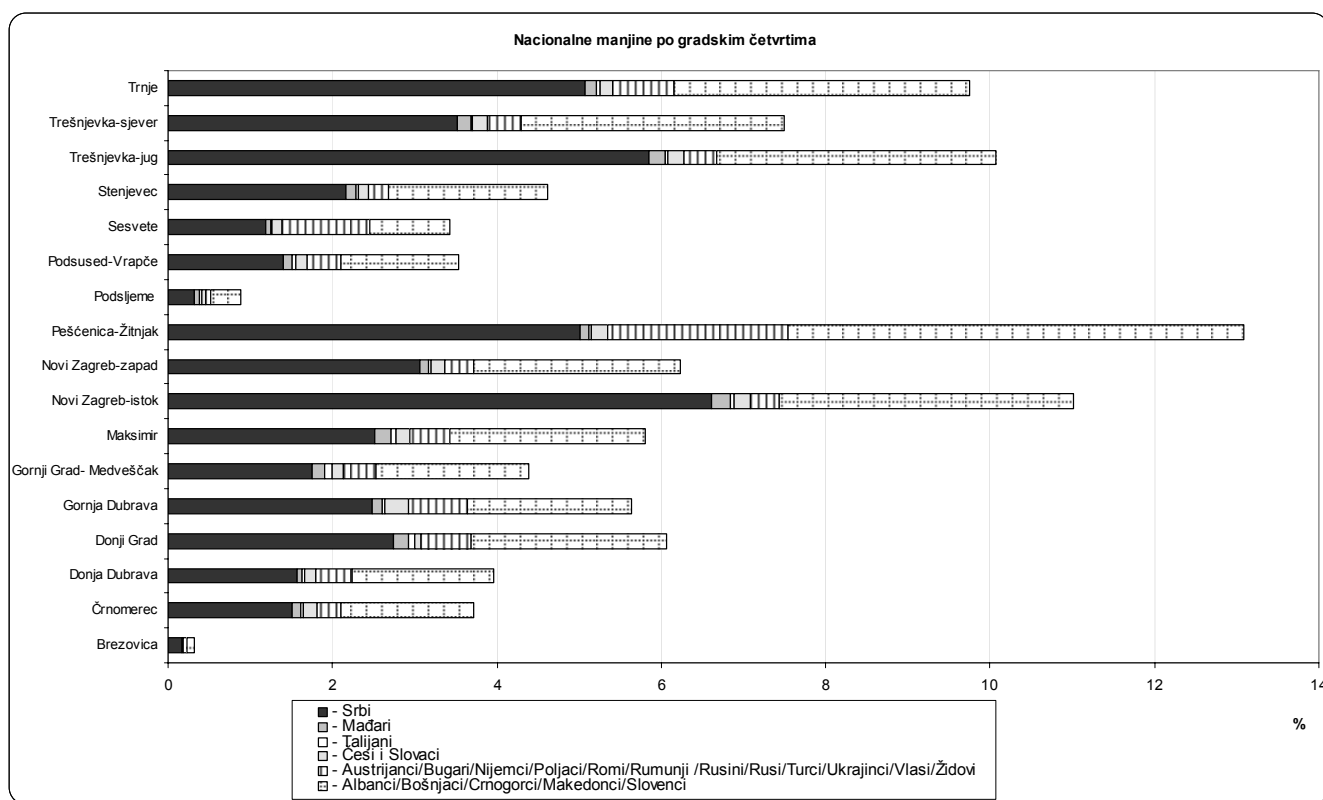
Tablica 4.5: Broj i sastav nacionalnih manjina* 2001.

Nacionalne manjine*	Grad Zagreb		Hrvatska	
	apsolutno	%	apsolutno	%
Sveukupno	40 066	5,14	331 383	7,47
- Srbi	18 811	2,41	201 631	4,54
- Mađari	841	0,11	16 595	0,37
- Talijani	277	0,04	19 636	0,44
- Česi i Slovaci	984	0,12	15 222	0,34
- Austrijanci/Bugari/Nijemci/Poljaci/Romi/Rumunji/Rusini/Rusi/Turci/Ukrajinci/Vlasi/Židovi	3 725	0,48	20 093	0,45
- Albanci/Bošnjaci/Crnogorci/Makedonci/Slovinci	15 446	1,98	55 251	1,25
- ostali	4 764	0,61	21 801	0,49
- nisu se izjasnili	15 649	2,01	89 130	2,01
- nepoznato	2 322	0,3	17 975	0,41

* Nacionalne manjine su razvrstane u skupine prema kojima mogu predlagati i birati svoje predstavnike u Hrvatski Sabor sukladno Zakonu o izborima zastupnika u Hrvatski Sabor (NN, br. 116/99, 109/00, 53/03 i 19/07)

Izvor: DZS (2007.b), DZS (2008.a)

Slika 4.13: Nacionalne manjine prema gradskim četvrtima 2001.

Izvor: DZS (2008.a)

U Zagrebu živi 5,1% pripadnika različitih nacionalnih manjina. Najbrojnija su skupina Srbi, dok su sve druge manjine brojčano zastupljene s manje od 1% po pojedinoj manjini (tablica 4.5). Gledamo li udio manjina po gradskim četvrtima vidimo da ih najviše živi u gradskoj četvrti Peščenica-Žitnjak (13,1%), što se prije svega može pripisati velikom broju pripadnika romske i srpske nacionalne manjine. Zatim slijede četvrti Novi Zagreb-istok (11%) i Trnje (9,8%) u kojima po broju prednjače pripadnici srpske nacionalne manjine (slika 4.13)

4.2. Kućanstva i obitelj

4.2.1. Osnovna obilježja kućanstava i obitelji

Tablica 4.6: Kućanstva i obitelji – osnovna obilježja

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%/stopa	Apsolutno	%/stopa
Privatna kućanstva (2001.)	275 464	100	1 477 377	100
- obiteljska	205 273	74,5	1 144 641	79,2
- neobiteljska	70 191	25,5	332 736	22,5
- od toga samačka	63 836	23,2	307 089	20,8
Obiteljska kućanstva prema broju članova (2001.)				
- dva člana	61 702	30,1	326 019	26,0
- tri člana	55 851	27,2	277 999	22,2
- četiri člana	55 202	26,9	303 592	24,2
- pet članova	20 235	9,9	136 393	10,9
- šest i više članova	12 283	6,0	100 638	8,0
Prosječan broj članova kućanstava (2001.)	2,8	-	3,1	-
Tip obitelji (2001.)				
- bračni par bez djece	57 212	26,0	338 023	27,0
- bračni par s djecom	123 932	56,3	725 999	58,0
- majka s djecom	32 920	15,0	156 036	12,5
- otac s djecom	5 951	2,7	31 965	2,5
Broj djece u obitelji (2001.)				
- jedno dijete	81 643	50,2	421 062	46,06
- dvoje djece	64 526	39,6	372 093	40,71
- troje i više djece	16 634	10,2	120 845	13,22
Stopa totalnog fertiliteta (2007.)*	-	1,35	-	1,40
Živorodeni prema bračnosti (2007.)				
- rođeni u braku	6 952	88,0	36 884**	89,0
- rođeni izvan braka	948	12,0	4 562**	11,0

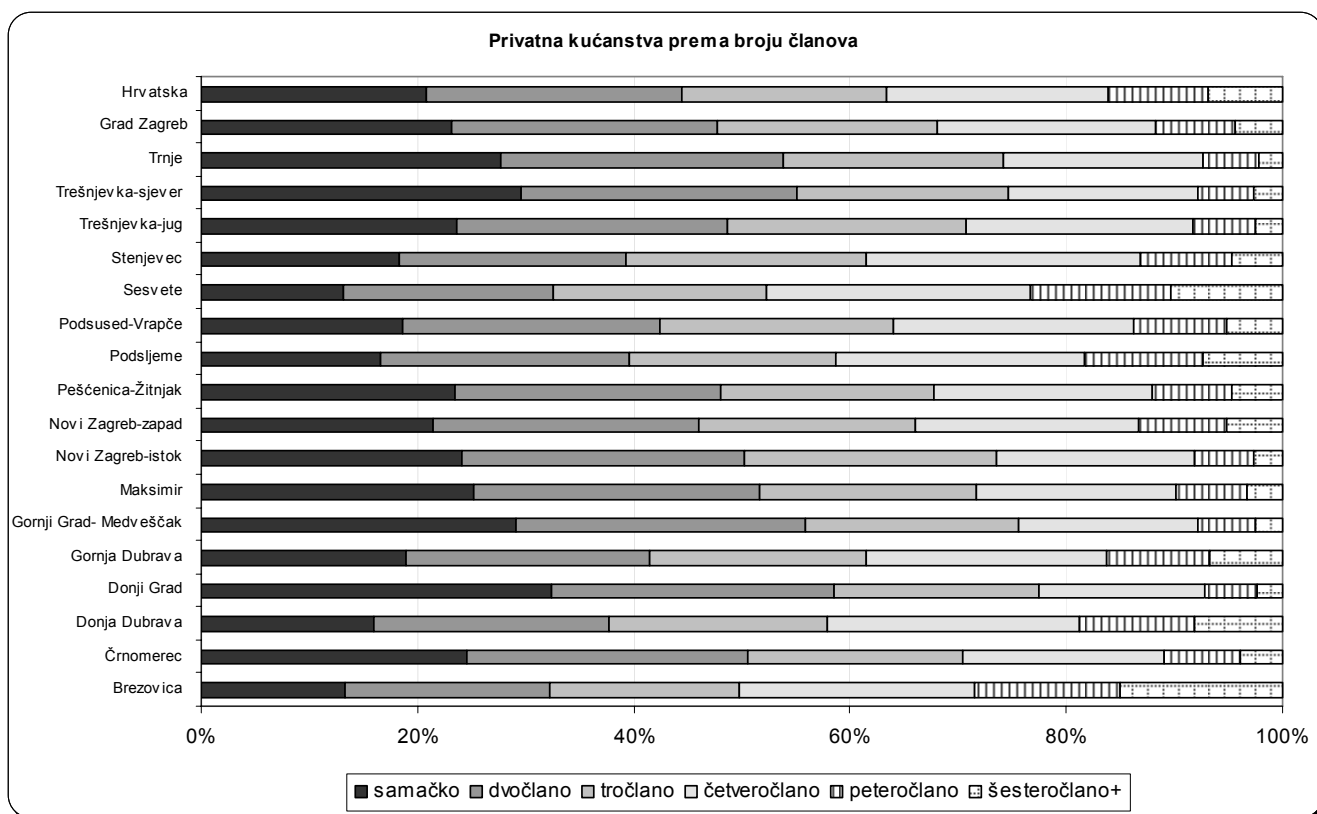
* podaci DZS-a

** podaci za 2006. godinu

Izvor: DZS (2008.a), DZS (2007.b), DZS (2008.e), ZG STAT (2007.a), ZG STAT (2008.i)

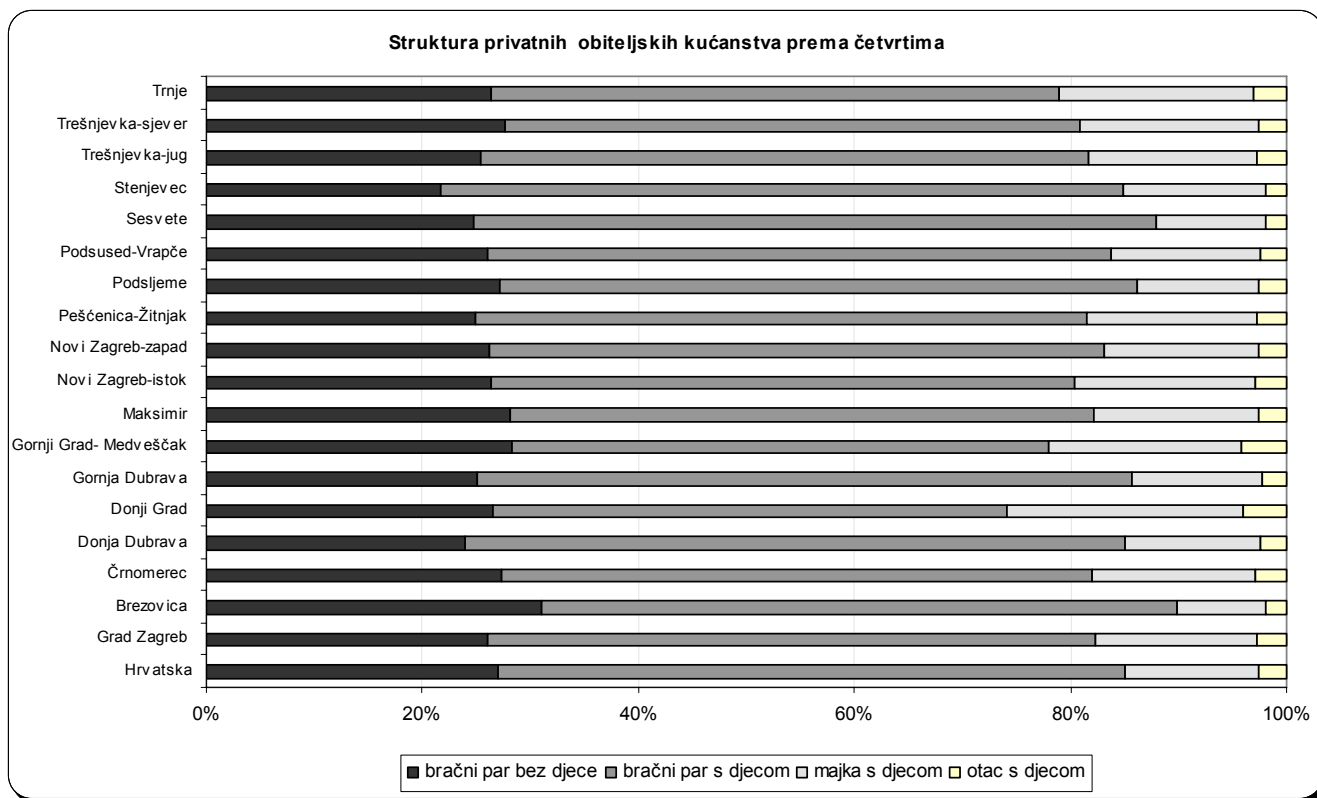
Kako pokazuju prezentirani podaci (tablica 4.6), Grad Zagreb ima nešto veći broj samačkih kućanstava od hrvatskog prosjeka. Usporedimo li Grad Zagreb s drugim županijama, znatno veći udio samačkih kućanstava nalazimo samo u Ličko-senjskoj županiji (26%), dok ih je u Krapinsko-zagorskoj te Sisačko-moslavačkoj županiji tek neznatno više (23,7 odnosno 23,5%). S najmanjim udjelom samačkih kućanstava ističe se Zagrebačka županija (17,3%). Gledano po gradskim četvrtima najviše je samačkih kućanstava u četvrtima Donji Grad i Gornji Grad-Medveščak, dok u četvrtima Brezovica i Sesvete, usporedimo li ih s ostalim četvrtima, češće prevladavaju kućanstva sa četiri i više članova (slika 4.14). U Gradu Zagrebu obitelji u prosjeku imaju manji broj djece nego li u Hrvatskoj (tablica 4.6).

Slika 4.14: Privatna kućanstva prema broju članova 2001. – gradske četvrti

Izvor: DZS (2008.a)

Slika 4.15: Privatna obiteljska kućanstva prema sastavu 2001.- gradske četvrti

Izvor: DZS (2008.a)

U Gradu Zagrebu ima čak 57,3% dvočlanih/tročlanih obiteljskih kućanstva, dok je u cijeloj Hrvatskoj takvih obitelji znatno manje – 48,2% (tablica 4.6). S obzirom da Zagreb predstavlja najveće urbano središte u Hrvatskoj, sasvim je razumljivo da u njemu prevladavaju «nuklearne obitelji», dakle, obitelji s manjim brojem djece te s najviše dvije generacije (roditelji i djeca). Većih razlika u tom pogledu među gradskim četvrtima nema, izuzev nešto manje zastupljenosti bračnih parova s djecom te veće majki/očeva s djecom u četvrtima Donji Grad i Gornji Grad-Medveščak (slika 4.15).

Najveći se broj djece u Gradu Zagrebu rađa u bračnim zajednicama. U izvanbračnim se zajednicama 2007. godine rodilo oko 12% djece i taj udio iz godine u godinu raste (npr. 1998. godine udio je djece rođene izvan braka bio 9,3%). Gledano po gradskim četvrtima najviše se djece izvan braka rađa u četvrtima Donji Grad (19%), Trnje i Peščenica-Žitnjak (18,9%), a najmanje u četvrti Brezovica (4,4%) (ZG STAT, 2008.j).

U okviru socijalne politike u budućnosti će trebati više voditi računa o udjelu jednoroditeljskih obitelji (kao što pokazuju podaci u pravilu su to majke s djecom). Njih u Gradu Zagrebu nema puno više nego li u Hrvatskoj (17,7% u odnosu na 15%), ali se može očekivati njihov porast, a dostupna istraživanja (Raboteg-Šarić, Pećnik i Josipović, 2003.) pokazuju da jednoroditeljske obitelji žive u značajno težim materijalnim prilikama i suočavaju se s velikim poteškoćama u ispunjavanju obiteljskih obveza te obveza koje proizlaze iz vanjskog rada. Isto je potvrdilo i istraživanje UNDP-a provedeno 2006. godine (UNDP, 2006.a). Većina samohranih roditelja živi u nepovoljnijim materijalnim prilikama od dvoroditeljskih obitelji – oni rjeđe imaju riješeno stambeno pitanje te imaju manja primanja po članu obitelji, pri čemu je medijan ekvivalentnog dohotka kućanstva samohranih majki niži od dohotka samohranih očeva (1.923 naspram 2.692 kune). Nadalje, samohrani se roditelji češće susreću s različitim oblicima financijskih poteškoća kao što je nemogućnost kupnje osnovnih životnih potrepština¹¹, problem s plaćanjem režijskih troškova te nemogućnost realizacije različitih slobodnih aktivnosti ili ljetovanja (UNDP, 2006.b).

4.2.2. Sklopljeni i razvedeni brakovi

Tablica 4.7: Sklopljeni i razvedeni brakovi 2001.-2007. – Grad Zagreb i Hrvatska

	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
GRAD ZAGREB							
Sklopljeni brakovi	3 789	3 912	3 912	4 022	3 824	3 919	4 209
- stopa (na 1 000 st.)	4,86	5,0	5,0	5,1	4,9	5,0	5,4
Razvedeni brakovi	1 131	1 109	1 131	1 204	1 170	1 137	1 082
- razvedeni na 1 000 sklopljenih	298,5	283,5	289,1	299,4	306,0	290,1	257,1
HRVATSKA							
Sklopljeni brakovi	22 076	22 806	22 337	22 700	22 138	22 092	23 140
- stopa (na 1 000 st.)	5,0	5,1	5,0	5,1	5,0	5,0	5,2
Razvedeni brakovi	4 670	4 496	4 934	4 985	4 883	4 651	4 785
- razvedeni na 1 000 sklopljenih	211,5	197,1	220,9	219,6	220,6	210,5	206,8

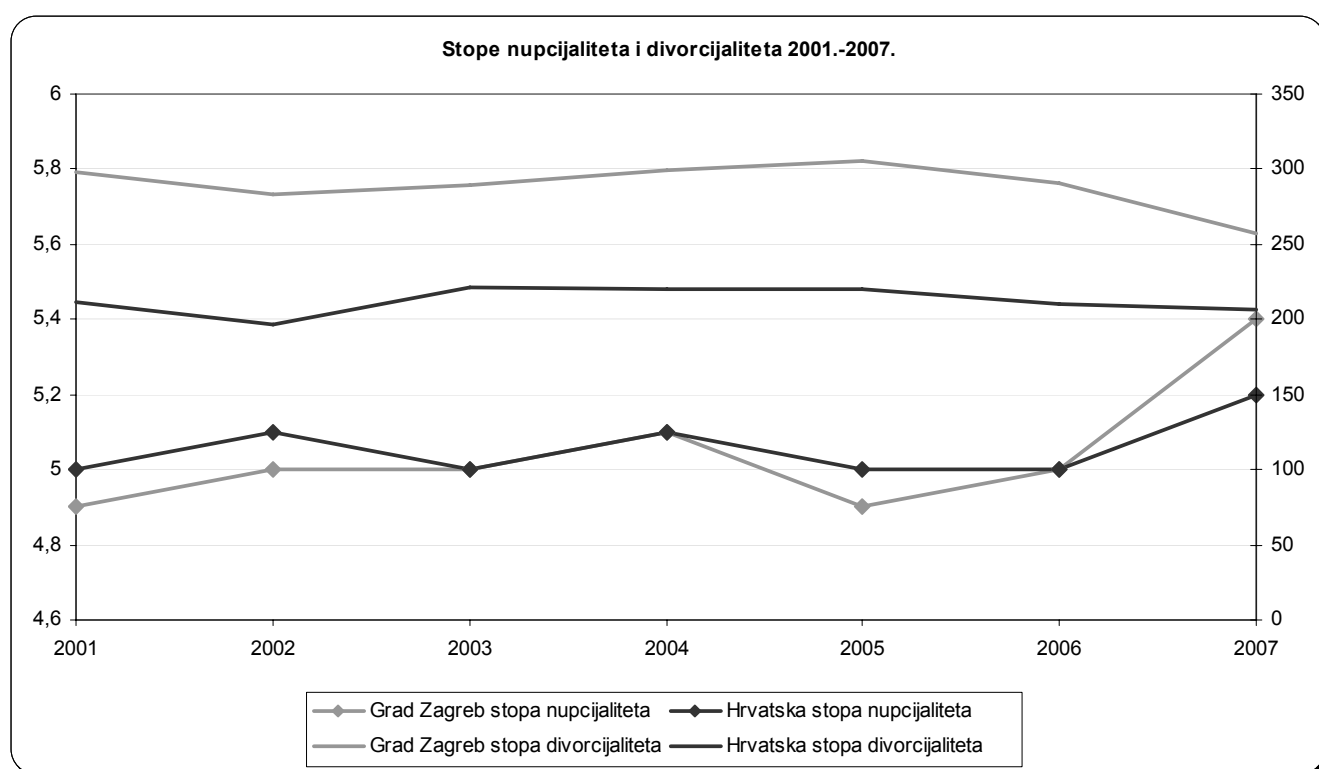
Izvor: DZS (2007.b), DZS (2008.b), ZG STAT (2007.a), ZG STAT (2007.b), ZG STAT (2008.j)

¹¹ I tu je nešto bolji položaj samohranih očeva. U kućanstvima svake četvrte samohrane majke unazad godinu dana nedostajalo je novaca za hranu, dok je to bio slučaj u tri od osamnaest kućanstava samohranih očeva (UNDP, 2006.b).

U Gradu Zagrebu, prema zadnjem popisu stanovništva, 60,8% muškaraca i 52,1% žena starijih od 15 godina živi u braku. Među ženama je nešto veći udio razvedenih žena (6,4%) i udovica (15,7%), usporedimo li ih s muškarcima (3,5 odnosno 3,2%) (ZG STAT, 2008.i). S nevjenčanim suprugom/suprugom u Gradu je Zagrebu 2001. godine živjelo 2,2% stanovnika starijih od 15 godina (u Hrvatskoj 1,7%) (DZS, 2008.a).

Stopa nupcijaliteta u Gradu Zagrebu, kao ni u Hrvatskoj, nije osobito velika i kreće se oko 5 sklopljenih brakova na 1000 stanovnika, no za Grad Zagreb je karakteristična nešto veća stopa divorcijaliteta (tablica 4.7). Slika 4.16 pokazuje trend pada stope divorcijaliteta i porasta stope nupcijaliteta u novije vrijeme.

Slika 4.16: Stope nupcijaliteta i divorcijaliteta 2001.-2007.

Izvor: DZS (2007.b), DZS (2008.b), ZG STAT (2007.a), ZG STAT (2007.b), ZG STAT (2008.j), ZG STAT (2008.j)

I žene i muškarci brak sklapaju najčešće u dobi od 25 do 29 godina (40,7% svih žena te 36,2% svih muškaraca koji su 2007. godine sklopili brak). Gledamo li desetak godina unazad vidljiv je pad broja osoba koje sklapaju brak u dobi od 20 do 24 godine¹². U pravilu i jedni i drugi sklapaju prvi brak (89,7% muškaraca te 92,3% žena) (ZG STAT, 2008.i). Udio je građanskih brakova 2006. godine u Gradu Zagrebu bio 38,8%, te još uvijek prevladavaju vjerski brakovi sa 61,2% (DZS, 2008.z).

Gledano po gradskim četvrtima nešto veće stope divorcijaliteta imaju gradske četvrti Novi Zagreb-istok, Čnomerec, Gornji Grad-Medveščak i Maksimir. S druge strane nalazimo četvrti

¹² Tako je npr. 1998. godine 19,4% muškaraca sklapalo brak u dobi od 20-24 godine, dok je taj udio 2007. godine bio 10%. S druge strane, brak je, u istoj dobnoj skupini, 1998. godine sklapalo 32,8% žena, dok 2007. godine njih 20,4% (ZG STAT, 2008.i)

Brezovica i Sesvete (ZG STAT, 2008.j). Razvodi su i kod žena i kod muškaraca najučestaliji u dobi između 30 i 39 godina (36,1% žena i 34,6% muškaraca od ukupnog broja razvedenih 2007. godine), te u dobi između 40 i 49 godina (29,6% žena i 28,8% muškaraca od ukupnog broja razvedenih 2007. godine). Razvedeni brakovi najčešće traju 20 i više godina (27,8% svih razvedenih brakova 2007. godine), a slijede ono koji traju 5-9 godina (23,0%). Najčešće se razvode brakovi bez uzdržavane djece (44,6%) te oni s jednim uzdržavanim djetetom (30,7%). Skrbništvo se dodjeljuje u pravilu majkama (89,0%), te tek u 7,7 % slučajeva očevima (ZG STAT, 2008.i).

4.2.3. Prekidi trudnoće

Općenito gledano broj legalno induciranih pobačaja u Hrvatskoj pada. Godine 1990. iznosio je 38.644 da bi se 2007. godine smanjio na 4.573. Usporedimo li Grad Zagreb s ostalim dijelovima Hrvatske, on po broju legalno indiciranih pobačaja zauzima središnju poziciju. Najveću stopu legalno induciranih pobačaja imaju Istarska (925) i Primorsko-goranska županija (907), a najmanju i dalje Splitsko-dalmatinska županija (18). Gledano na razini Hrvatske, tijekom su 2007. godine zabilježena 423 legalno inducirana prekida trudnoće kod mladih djevojaka do 19 godina starosti, što čini udio od 9,2 % (2006. je godine taj postotak iznosio 8,8%). Uz to, zabrinjava i podatak da je 52,6% žena koje traže pobačaj u braku, a 32,1% žena ima već dvoje djece. To potvrđuje činjenicu da se pobačaj još uvijek koristi kao sredstvo kontracepcije (HZJZ, 2008.a).

Tablica 4.8: Prekidi trudnoće 2007. - Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Prekidi trudnoće (2007.)	2 288	100	10 609	100
- spontani	518	22,6	1 804	17,0
- legalno inducirani (medicinski)	859	37,5	4 573	43,1
- ostali*	911	39,8	4 232	39,9
- stopa legalno induciranih/100 000 žena fertile dobi	-	426	-	423

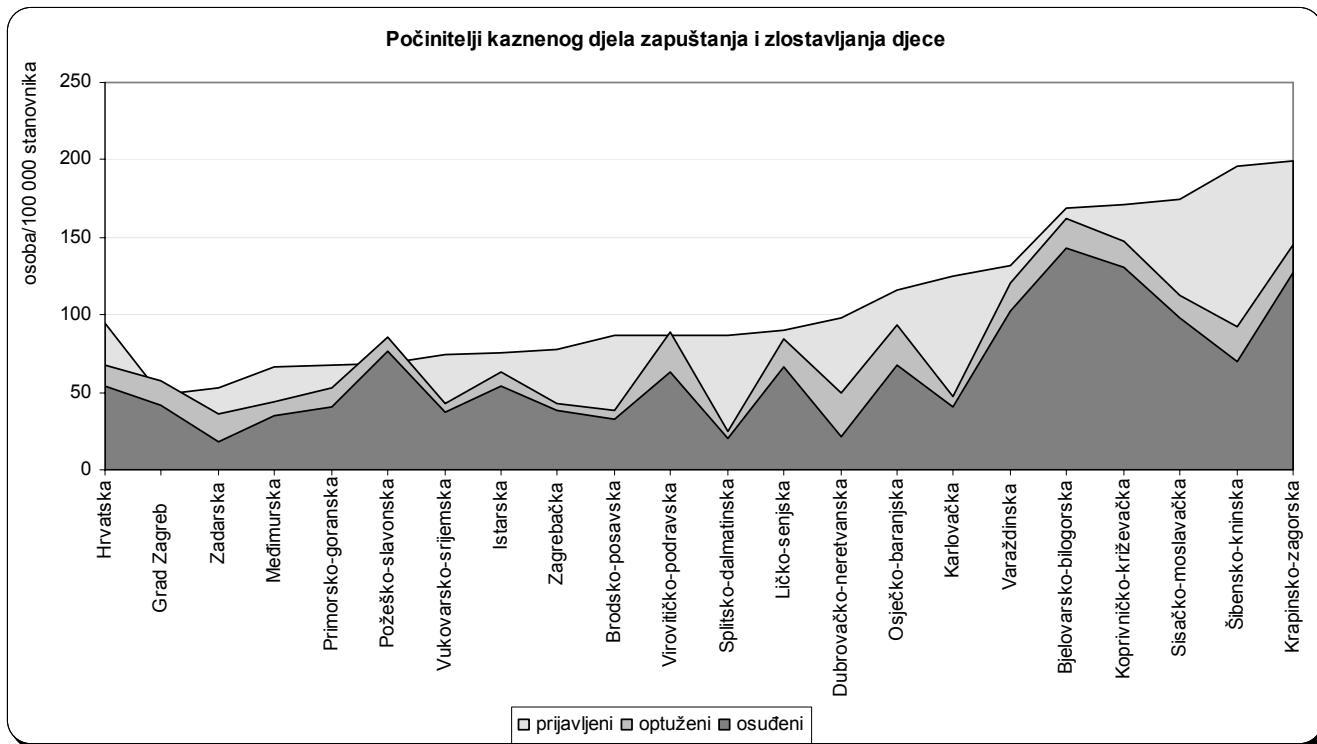
* Ostali prekidi trudnoće obuhvaćaju slijedeće dijagnoze: izvanmaternična trudnoća, hidatidozna mola, ostali abnormalni produkti začeća, ostali pobačaj i nespecifični pobačaj.

Izvor: HZJZ (2008.a)

4.2.4. Nasilje u obitelji

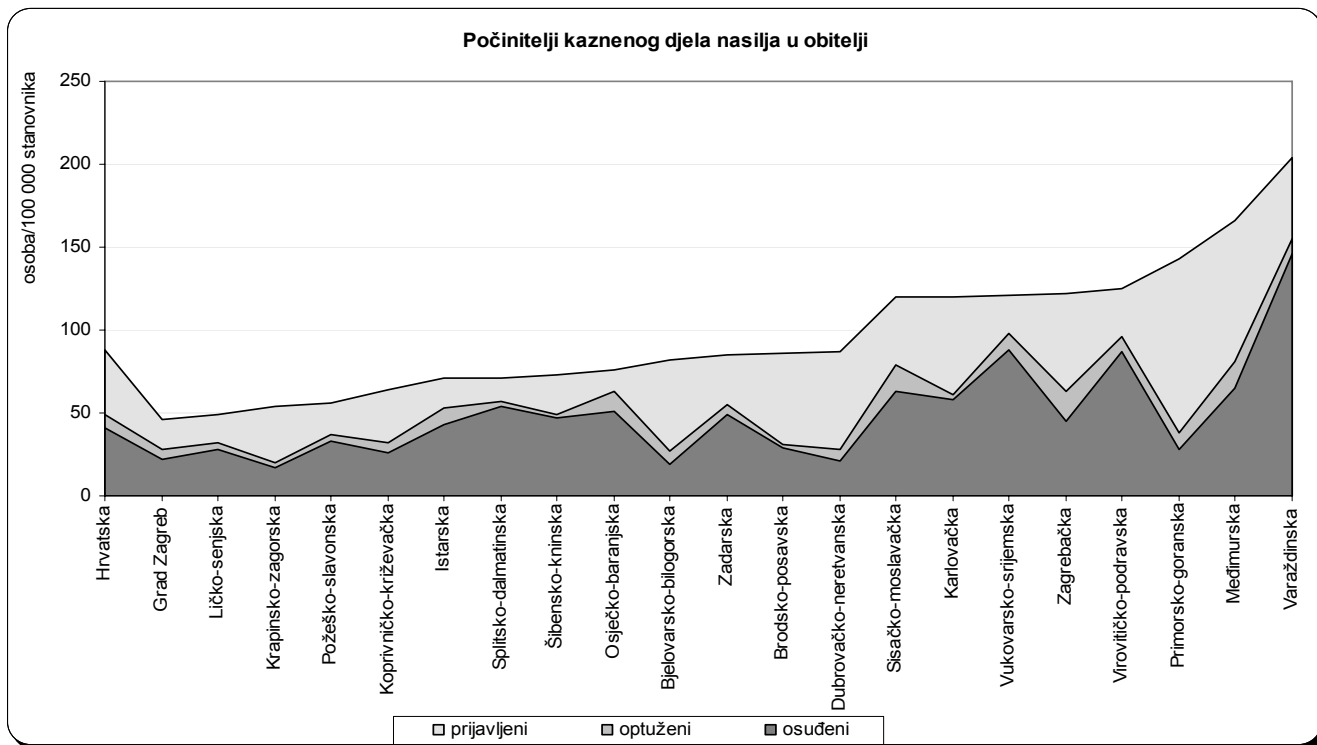
Državni zavod za statistiku objavio je izvješće o pojavi nasilja u obitelji u razdoblju od 2001.-2006. godine (DZS, 2008.j). Iz slike 4.17 razvidno je kako je u razdoblju od 2001.-2006. godine u Gradu Zagrebu bilo u pravilu manje prijavljivanih, optuženih te osuđenih počinitelja kaznenog djela zapuštanja i zlostavljanja djece nego li u ostalim dijelovima Hrvatske. Isto tako nesrazmjer između broja prijavljenih, optuženih i osuđenih je u pravilu manji nego li u većini drugih županija u Hrvatskoj. Postavlja se pitanje je li manje prijavljivanih počinitelja stvarno posljedica manje pojavnosti djela budući da je Zagreb urbana sredina te je moguće pretpostaviti da su ljudi više upoznati s temom nasilja nego li u drugim dijelovima Hrvatske, a veća senzibilnost dovodi do manje pojavnosti djela ili pak je to upravo posljedica života u većoj sredini te manje senzibilnosti za događaje u njoj.

Slika 4.17: Počinitelji kaznenog djela zapuštanja i zlostavljanja djece prema županijama 2001.-2006.

Izvor: DZS (2008.j)

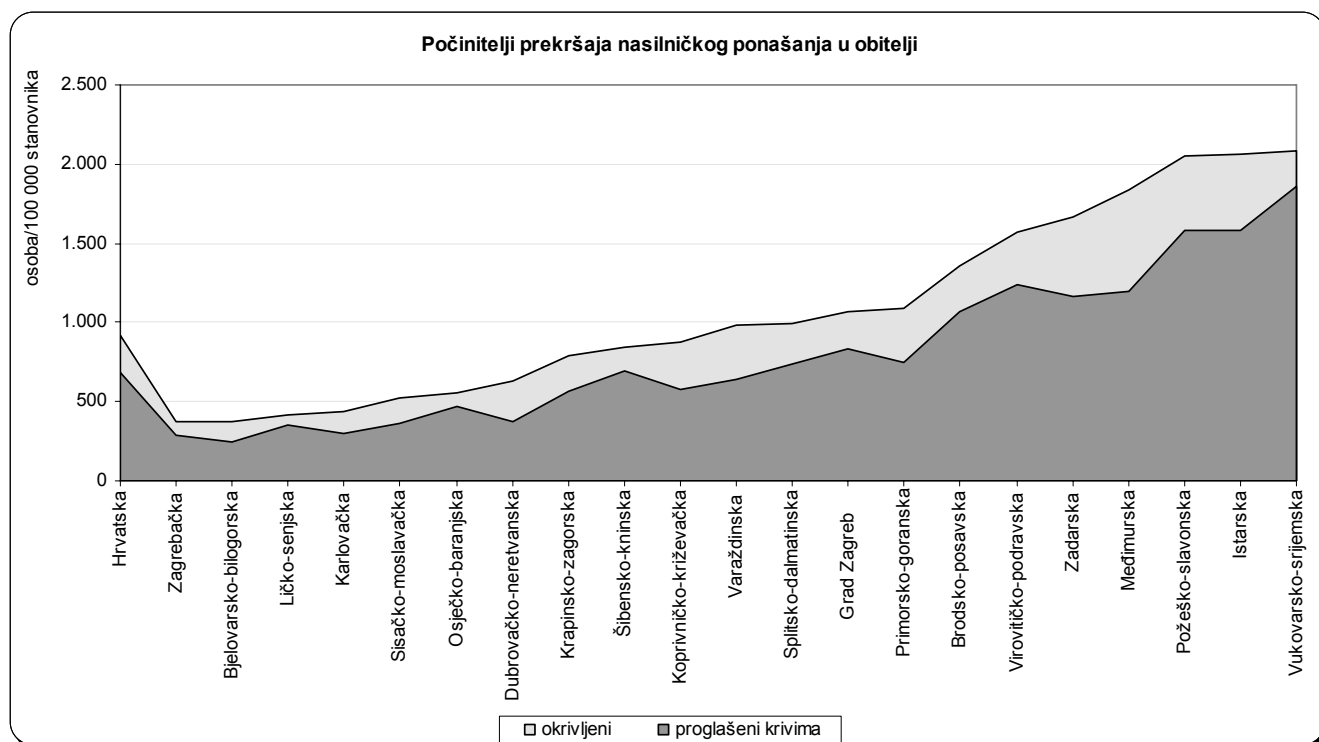
Slika 4.18: Počinitelji kaznenog dijela nasilja u obitelji prema županijama 2001.-2006.

Izvor: DZS (2008.j)

U Gradu Zagrebu je u razdoblju od 2001.-2006. godine pojavnost nasilja u obitelji bila manja nego li u drugim županijama. Grad Zagreb u usporedbi s drugim županijama ima i manje prijavljenih, optuženih i osuđenih počinitelja kaznenog djela nasilja u obitelji (slika 4.18). Ipak, kada dolazimo do broja počinitelja prekršaja nasilja u obitelji Grad Zagreb zauzima nešto gornju poziciju u usporedbi s većinom županija u Hrvatskoj (slika 4.19).

Slika 4.19: Počinitelji prekršaja nasilničkog ponašanja u obitelji prema županiji 2001.-2006.

Izvor: DZS (2008.j)

4.2.5. Osobna potrošnja i primanja kućanstava

Najkvalitetniji statistički izvori podataka o socio-ekonomskoj strukturi građana Grada Zagreba su: Popis stanovništva, kućanstava i stanova (provodi se svakih 10 godina) i Anketa o potrošnji kućanstava (za gradove se uobičajeno provodi svakih 5 godina). Ovdje dajemo podatke Ankete o potrošnji kućanstava¹³ u RH i Gradu Zagrebu za 2005. godinu kada je u Gradu Zagrebu provedena proširena anketa. Naime, Grad Zagreb je za područje svoje nadležnosti proširio obuhvat i na taj način, uz ostalo, osigurao relevantne podatke o socio-ekonomskoj strukturi građana. Proširenim uzorkom obuhvaćeno je 1.512 adresa naseljenih stanova¹⁴.

¹³ Provedba Ankete je metodološki usklađena sa standardima Eurostata.

¹⁴ Redovito se obuhvaća 750 adresa naseljenih stanova.

Tablica 4.9: Struktura raspoloživih sredstava u kunama – prosjek po kućanstvu 2005. godine

	Prosječna godišnja raspoloživa sredstva		Struktura raspoloživih sredstava %	
	Grad Zagreb	Hrvatska	Grad Zagreb	Hrvatska
Raspoloživa sredstva – ukupno	92 612	77 831	100,00	100,00
- raspoloživi dohodak - ukupno	81 302	69 179	87,79	88,88
- od nesamostalnog rada	46 350	35 279	50,05	45,33
- od samostalne djelatnosti	9 434	11 432	10,19	14,69
- od imovine	739	701	0,80	0,90
- od starosne mirovine	15 797	12 374	17,06	15,90
- od naknada vezanih za nezaposlenost	307	532	0,33	0,68
- od ostalih tekućih primanja*	7 296	7 515	7,88	9,66
- od ostalih tekućih transfera**	1 379	1 346	1,48	1,73
- podignuti krediti	7 304	6 140	7,89	7,89
- podignuti štedni ulozi	1 532	1 167	1,65	1,50
- ostala raspoloživa sredstva ***	2 474	1 345	2,67	1,73

* Ostala tekuća primanja uključuju obiteljske mirovine, primanja vezana uz obitelj (dječji doplatak, naknadu za porodni dopust, primanja za opremu novorođenčadi, primanja na ime alimentacije, umanjena za alimentacije plaćene drugima), primanja na teret bolovanja, naknade za tjelesno oštećenje, primanja za zdravstvenu rehabilitaciju, invalidske mirovine, naknadu za troškove stanovanja primljenu od drugih osoba, socijalnu pomoć te stipendije i nagrade za školovanje.

** Ostali tekući transferi predstavljaju razliku primljenih i danih transfera. Primljeni transferi uključuju primanja na ime primitka i darova u novcu i naturi iz zemlje i inozemstva. Dani transferi uključuju izdatke za darove u novcu i naturi osobama u zemlji i inozemstvu te plaćanja kazni i globa.

*** Ostala raspoloživa sredstva obuhvaćaju primanja od prodaje imovine te primanja od osiguranja.

Izvor: ZG STAT (2007.c)

Tablica 4.10: Upotrijebljena sredstva u kunama – prosjek po kućanstvu 2005. godine

	Prosječna godišnja upotrijebljena sredstva		Struktura upotrijebljenih sredstava %	
	Grad Zagreb	Hrvatska	Grad Zagreb	Hrvatska
Upotrijebljena sredstva – ukupno	98 962	82 267	100	100
- osobna potrošnja - ukupno	78 647	69 683	79,46	84,70
- novčana sredstva	78 184	66 270	79,00	80,55
- naturalna potrošnja	463	3 413	0,46	4,15
- štednja	2 549	1 531	2,58	1,86
- otplate zajmova i kredita s kamatama	5 301	4 235	5,36	5,15
- investicije u kuću, stan, imanje	11 962	6 343	12,09	7,71
- obiteljske svečanosti	503	475	0,51	0,58

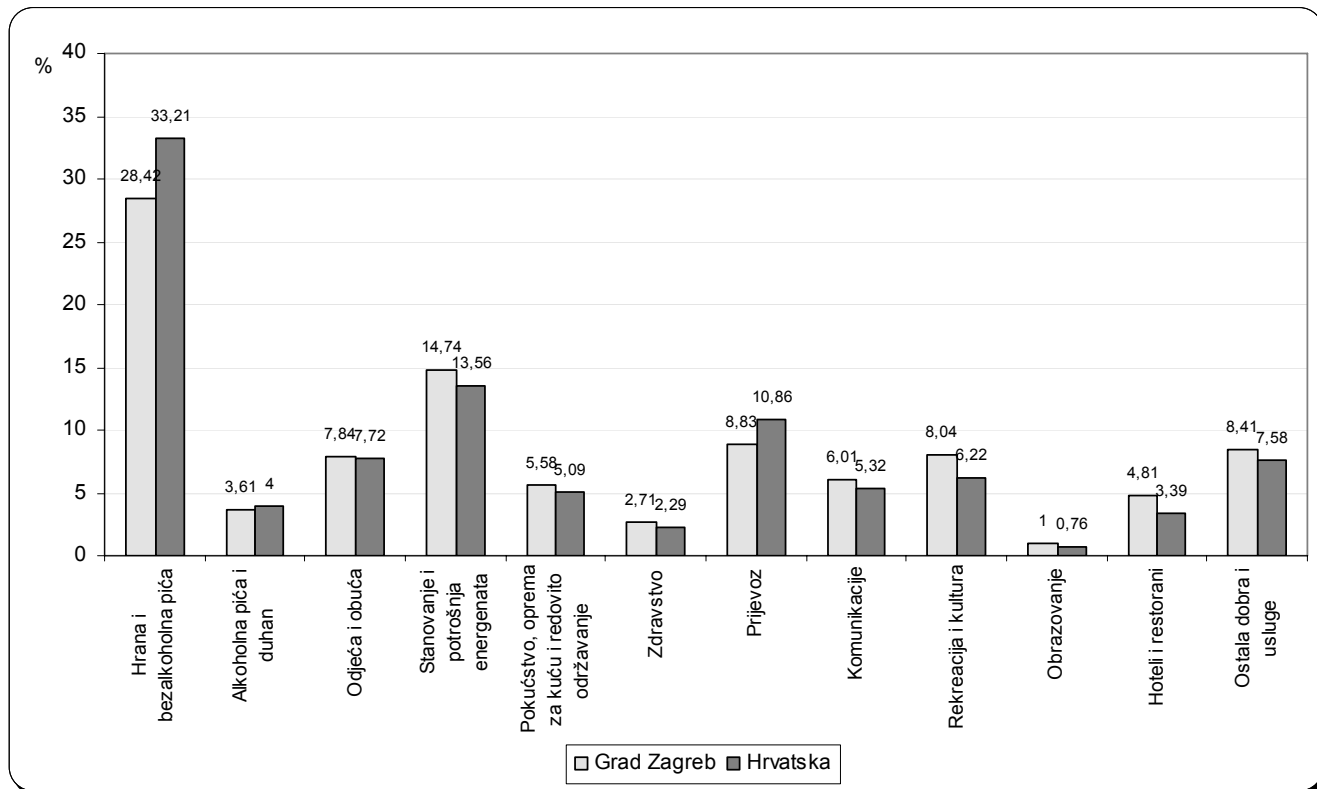
Izvor: ZG STAT (2007.c)

Podaci o osobnoj potrošnji i primanjima kućanstava pokazuju da kućanstva u Gradu Zagrebu prosječno godišnje sveukupno raspoložuju s oko 19% više sredstava nego li kućanstva u Hrvatskoj, dok je struktura raspoloživih sredstava, izuzev veće naturalne potrošnje u Hrvatskoj općenito, podjednaka (tablice 4.9 i 4.10). Slijedom toga kućanstva u Gradu Zagrebu i sveukupno prosječno godišnje troše 20,3% više sredstava te uspijevaju i određeni dio sredstava uštediti. Gledamo li samo osobnu potrošnju¹⁵, kućanstva u Gradu Zagrebu troše oko 12,9% više sredstava nego li kućanstva u Hrvatskoj.

¹⁵ Osobna potrošnja kućanstva podrazumijeva novčanu i naturalnu potrošnju proizvoda i usluga koji služe za podmirivanje životnih potreba članova tog kućanstva. Struktura izdataka za osobnu potrošnju obuhvaća 12 glavnih skupina: hrana i bezalkoholna pića, alkoholna pića i duhan, odjeća i obuća, stanovanje, pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje, zdravstvo, prijevoz, komunikacije, rekreacija i kultura, obrazovanje, hoteli i restorani, ostala dobra i usluge.

Struktura osobne potrošnje pokazuje da stanovnici Grada Zagreba nešto više sredstava, nego stanovnici Hrvatske općenito, troše na stanovanje i potrošnju energenata, rekreaciju i kulturu te hotele i restorane, a manje na hranu i bezalkoholna pića te prijevoz (slika 4.20).

Slika 4.20: Prosječna godišnja osobna potrošnja i raspoloživi dohodak po kućanstvu 2005. godine

Izvor: ZG STAT (2007.c)

4.3. Stambeni standard

4.3.1. Osnovna obilježja stambenih prostora

Tablica 4.11: Osnovna obilježja stanova 2001.– Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Broj stanova - ukupno (2001.)	312 902	-	1 877 126	-
Nastanjeni stanovi (2001.)	271 183	100	1 421 623	100
- od toga u vlasništvu fizičke osobe	260 547	96,0	1 365 650	96,1
- prosječna površina m ²	66,2	-	74,43 [*]	-
- prosječan broj članova po jednom stanu	2,89	-	3,1 [*]	-
Stanovi koji se povremeno koriste (2001.)	4 944	-	190 931	-
Stanovi u kojima se samo obavljala djelatnost (2001.)	3 795	-	25 546	-
Struktura stanova prema broju soba (2001.)				
- ukupno	271 183	100	1 421 623	100
- 1-sobni	47 693	17,6	178 852	12,6
- 2-sobni	106 134	39,1	468 813	33,0
- 3-sobni	70 069	25,8	396 831	27,9
- 4-sobni	33 241	12,3	269 449	18,9
- 5-sobni i višesobni stanovi	14 046	5,2	107 678	7,6
Stanovi prema opremljenosti (2001.)				
- ukupno	271 183	100	1 421 623	100
- struja	270 877	99,9	1 414 274	99,4
- vodovod	268 404	99,0	1 331 431	93,7
- kanalizacija	268 921	99,2	1 318 594	92,8
- centralno grijanje	192 102	70,8	514 386	36,2
- bez kuhinje, kupaonice i zahoda	835	0,3	4 954	0,3
Privatna kućanstva prema osnovi korištenja stana (2001.)				
- ukupno	275 464	100	1 477 377	100
- privatno vlasništvo ili suvlasništvo	222 697	80,8	1 225 235	82,9
- najmoprimac sa zaštićenom najamninom	9 630	3,5	49 259	3,3
- najmoprimac sa slobodno ugovorenom najamninom	11 742	4,3	42 195	2,9
- najam dijela stana (podstanar)	2 289	0,8	12 570	0,9
- srodstvo s vlasnikom ili najmoprimcem	23 375	8,5	110 008	7,4
- drugo	5 731	2,1	38 110	2,6

* izračun autora.

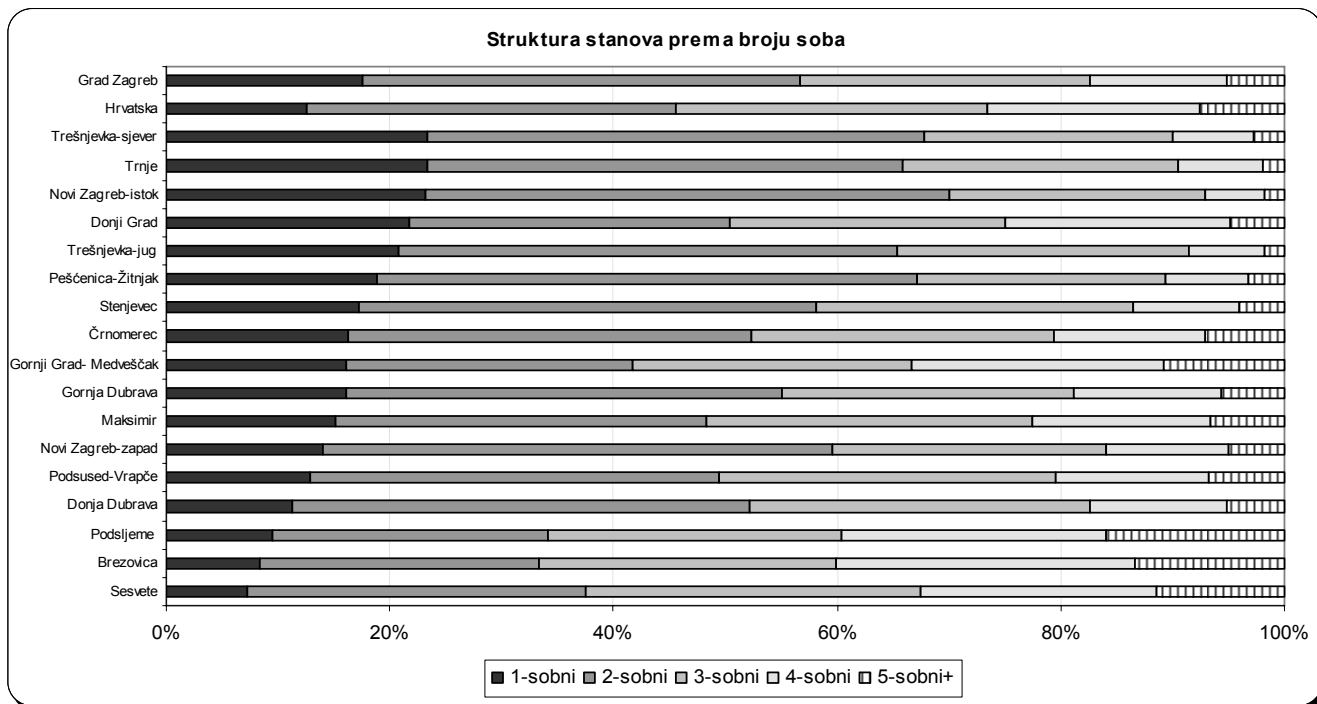
Izvor: DZS (2008.a)

Podaci pokazuju da je prosječni stambeni standard u Gradu Zagrebu još uvijek relativno skroman – prevladavaju stanovi manje i srednje površine u kojima obitava nešto manje od 3 osobe po stanu, s prosječnom stambenom površinom od oko 66 m² (manje od hrvatskog prosjeka koji je za 8,5 m² veći). Jednosobni i dvosobni stanovi čine 56,7% svih stanova (u Hrvatskoj 45,6%). Četverosobni te višesobni stanovi čine samo oko 17,5% od ukupnog stambenog fonda (u Hrvatskoj 26,5%), što ne predstavlja povoljnu situaciju s obzirom na potencijalni rast aspiracija sadašnjih i budućih korisnika (tablica 4.11). Sve je to naravno posljedica relativno siromašne (masovne, kolektivne) stambene izgradnje tijekom druge polovice 20. stoljeća koja je pak bila posljedica snažne migracije u gradove (pa i u Zagreb), siromaštva društva, prevladavajućeg stila i uzora stambene izgradnje, itd. Očekivani i programirani standard stanovanja (oslonjen na međunarodne preporuke) iznosi 25m² s kojima pojedinac samostalno

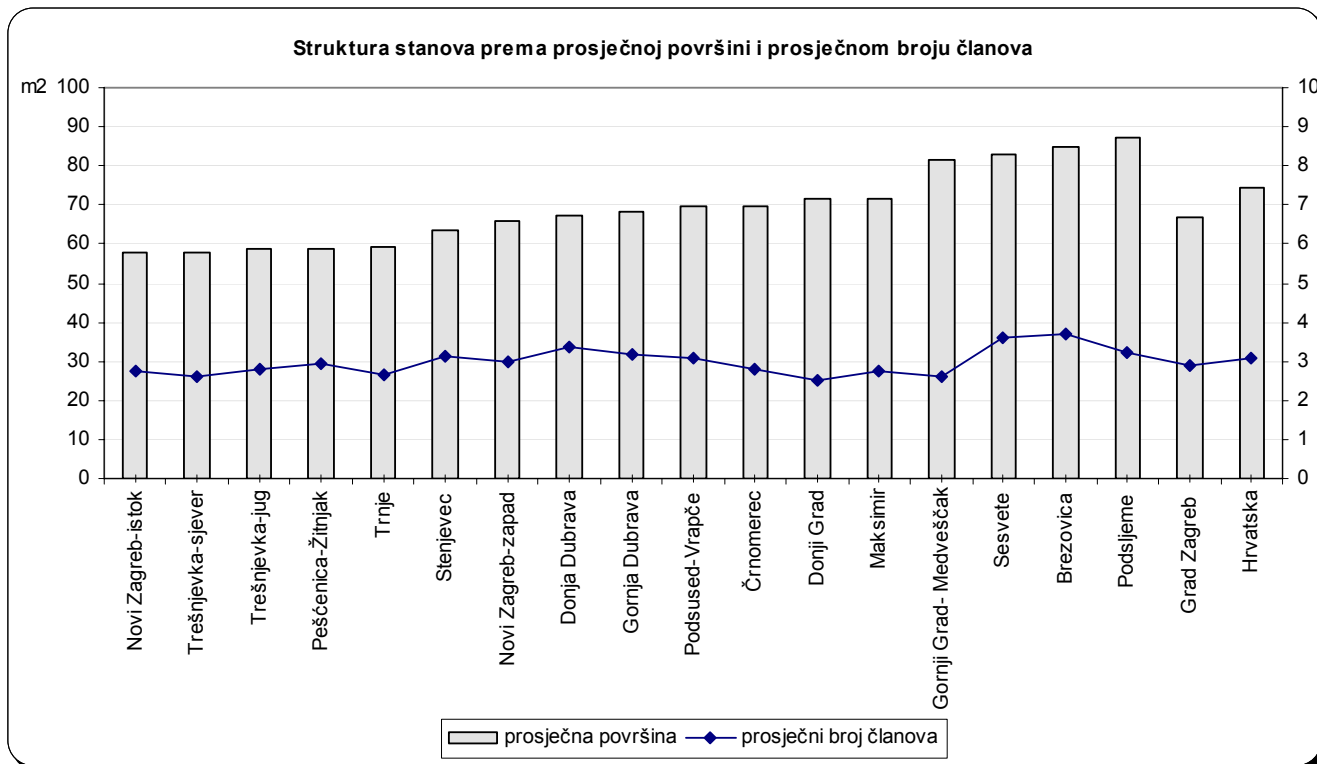
raspolaže. Kako se veličina stanova kod nas izračunava uz uzimanje u obzir svih prostorija u stambenim objektima, dakle, i pomoćnih prostorija, a ne samo soba, tada možemo vidjeti da je prosječan stambeni standard u Gradu još uvijek relativno nizak.

Slika 4.21: Struktura stanova prema broju soba 2001.

Izvor: DZS (2008.a)

Slika 4.22: Struktura stanova prema prosječnoj površini i prosječnom broju članova 2001.

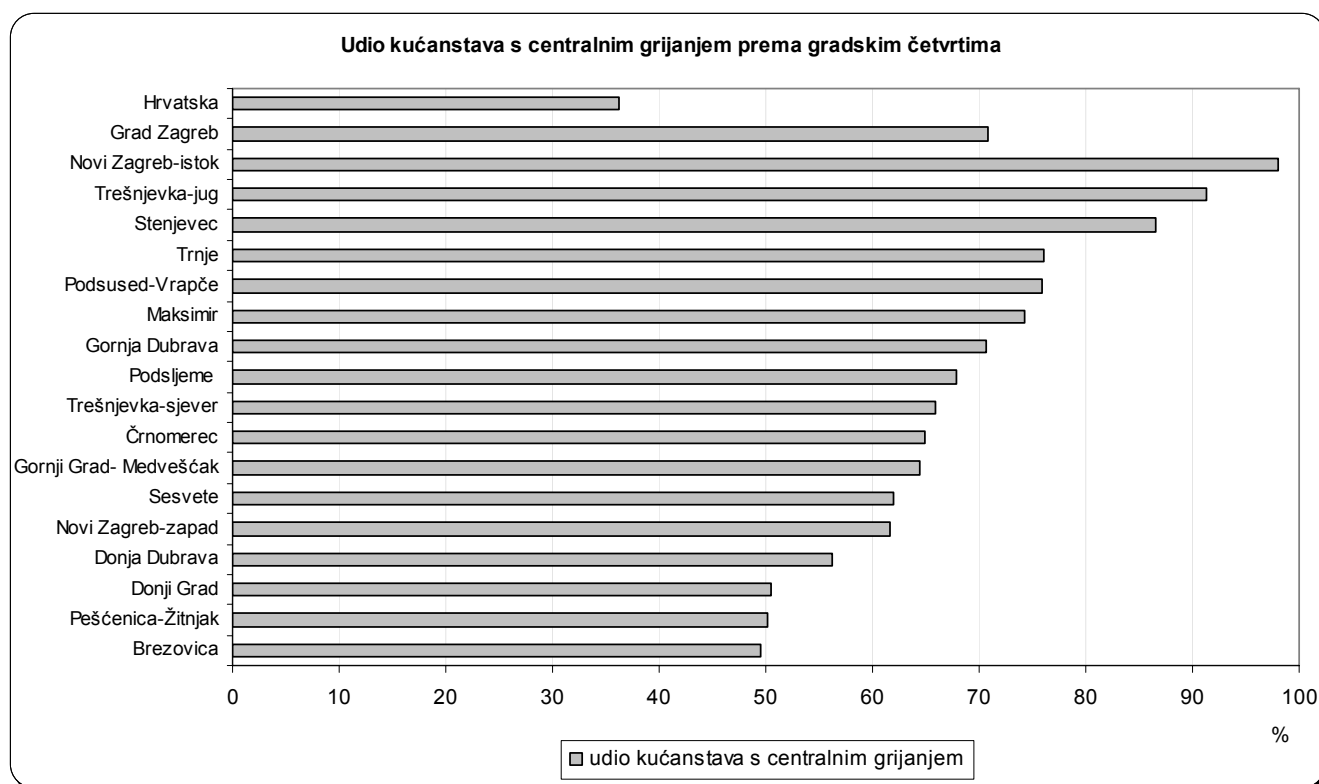

Izvor: DZS (2008.a)

Gledano po gradskim četvrtima manji stanovi prevladavaju u četvrtima Trešnjevka-sjever, Trnje i Novi Zagreb-istok, dok se s nešto većim stambenim prostorima ističu četvrti Sesvete, Brezovica i Podsljeme (slika 4.21 i 4.22). Unatoč tome, stanovnici tih četvrti u prosjeku ne raspolažu najmanjim odnosno najvećim stambenim prostorom po članu kućanstva. Naime, s najvećim stambenim prostorom po članu kućanstva raspolažu stanovnici gradske četvrti Gornji Grad-Medveščak (u prosjeku 31,1 m²), a zatim slijede stanovnici četvrti Donji Grad – 28,6 m² po članu kućanstva. S druge strane stanovnici četvrti Peščenica-Žitnjak i Donja Dubrava raspolažu sa svega 20,1 m² stambenog prostora po članu kućanstva (DZS, 2008.a).

S obzirom na ubrzanu privatizaciju stanovanja u Hrvatskoj tijekom posljednjih desetak godina, ne začuđuje podatak da je nešto više od 80% stanova u privatnom vlasništvu (u Hrvatskoj 83%). Najmoprimaca sa zaštićenom najamninom u Hrvatskoj ima samo 3,3%, a u Zagrebu 3,5% što govori o činjenici da je «socijalno stanovanje» i u zemlji i u Gradu Zagrebu, u odnosu na druge europske zemlje, vrlo zapostavljeno (tablica 4.11). Nadalje, s obzirom na postojeće trendove izgradnje u Gradu (primjerice «urbane vile») te na pojačanu socijalnu diferencijaciju i stratifikaciju stanovništva, u budućnosti će se najvjerojatnije prosječan standard stanovanja postupno poboljšavati, no ne tako brzo i ne podjednako za sve socijalne slojeve u Gradu.

Slika 4.23: Udio kućanstava s centralnim grijanjem prema gradskim četvrtima 2001.

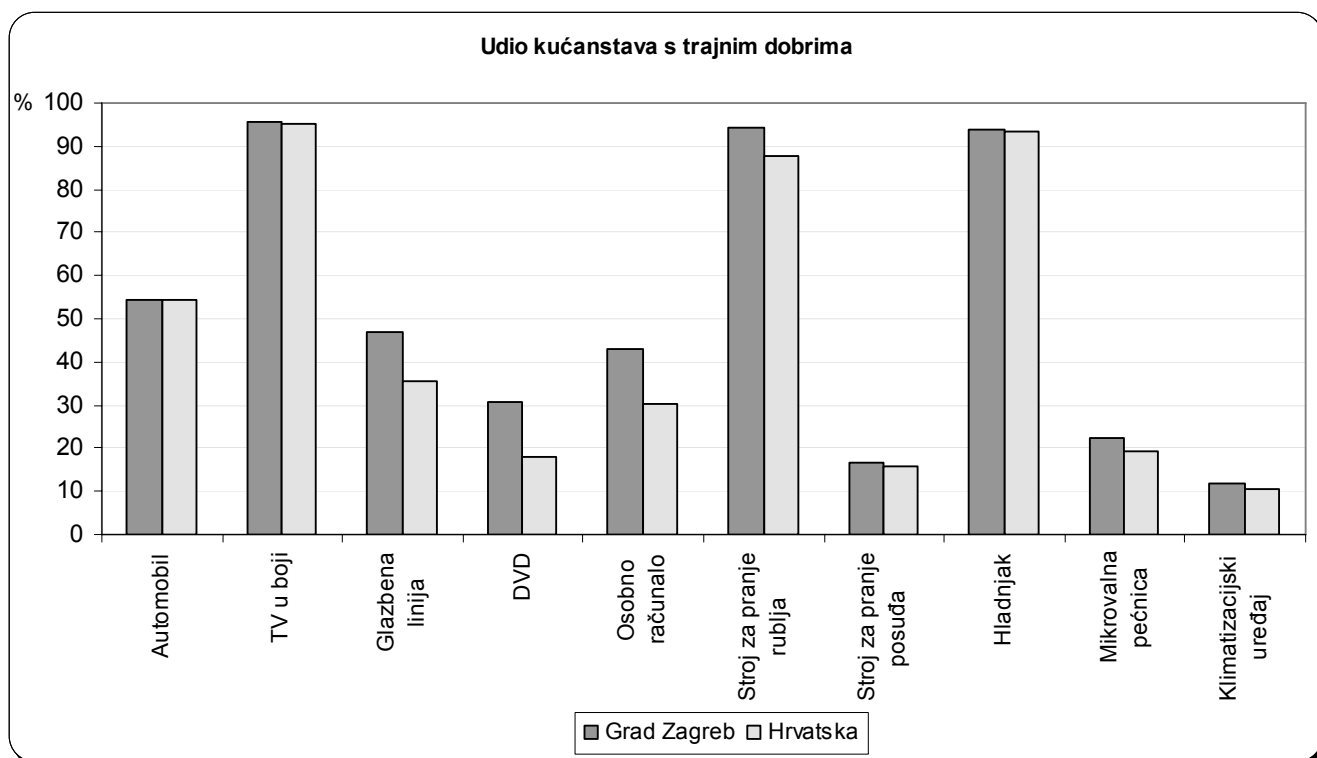

Izvor: DZS (2008.a)

Komunalna opremljenost stambenih jedinica je relativno zadovoljavajuća u Gradu kao cjelini, iako nije podjednaka u svim dijelovima. Stanovi u Gradu Zagrebu su u 70% slučajeva opremljeni centralnim grijanjem (toplovod, etažno grijanje), a svim drugim komunalijama u skoro 100% slučajeva.

Usporedimo li komunalnu opremljenost stambenih jedinica Grada Zagreba s prosjekom Hrvatske vidimo da Grad Zagreb znatno bolje stoji, posebice kada se radi o centralnom grijanju, ali i o opremljenošću kanalizacijom i vodovodom (tablica 4.11). Pojedini gradski predjeli – gradske četvrti, prilično se razlikuju u stupnju osnovne i dodatne opremljenosti te stoga i mogućnosti podmirivanja osnovnih i dodatnih potreba svojih stanovnika. Naime, pogledamo li pregled kućanstava koja su opremljena centralnim grijanjem po gradskim četvrtima možemo vidjeti kako u pojedinim četvrtima centralno grijanje ima tek 50-tak % stanovnika (Brezovica, Peščenica-Žitnjak), dok u drugima njih 90% ili više (Novi Zagreb-istok, Trešnjevka-jug) (slika 4.23).

Slika 4.24: Udio kućanstava s trajnim dobrima 2005.

Izvor: ZG STAT (2007.c)

4.3.2. Novoizgrađeni stanovi

Broj novoizgrađenih stanova iz godine u godinu raste. Tako je u Zagrebu 2007. godine izgrađeno 166,2% stanova više nego li u 2002. godini¹⁶. Korisna površina novoizgrađenih stanova u Zagrebu je 2007. godine bila 71,9 m² što je 8,9 m² manje nego godinu ranije (tablica 4.12). Podatak o veličini novoizgrađenih stanova dodatno zabrinjava povežemo li ga s već postojećim podacima o relativno skromnom stambenom standardu na području Grada Zagreba (stanovi manje i srednje površine što dovodi do toga da pojedinac često samostalno ne raspolaže sa 25 m² stambenog prostora, a s koliko bi trebao prema međunarodnim preporukama).

Pogledamo li razlike među županijama možemo vidjeti da Grad Zagreb zajedno sa Splitsko-dalmatinskom i Zadarskom županijom ulazi u krug županija u kojima se u prosjeku grade najmanji

¹⁶ Izračun autora prema podacima DZS-a i ZG STAT-a.

stanovi. S druge je strane prosječna korisna površina novoizgrađenih stanova u Međimurskoj županiji iznosila 159,1 m² u 2007. godini (DZS, 2008.p). Gledano po gradskim četvrtima, najviše se stanova gradilo u gradskim četvrtima Stenjevec i Novi Zagreb – zapad. Dominiraju jednosobni, dvosobni i trosobni stanovi (slika 4.25).

Tablica 4.12: Novoizgrađeni stanovi 2007.– Grad Zagreb i Hrvatska

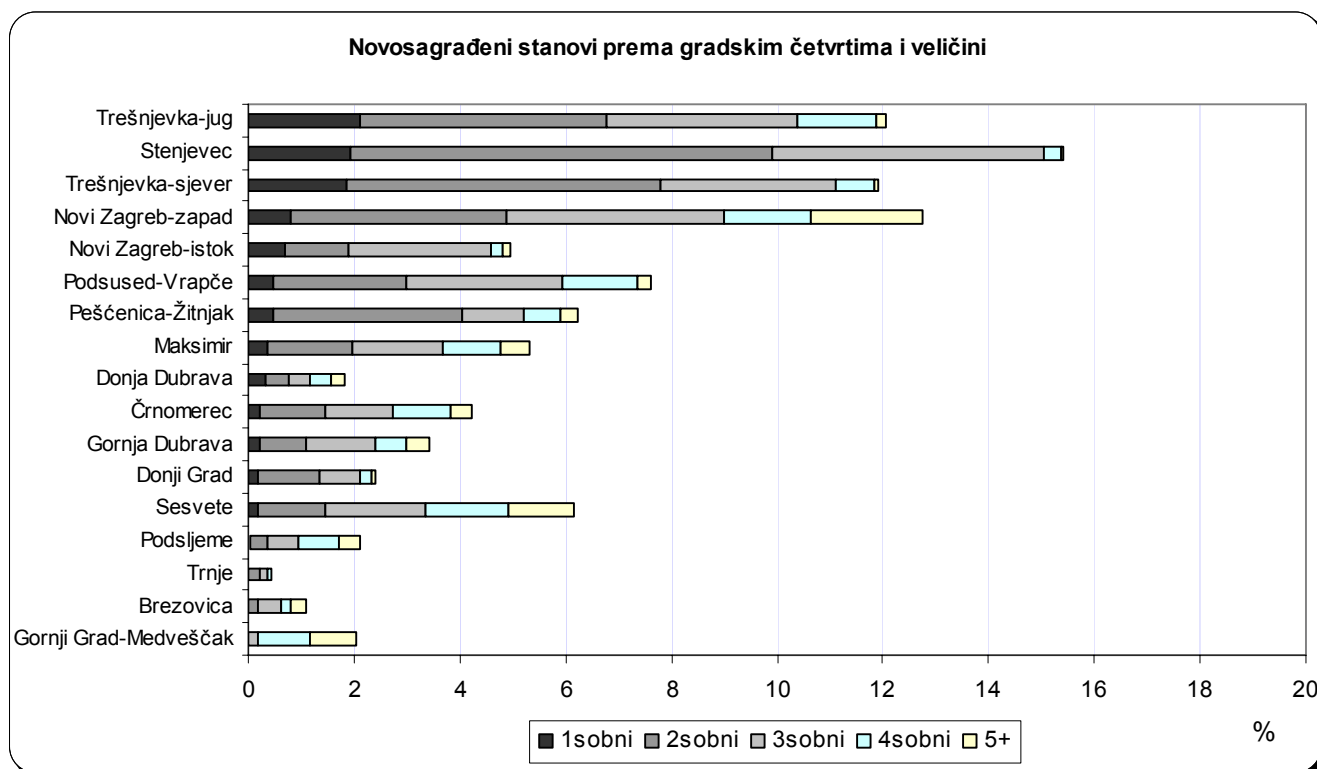
	Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Struktura novoizgrađenih stanova prema broju soba				
- ukupno	8 895	100	25 609	100
- 1-sobni	882	9,9	3 267	12,7
- 2-sobni	3 310	37,2	8098	31,6
- 3-sobni	2 820	31,7	7242	28,3
- 4-sobni	1 187	13,4	4036	15,8
- 5-sobni i više	690	7,8	2 966	11,6
Prosječna površina novoizgrađenih stanova - m²*	71,9	-	81,0	-
Cijene prodanih novih stanova – prosječno kn/m²				
- ukupno**	12 308	100	11 252	100
- građevno zemljište	1 925	15,6	1 539	13,7
- gradnja i dobit izvođača	7 066	57,4	6 900	61,3
- ostali troškovi	3 317	26,9	2 813	25,0

* izračun autora

** prosječna cijena 1 m² novosagrađenih stanova koje su prodavala trgovačka društva i dr. pravne osobe te APN

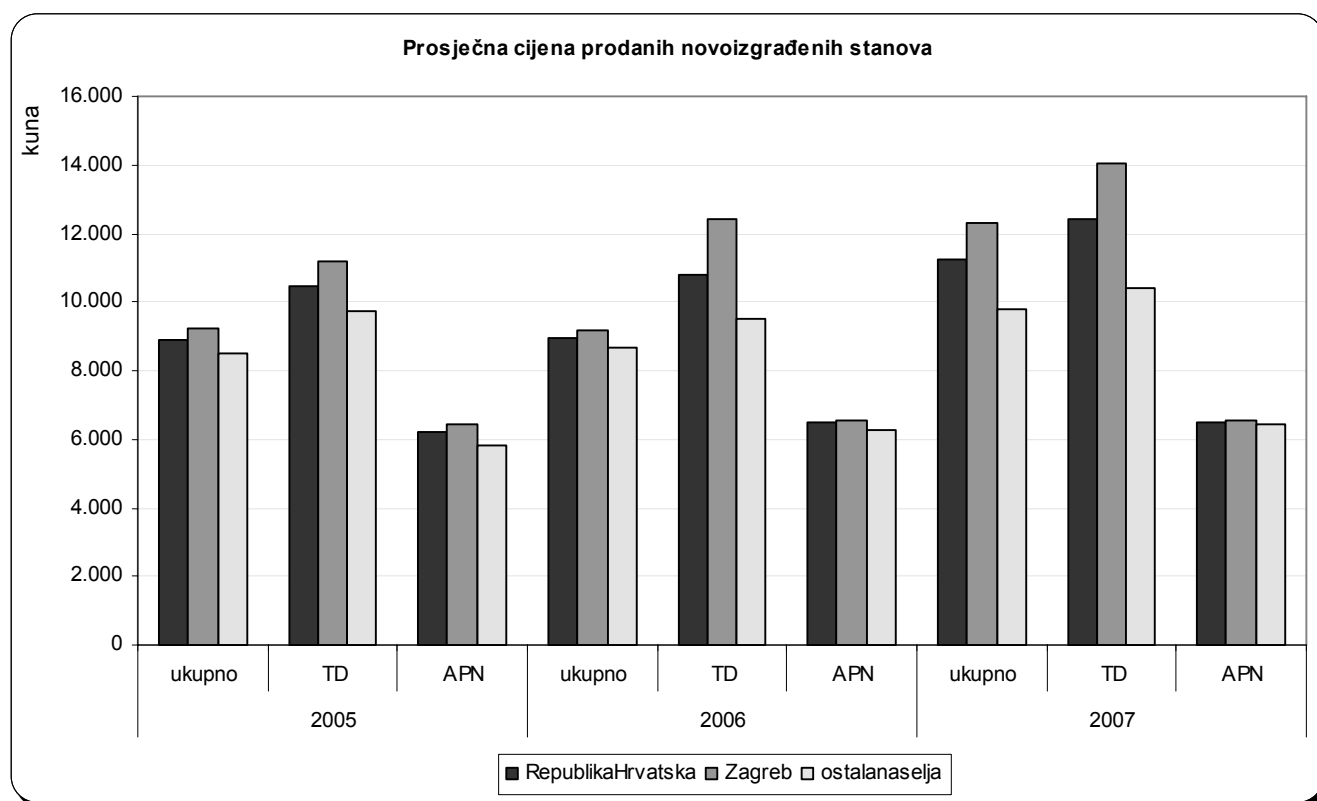
Izvor: DZS (2008.p), DZS (2008.m), ZG STAT (2008.a), ZG STAT (2007.d)

Slika 4.25: Novosagrađeni stanovi prema gradskim četvrtima i veličini 2007.

Izvor: ZG STAT (2008.k)

Slika 4.26: Prosječna cijena prodanih novoizgrađenih stanova 2005.-2007. – Grad Zagreb i Hrvatska

Napomena: ukupno=prosječna cijena 1 m² novosagrađenih stanova koje su prodavala trgovačka društva i dr. pravne osobe te APN; TD=prosječna cijena 1 m² novosagrađenih stanova koje su prodavala trgovačka društva i dr. pravne osobe; APN=prosječna cijena 1 m² novosagrađenih stanova koje je prodavao APN

Izvor: DZS (2007.d), DZS (2008.m)

Gledamo li sveukupnu prosječnu cijenu novoizgrađenih stanova po metru kvadratnom vidimo da je ona u Zagrebu za gotovo 9,4% viša nego li u Hrvatskoj. Izuzmemo li iz cijene stanova one stanove koji su prodani kao sastavni dio programa poticajne stanogradnje cijena je u Zagrebu viša za 13,01% (DZS, 2008.m)¹⁷. Isto tako, prosječna cijena metra kvadratnog prodanog stana koji je izgrađen i prodan na tržištu je znatno veća od cijene metra kvadratnog stana iz programa poticajne stanogradnje (slika 4.26).

Važno je spomenuti i da je u 2007. godini izgrađeno 80 socijalnih stanova. Od toga 20 stanova površine oko 38 m², 8 stanova površine oko 48 m², 40 stanova površine 57-60 m² te 8 stanova površine oko 81 m². Ali i dalje imamo 1.620 osoba koje se još uvijek nalaze na listi čekanja¹⁸. Lista se formira temeljem natječaja za davanje stanova u najam, koji Gradsko poglavarstvo oglašava svakih pet godina¹⁹. Pravo na dodjelu stana imaju osobe koje, prije podnošenja zahtjeva, imaju prebivalište na području Grada Zagreba neprekidno najmanje deset godina, a nemaju riješeno stambeno pitanje, niti mogućnost da ga riješe na drugi način. Lista se formira temeljem kriterija i mjerila pri čemu se, uz vrijeme prebivališta na području Grada Zagreba, u obzir uzima i stambeni te socijalno-zdravstveni status podnositelja zahtjeva, kao i status branitelja.

¹⁷ Izračun autora prema podacima DZS-a i ZG STAT-a

¹⁸ Podaci Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje Grada Zagreba.

¹⁹ Zadnja je lista formirana 2004. godine.

4.4. Odgoj i obrazovanje

Tablica 4.13: Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju program predškolskog odgoja

	2006/07.		2007./08.	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
dječji vrtići i druge pravne osobe* - ukupno	220	100	226	100
- državni	184	83,6	189	85,9
- privatni	20	9,1	21	9,3
- vjerskih zajednica	16	7,3	16	7,1
djeca – ukupno	31 274	100	32 169	100
- do 3 godine	7 861	25,1	8 283	25,7
- od 3 – 5 godina	11 987	38,3	12 369	38,5
- 5 -7 i stariji od 7 godina	11 426	36,5	11 517	35,8
zaposleni- ukupno	4 694	100	4 964	100
- odgojitelji i učitelji	2 718	57,9	2 899	58,4
- medicinske sestre, zdravstveni radnici	249	5,3	240	4,8

*Svaka teritorijalno odvojena jedinica (područni odjel) smatra se vrtićem.

Izvor: DZS (2007.g), DZS (2008.k)

Iako je broj djece u vrtićima 2007. godine bio nešto veći nego li prethodne godine, to još uvijek ne pokriva potrebe stanovništva (tablica 4.13). Naime, u prosjeku je 2007. godine oko 62% djece (oko 35,9% djece do 2 godine starosti te oko 84,3% djece od 3-6 godina starosti)²⁰ bilo obuhvaćeno ovakvim tipom skrbi²¹. Iako broj privatnih ustanova koje pružaju navedene usluge u Gradu raste²², vrlo je zabrinjavajući podatak da Grad ne nudi mrežu ustanova kojom bi se svim stanovnicima kojima je to potrebno osigurala skrb za djecu u odgovarajućim ustanovama u blizini mjesta stanovanja. Ovome treba dodati i podatak da je tek 8.399 učenika od 1. do 3. razreda osnovne škole (36,9% ukupnog broja učenika od 1-3 razreda)²³ obuhvaćeno produženim boravkom u školi. Iako je to 13,5% učenika više nego li prethodne godine, velik broj učenika još uvijek ostaje bez te mogućnosti.

Tablica 4.14: Osnovne škole u Gradu Zagrebu (kraj šk. god. 2006/2007.)

	škole		učenici		učitelji-nastavnici	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Osnovne škole – ukupno	140	100	63 534	100	4 747	100
- redovite	128	91,4	62 828	98,9	4 427	93,3
- državne	123	87,9	62 372	98,2	4 358	91,8
- privatne	5	3,6	456	0,7	69	1,5
- škole za djecu i mladež s teškoćama u razvoju	12	8,6	706	1,1	320	6,7
- državne	11	7,9	701	1,1	319	6,7
- privatne	1	1	5	-	1	-
Osnovne umjetničke škole	11	100	3	100	455	100
- glazbene	8	72,7	3	90,8	376	82,6
- državne	8	72,7	3	90,8	376	82,6
- privatne	-	-	-	-	-	-
- baletne	3	27,3	326	8,6	79	17,4
Osnovne škole – obrazovanje odraslih	1	100	101	100	6	100

Izvor: DZS (2008.i), ZG STAT (2008.e)

²⁰ Procjena s obzirom na broj živorođene djece i broj djece uključene u predškolske programe.

²¹ Pokrivenost uslugama predškolske skrbi ipak je znatno viša nego li u općenito u Hrvatskoj (prema procjeni 2007. godine sveukupno oko 39,6%, djeca do 2 godine starosti oko 16,2%, od 3-6 godina starosti 57,9%).

²² U Gradu Zagrebu je pedagoške godine 2005/06. u privatnim vrtićima bilo smješteno oko 3,5% djece, a u vrtićima čiji su osnivači vjerske zajednice oko 3,3% djece (taj je omjer u Hrvatskoj 7,7 odnosno 2,6%) (DZS, 2006.a).

²³ Podaci Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje Grada Zagreba.

I u Hrvatskoj i u Gradu Zagrebu većina učenika pohađa državne škole. Usporedno s 2006. godinom, u tom pogledu nije došlo do promjena gledamo li osnovne škole, dok su otvorene dvije nove privatne srednje škole (jedna tehnička ili srodna škola i jedna umjetnička škola – likovna umjetnost i dizajn) (tablice 4.14 i 4.15). Tu se postavlja i pitanje o broju djece izvan školskog procesa, posebice osvrnemo li se na kasnije iznesene podatke koji pokazuju kako je većina osoba izvan tržišta rada bez ili nižeg obrazovnog stupnja. Nadalje, 2006. godine je, u odnosu na 2005. godinu, diplomiralo 4,5% studenata više (tablica 4.16).

Tablica 4.15: Srednje škole u Gradu Zagrebu (kraj šk. god. 2006/2007.)

	škole		učenici		učitelji-nastavnici	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Srednje škole – ukupno	102	100	39 098	100	4 110	100
- redovite	98	96,1	38 430	98,3	4 003	97,4
- gimnazije	33	32,4	14 686	37,6	1 207	29,4
- državne	21	20,6	13 267	33,9	955	23,2
- privatne	9	8,8	717	1,8	172	4,2
- vjerske privatne	3	2,9	702	1,8	80	1,9
- tehničke i srodne škole	37	36,3	16 305	41,7	1 636	39,8
- državne	30	29,4	15 778	40,4	1 530	37,2
- privatne	7	6,9	527	1,3	106	2,6
- industrijske i obrtničke škole	18	17,6	5 967	15,3	718	17,5
- državne	17	16,7	5 967	15,3	712	17,3
- privatne	1	0,9	6	-	6	0,1
- srednje škole za mladež s teškoćama u razvoju	4	3,9	68	1,7	107	2,6
- državne	4	3,9	668	1,7	107	2,6
Srednje umjetničke škole - ukupno	10	100	1 472	100	442	100
- glazbene	6	60,0	642	43,6	287	64,9
- državne	5	50,00	641	43,6	280	63,3
- baletne	2	20,00	149	10,1	64	14,5
- državne	2	20,00	149	10,1	64	14,5
- likovna umjetnost i dizajn	2	20,00	681	46,3	91	20,6
- državne	2	20,00	681	46,3	91	20,6
- privatne	-	-	-	-	-	-
Srednje škole – obrazovanje odraslih - ukupno	13	100	3 272	100	394	100
- tehničke i srodne škole	12	92,3	3 234	98,8	373	94,7
- državne	8	61,5	3 134	95,8	327	83,0
- privatne	4	30,8	100	3,1	46	11,7
- industrijske i obrtničke škole	1	7,6	38	1,2	21	5,3
- državne	1	7,6	38	1,2	21	5,3

Izvor: ZG STAT (2008.f)

Tablica 4.16: Visoko obrazovanje (ak. god. 2006/2007.)

	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Studenti – ukupno upisani	66 742	100	136 129	100
od toga studentice	34 914	52,3	71 935	54,1
Diplomirani studenti, kumulativno	341 672	100	-	-
od toga studentice	154 035	45,7	-	-
Diplomirani studenti, 2006.	10 192	100	19 566	100
od toga studentice	5 681	55,7	11 594	59,3

Izvor: DZS (2008.l), DZS (2008.r), ZG STAT (2007.f)

Iako ne neznajno, Grad Zagreb još uvijek stipendira relativno mali broj učenika i studenata. Tako je 2007. godine bilo stipendirano 126 učenika, 206 studenata na dodiplomskim/diplomskim studijima te dva studenta na poslijediplomskom studiju. Dodatno je bilo stipendirano još 390 učenika koji se školuju za deficitarna zanimanja (od toga 141 učenik prvog razreda, 126 učenika drugog razreda i 123 učenika trećeg razreda)²⁴.

---

²⁴ Podaci Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje Grada Zagreba.

4.5. Zaposlenost i nezaposlenost

4.5.1. Zaposlenost

Tablica 4.17: Zaposlenost (stanje 31. ožujka 2007.)

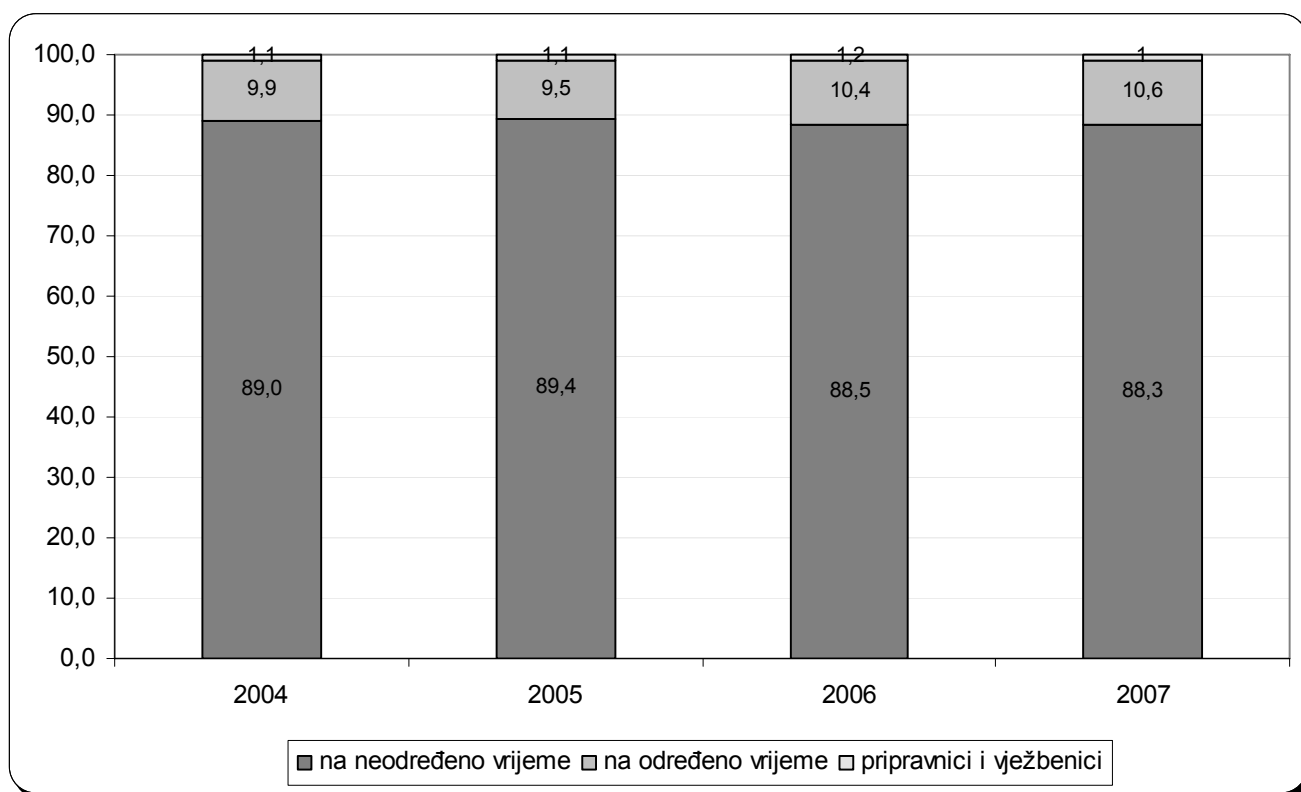
	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Zaposleni				
- ukupno	406 711	100	1 480 972*	100
- u poslovnim subjektima (pravne osobe) svih oblika vlasništva	358 457	88,1	1 181 077*	79,8
- vlasnici i zaposleni u obrtu i u djelatnostima slobodnih profesija	47 415	11,7	260 071*	17,6
- poljoprivrednici	839	0,2	39 824*	2,7
Zaposleni u poslovnim subjektima (pravne osobe) prema vrsti radnog odnosa				
- ukupno	331 823	100	1 120 499	100
- na neodređeno vrijeme	293 155	88,3	962 556	85,9
- na određeno vrijeme	35 186	10,6	149 596	13,4
- pripravnici i vježbenici	3 482	1,0	8 347	0,7
Zaposleni u poslovnim subjektima prema oblicima vlasništva				
- ukupno	331 823	100	-	-
- državno vlasništvo	124 018	37,4	-	-
- privatno vlasništvo	177 330	53,4	-	-
- zadružno vlasništvo	142	0,0	-	-
- mješovito vlasništvo	30 333	9,1	-	-
Zaposleni u poslovnim subjektima prema stupnju obrazovanja				
- ukupno	331 823	100	1 120 499	100
- VSS	80 355	24,2	187 475	16,7
- VŠS	25 495	7,7	88 560	7,9
- SSS	157 805	47,6	515 974	46,0
- NSS	11 074	3,3	38 544	3,4
- VKV	6 768	2,0	26 153	2,3
- KV	26 073	7,9	137 861	12,3
- PKV	6 889	2,1	32 871	2,9
- NKV	17 364	5,2	93 061	8,3
Samozaposlene osobe (2001.)				
- ne zapošljavaju radnike	13 266	3,7	-	-
- zapošljavaju radnike	16 724	4,7	-	-

* podaci sa stanjem 31.12.2007.

Izvor: DZS (2008.g), DZS (2008.n), ZG STAT (2008.b)

Od ukupnog broja zaposlenih osoba, najviše ih je zaposlenih na neodređeno vrijeme. Ipak, mada još uvijek ne toliko značajno i nešto manje na razini Grada Zagreba nego li u Hrvatskoj općenito, broj osoba koje rade na određeno vrijeme se povećava (slika 4.27). Najveći udio osoba radi u poslovnim subjektima koji su privatnom vlasništvu, a zatim slijede oni u državnom. Zaposlene su osobe najčešće srednje ili visoke stručne spreme (tablica 4.17).

Slika 4.27: Zaposleni u poslovnim subjektima u Gradu Zagrebu prema vrsti radnog odnosa 2004.-2007.

Izvor: DZS (2008.g), DZS (2008.n), ZG STAT (2006.a), ZG STAT (2007.g), ZG STAT (2007.i), ZG STAT (2008.b)

Tablica 4.18: Zaposleni u poslovnim subjektima (pravne osobe) svih oblika vlasništva prema područjima NKD-a i visini prosječne isplaćene neto plaće u Gradu Zagrebu 2007.

	Broj zaposlenih		Prosječna neto plaća u kunama	+/- od prosječne neto plaće
	Apsolutno	%		
Ukupno	358 457	100	5 358	-
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	1 688	0,5	4 845	-513
Rudarstvo i vađenje	2 236	0,6	6 260	902
Prerađivačka industrija	55 341	15,4	5 139	-219
Opskrba električnom energijom, plinom i vodom	4 828	1,3	5 739	381
Građevinarstvo	28 324	7,9	4 494	-864
Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla te predmeta za osobnu uporabu i kućanstvo	73 441	20,5	4 744	-614
Hoteli i restorani	8 250	2,3	3 878	-1 480
Prijevoz, skladištenje i veze	25 997	7,3	5 991	633
Financijsko posredovanje	17 126	4,8	7 729	2 371
Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	42 444	11,8	5 693	335
Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje	31 496	8,8	5 616	258
Obrazovanje	25 476	7,1	5 230	-128
Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	23 604	6,6	5 386	28
Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	18 206	5,1	5 378	20

Izvor: ZG STAT (2008.b), ZG STAT (2008.c)

Struktura zaposlenog stanovništva još uvijek ne odgovara profilu relativno velikog urbanog centra kakav je Zagreb, odnosno u strukturi zaposlenosti još uvijek ne dominiraju sektori uslužnih djelatnosti u složenijim sferama društvene podjele rada. Proučimo li strukturu zaposlenih prema područjima NKD-a i njihove plaće možemo vidjeti da je jako mali udio zaposlenih u djelatnostima s većim prihodima. Tako je svega oko 5,4% osoba zaposleno u djelatnostima gdje su prosječne neto plaće veće od 6.000 kuna, dok je taj udio 2006. godine bio 13% (tablica 4.18). Postavlja se pitanje koje su okolnosti dovele do značajnog pada broja osoba zaposlenih u djelatnostima s većim neto plaćama?

4.5.2. Nezaposlenost

Tablica 4.19: Kretanje nezaposlenosti (stanje 31. prosinca 2007.)

NEZAPOSLENOST	Grad Zagreb		Hrvatska	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Nezaposleni - ukupno	28 124	100	254 484	100
- od toga žene	16 886	60,0	156 708	61,6
- osobe koje prvi puta traže zaposlenje	6 944	24,7	51 663	20,3
- od toga žene	4 352	15,5	32 267	12,7
Udio dugotrajne nezaposlenosti (1-2 god.)***	4 138	14,7	35 200	13,8
Udio dugotrajne nezaposlenosti (>2 god.)***	13 765	48,9	113 891	44,8
Udio pojedinih dobnih skupina				
- 20-24 godine	3 271	11,6	32 129	12,6
- 25-29 godine	3 549	12,6	30 895	12,1
- stariji od 50 godina	10 163	36,1	71 380	28,0
Stopa registrirane nezaposlenosti*	-	7,8	-	14,8
Stopa nezaposlenosti prema ARS**	-	-	-	9,5
Nezaposleni prema obrazovanju				
- bez škole i nezavršena osnovna škola	1 383	4,9	17 758	7,0
- osnovna škola	5 411	19,2	64 060	25,2
- stručna škola za zanimanja u trajanju do 3 g. i škola za KV i VKV radnike	7 306	26,0	88 583	34,8
- SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više godine, gimnazija	9 956	35,4	66 178	26,0
- viša škola, I. stupanj fakulteta i stručni studij	1 313	4,7	7 903	3,1
- fakulteti, akademije, magisterij, doktorat	2 755	9,8	10 002	3,9
Korisnici novčanih naknada za nezaposlene*	7 261	100	59 603	100
- od toga žene	4 644	63,9	37 916	63,6

*prosjek 2007.

**stopa za razdoblje I – IX 2007.

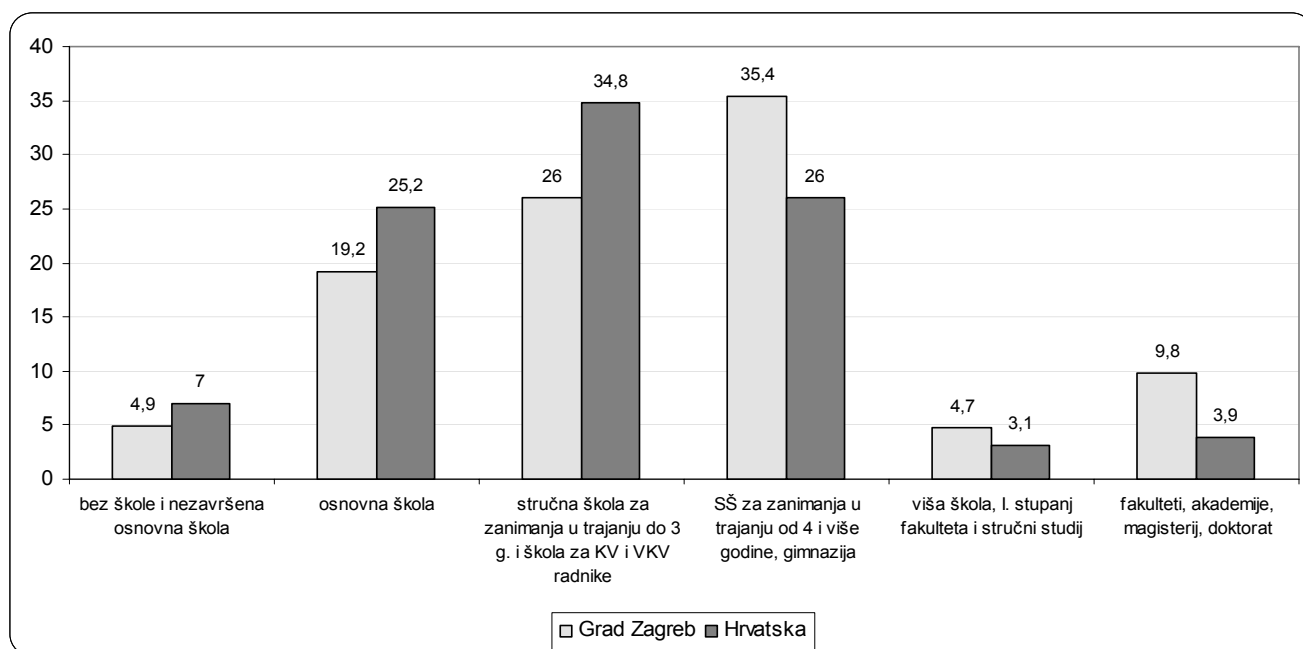
*** podaci HZZ-a

Izvor: ZG STAT (2008.b), HZZ (2008.a)

Iako je situacija na području zapošljavanja bolja u odnosu na Hrvatsku, Grad Zagreb je suočen s brojnim problemima kojima treba posvetiti pažnju. Dok stopa registrirane nezaposlenosti unazad nekoliko godina pada, Grad Zagreb još uvijek ima relativno visok udio nezaposlenih (tablica 4.19). Neki od problema koji se ističu jesu prije svega dugotrajna nezaposlenost te nezaposlenost mladih i starijih osoba. Naime, među nezaposlenim osobama prevladavaju one nezaposlene duže od dvije godine, a velik je udio i onih nezaposlenih od 1-2 godine. Udio nezaposlenih duže od dvije godine porastao je u odnosu na 2006. godinu kada je iznosio 43,2% na 48,9% u 2007. godini. Tako je 2007.

godine bilo gotovo 60% dugotrajno nezaposlenih osoba u Gradu Zagrebu. Isto tako, 24,2% nezaposlenih osoba je u dobi od 20-29 godina, dok je njih 36,1% starije od 50 godine. Razina obrazovanosti znatno utječe na trajanje nezaposlenosti pa tako veliki broj osoba nižeg i srednjeg obrazovanja traži posao (slika 4.28). Rast dugotrajno nezaposlenih osoba sam po sebi zabrinjava, a dodatno povežemo li ga s činjenicom da su nezaposlene osobe najčešće niže obrazovane te starije životne dobi. To svakako nameće potrebu evaluacije mjera usmjerenih poticanju zapošljavanja kako bi se utvrdila njihova stvarna učinkovitost te zahtjeva dodatnu analizu čimbenika koji dovode do takve situacije. Nezaposlenih koji traže prvo zaposlenje ima čak 24,7%, što govori o tome da je nalaženje prvog zaposlenja mnogo veći problem nego što se to na prvi pogled može činiti. Posebno je zabrinjavajuće što se u tom pogledu Grad Zagreb gotovo ni malo ne razlikuje od Hrvatske, premda ima bitno nižu stopu registrirane nezaposlenosti. Tek oko 25% nezaposlenih osoba prima novčanu naknadu za nezaposlene (tablica 4.19). Dodatno zabrinjava podatak dobiven u istraživanju UNDP-a o kvaliteti života koji pokazuje kako od ukupnog broja ispitanika u Gradu Zagrebu njih 19% živi u kućanstvima u kojima niti jedan član kućanstva nije zaposlen (Matković, 2007.).

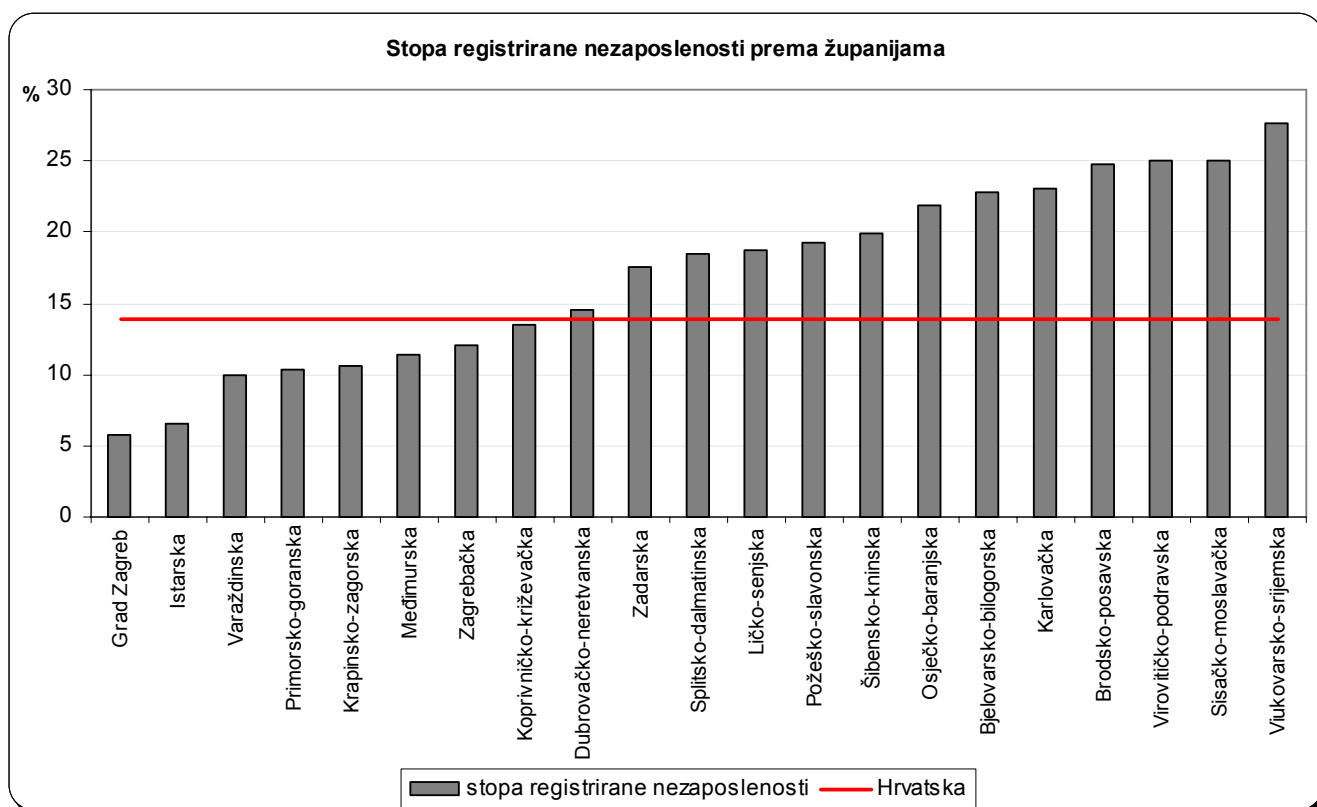
Slika 4.28: Nezaposleni prema stupnju obrazovanja (%) (stanje 31. prosinca 2007.)

Izvor: ZG STAT (2008.b), HZZ (2008.a)

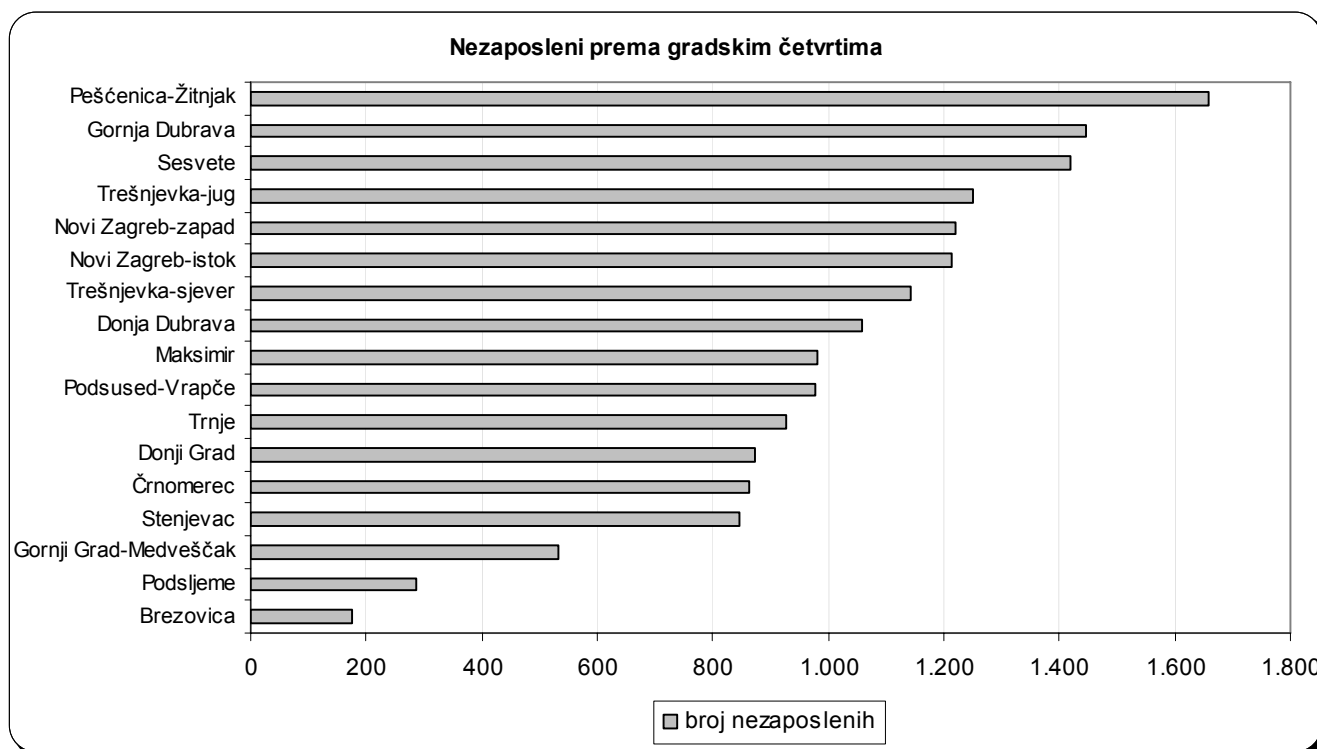
Gledano prema županijama, krajem je 2007. godine najniža stopa nezaposlenosti zabilježena u Gradu Zagrebu, te je bila znatno ispod hrvatskog prosjeka (slika 4.29). U usporedbi s prethodnom godinom stopa je nezaposlenosti smanjena u svim županijama, a najviše u: Šibensko-kninskoj (4,9%) te Ličko-senjskoj županiji (4,3%) (HZZ, 2008.a). Isto kao i 2006. godine gradske četvrti Sesvete, Peščenica-Žitnjak i Gornja Dubrava imaju najveći broj nezaposlenih osoba. S druge strane, najniži broj nezaposlenih osoba ponovno imaju četvrti Brezovica i Podsljeme (slika 4.30).

Slika 4.29: Registrirana stopa nezaposlenosti prema županijama (stanje 31. prosinca 2007.)

Izvor: HZZ (2008.a)

Slika 4.30: Broj nezaposlenih po gradskim četvrtima 2007. (stanje 31. prosinca 2007.)

Izvor: ZG STAT (2008.b)

4.6. Ekonomski podaci

Tablica 4.20: BDP 2005.

	BDP mil. kn	% (Hrvatska = 100)	BDP/stanovnik (kn)	BDP/stanovnik (EUR)	BDP/stanovnik (USD)	Indeks (Hrvatska = 100)
Republika Hrvatska	231 349	100	52 082	7 038	8 756	100
Grad Zagreb	74 835	32,3	95 519	12 908	16 059	183,4
Vukovarsko-srijemska	5 977	2,6	29 809	4 028	5 012	57,2
Brodsko-posavska	4 906	2,1	28 008	3 785	4 709	53,8

Napomena: BDP na razini županija po stanovniku mjeri proizvodnost, a ne životni standard. U tablici su iskazani podaci za Požeško-slavonsku i Vukovarsko-srijemsku županiju jer su to županije s najnižim BDP-om u Hrvatskoj 2005. godine.

Izvor: DZS (2008.h)

Prezentirani podaci pokazuju da je Grad Zagreb neosporno najjači gospodarski centar u Hrvatskoj te da se na njegovom primjeru potvrđuje pravilo da je u većim gradovima obrt kapitala, proizvodnost rada te koncentracija kapitala najveća. Stoga ne čudi da on ostvaruje oko 32% ukupnoga hrvatskoga BDP-a, odnosno da je BDP po glavi stanovnika za 83,4% veći od hrvatskoga prosjeka. Usporedimo li Grad Zagreb s drugim županijama svakako se ističu Brodsko-posavska i Vukovarsko-srijemska županija s najnižim BDP-om po glavi stanovnika, daleko nižim od hrvatskog prosjeka, a i s najnižim udjelom u ukupnom BDP-u (tablica 4.20). BDP konstantno raste i taj je rast nešto intenzivniji u Gradu Zagrebu nego li općenito u Hrvatskoj. Gledamo li postotni rast BDP-a u milijunima kuna, on je u Gradu Zagrebu rastao unazad posljednjih pet godina od 9-12% godišnje, dok je u Hrvatskoj taj rast iznosio 7-9% godišnje²⁵. Sukladno tome povećavaju se i prihodi i rashodi proračuna (slika 4.31). Gledamo li strukturu proračuna vidimo da je za naknade građanima i kućanstvima izdvojeno 3,8% sredstava, što je manje nego 2006. godine (5,9%) (tablice 4.21 i 4.22).

Tablica 4.21: Struktura gradskog proračuna – ostvareni prihodi i primici 2007.

	kuna	%
PRIHODI POSLOVANJA	6.445.000.964,01	91,4
- prihodi od poreza	4.547.397.772,09	64,5
- pomoći	21.691.446,37	0,3
- prihodi od imovine	443.888.361,88	6,3
- prihodi od administrativnih pristojbi i po posebnim propisima	1.426.741.477,53	20,2
- ostali prihodi	5.281.906,14	0,1
IMOVINE	399.069.338,93	5,7
- prihodi od prodaje neproizvedene imovine	67.405.248,00	1,0
- prihodi od prodaje proizvedene dugotrajne imovine	331.664.090,93	4,7
PRIMICI OD FINANCIJSKE IMOVINE I ZADUŽIVANJA	155.609.613,74	2,2
VLASTITI IZVORI – VIŠAK POSLOVANJA	50.924.485,04	0,7
UKUPNI PRIHODI I PRIMICI	7.050.604.401,72	100

Izvor: Grad Zagreb (2008.)

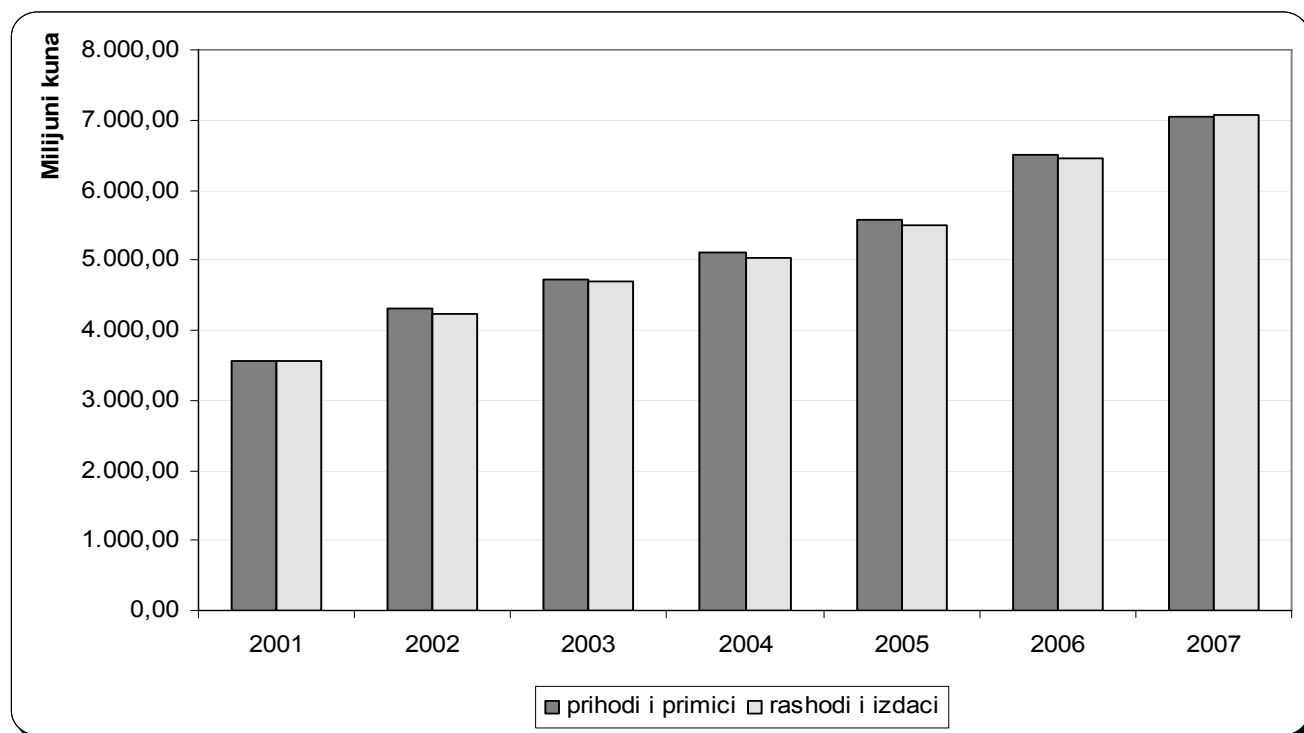
²⁵ Napominjemo da se radi o nominalnom indeksu, a ne o realnoj stopi rasta. Ona je u Hrvatskoj 2004. godine iznosila 4,3%, dok za Grad Zagreb nema podatka (DZS, 2008.e).

Tablica 4.22: Struktura gradskog proračuna – ostvareni rashodi i izdaci 2007.

	kuna	%
RASHODI POSLOVANJA	4.832.665.241,37	68,4
Rashodi za zaposlene	1.279.377.835,91	18,1
Materijalni rashodi	1.838.811.003,35	26,0
Financijski rashodi	39.218.416,26	0,6
Subvencije	670.030.533,81	9,5
Pomoći	16.765.850,13	0,2
Naknade građanima i kućanstvima na temelju osiguranja i druge naknade	271.005.663,00	3,8
Ostali rashodi	717.455.938,91	10,1
RASHODI ZA NABAVU NEFINANCIJSKE IMOVINE	2.086.675.730,01	29,5
Rashodi za nabavu neproizvedene imovine	31.576.415,19	0,4
Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	1.824.529.741,32	25,8
Rashodi za dodatna ulaganja na nefinancijskoj imovini	126.874.864,54	1,8
IZDACI ZA FINANCIJSKU IMOVINU I OTPLATE ZAJMOVA	149.441.596,48	2,1
UKUPNO RASHODI I IZDACI	7.068.782.567,86	100

Izvor: Grad Zagreb (2008.)

Slika 4.31: Proračun Grada Zagreba 2001.-2007. (ostvarenje)

Izvor: Grad Zagreb (2002.), Grad Zagreb (2003.), Grad Zagreb (2004.), Grad Zagreb (2005.c), Grad Zagreb (2006.), Grad Zagreb (2007.), Grad Zagreb (2008.)

Tablica 4.23: Industrijska proizvodnja – Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb	Hrvatska
Stopa rasta 2005.	4,7	5,1
Stopa rasta 2006.	2,2	4,5
Stopa rasta 2007.	7,3	5,6

Izvor: DZS (2007.h), DZS(2008.u), ZG STAT (2008.i)

Tablica 4.24: Indeksi cijena na malo i troškova života – Grad Zagreb

	indeksi		
	$\frac{2005}{2004}$	$\frac{2006}{2005}$	$\frac{2007}{2006}$
Prodajne cijene proizvođača industrijskih proizvoda	103,3	103,8	105,5
Cijene na malo – ukupno	101,6	102,7	103,1
- cijene poljoprivrednih prehrambenih proizvoda	98,3	100,9	106,1
- cijene industrijskih proizvoda	101,3	102,2	103,0
Troškovi života – ukupno	102,3	103,1	103,7
- izdaci za robu	102,2	102,6	103,5
- izdaci za usluge	103,3	105,1	103,8

Izvor: ZG STAT (2007.e), ZG STAT (2008.a), ZG STAT (2008.i)

Tablica 4.25: Prosječna mjesečna plaća 2007. godine (u kunama) – Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb	Hrvatska
isplaćena neto plaća po zaposlenom u poslovnim subjektima (pravne osobe) svih oblika vlasništva	5.806	4.841
isplaćena bruto plaća po zaposlenom u poslovnim subjektima (pravne osobe) svih oblika vlasništva	8.829	7.047
indeksi nominalnih neto plaća	105,3	105,2
indeksi realnih neto plaća	101,5	102,2

Izvor: DZS (2008.s), DZS(2008.t), ZG STAT (2008.a)

U Gradu Zagrebu veća je i prosječna neto plaća – gotovo 20% veća od hrvatskog prosjeka (tablica 4.25). Najviše plaće isplaćuju se u djelatnosti financijsko posredovanje, a najniže u području uslužnih djelatnosti (tablica 4.18). Nominalni je rast plaća u Gradu Zagrebu u razdoblju od 2000. do 2007. godine iznosio oko 56,5% (ZG STAT, 2007.j, 2008.a). Gledano od 2004.-2006. godine na djelu je bio trend smanjenja broja zaposlenih koji primaju plaću ispod prosjeka, da bi 2007. godine broj osoba koje primaju plaću ispod prosjeka ponovno porastao²⁶. Tu se nameće pitanje što je dovelo do porasta broja osoba koje primaju plaću ispod prosjeka, posebice povežemo li taj podatak s činjenicom da troškovi života iz godine u godinu evidentno rastu (tablica 4.24).

²⁶ Prije 2004. godine oko 60% zaposlenih primalo je plaću manju od prosječne plaće, 2004. godine 59,9% zaposlenih, 2006. godine 51,6% zaposlenih da bi taj udio ponovno porastao 2007. godine na 57,8% zaposlenih (ZG STAT, 2007.j, 2008.a).

4.7. Zdravstvena zaštita

4.7.1. Uzroci smrtnosti

Tablica 4.26 : Zdravstveni pokazatelji 2007. – Grad Zagreb i Hrvatska

	Grad Zagreb			Hrvatska		
	Apsolutno	%	Stopa/ 100 000	Apsolutno	%	Stopa/ 100 000
Umrli – ukupno	8 631	100	1 054,42	52 367	100	1.180,11
Umrli prema najčešćim uzrocima smrti						
bolesti cirkulacijskog sustava	4 256	49,3	546,3	26 506	50,6	597,32
bolesti novotvorina	2 330	27,0	299,1	12 853	24,5	289,65
bolesti dišnog sustava	445	5,2	57,1	2 636	5,0	59,40
ozljede, trovanja i neke druge posljedice vanjskih uzroka	405	4,7	52,0	2 952	5,6	66,52
bolesti probavnog sustava	351	4,1	45,1	2 355	4,5	53,07
endokrine bolesti, bolesti prehrane i metabolizma	233	2,7	29,9	1 350	2,58	30,42
Nasilne smrti - ukupno	405	4,7	52,0	2 952	5,64	66,52
nesretni slučaj	281	3,3	36,1	2 101	4,0	47,35
Samoubojstvo	116	1,3	14,9	776	1,5	17,49
Ubojstvo	8	0,1	1,0	68	0,1	1,53
Nerazjašnjeno ili nepoznatog uzroka	-	-	-	4	0,0	-
Umrli u prometnim nesrećama	91	1,1	11,7	678	1,3	15,28

Izvor: ZG STAT (2008.i), HZJZ (2008.c)

Usporedimo li Grad Zagreb i Hrvatsku po uzrocima smrtnosti vidimo da je struktura uzroka podjednaka, samo što su stope u Gradu Zagrebu uglavnom nešto niže (tablica 4.23)²⁷. S obzirom na prezentirane podatke, moglo bi se reći da se Zagreb ni po čemu posebnom ne izdvaja po zdravstvenim pokazateljima od drugih većih urbanih sredina. Bolesti su dijelom posljedica i načina života, ambijenta te običaja. Bolesti cirkulacijskog sustava i bolesti novotvorina svakako bi se mogle smanjiti, napose ove prve koje se velikim dijelom mogu prevenirati promjenom načina života i redovitim preventivnim pregledima. Vezano uz nasilne smrti valja istaknuti da se, u odnosu na 2006. godinu, povećao broj samoubojstava (2006. godine u Gradu Zagrebu bilo je 88 ubojstava). Nadalje, od posljedica je nesreće na poslu u Gradu Zagrebu 2006. godine umrlo 6 osoba (od toga pet osoba na poslu, a jedna pri dolasku/odlasku s posla)²⁸ (DZS, 2008.z).

4.7.2. Osobe liječene zbog zlouporabe droga

Sa 440,4 liječena ovisnika na 100.000 odraslih stanovnika, Grad Zagreb se nalazi znatno iznad hrvatskog prosjeka. Udio je osoba liječenih prvi put 2007. godine bio 25%, isto kao i prethodne godine. Usporedimo li Grad Zagreb s ostalim županijama, vidimo da veći problem ovisnosti pokazuju samo

²⁷ Pri tome je potrebno je uzeti u obzir činjenicu da su bolnice na području Grada Zagreba isto tako i bolnice državne razine što znači da se u njima liječe i bolesnici iz drugih, osobito Zagrebu bližih, područja Hrvatske.

²⁸ U Hrvatskoj je od posljedica nesreće na poslu umrlo 59 osoba 2006. godine (35 na poslu, a 24 tijekom dolaska/odlaska s posla) (DZS, 2008.p).

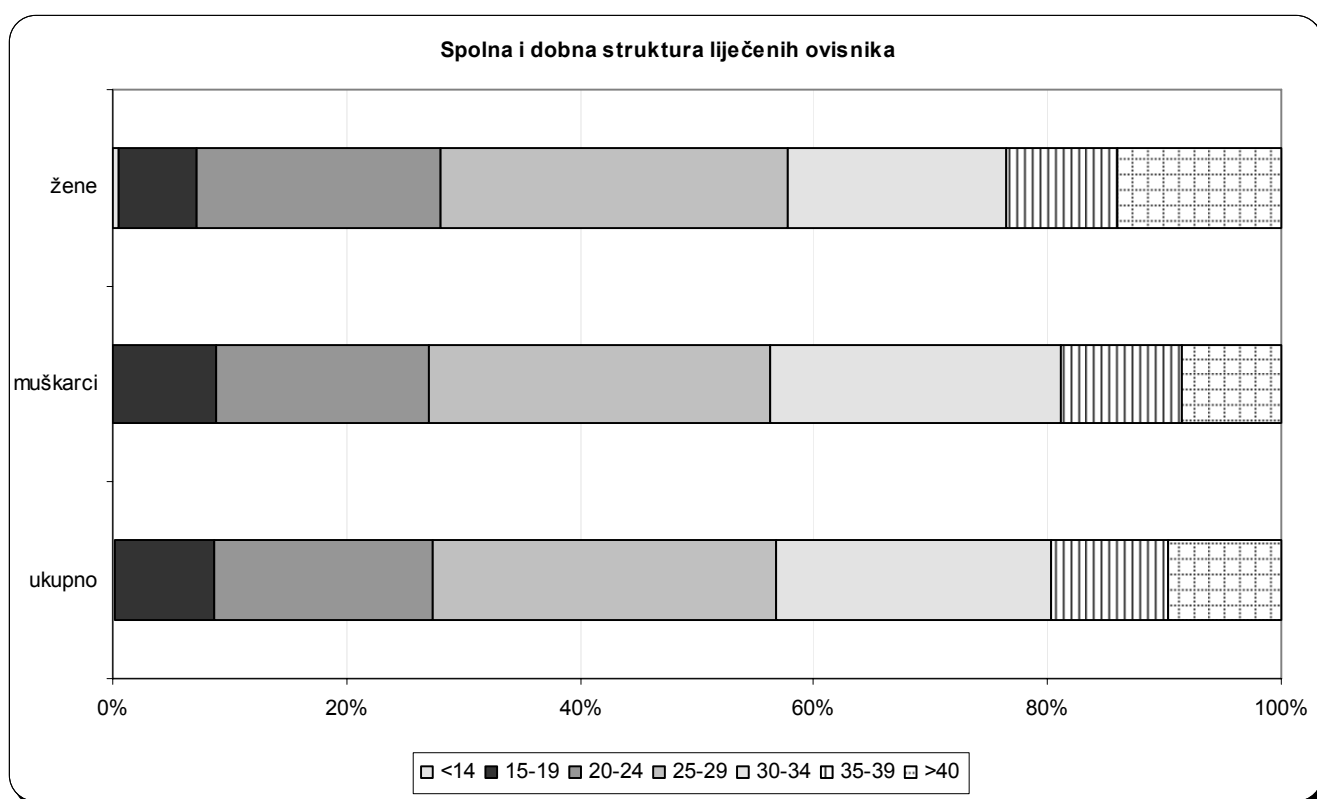
Zadarska (599,2) i Istarska županija (532,6). Ista je situacija i s ovisnicima o opijatima (HZJZ, 2008.d). Usporedimo li podatke s onima iz 2006. godine, stanje se nije bitno promijenilo.

Tablica 4.27: Osobe liječene zbog zlorabe psihoaktivnih droga

	liječene osobe ukupno				prvi put liječeni			
	broj	stopa na 100.000*	od toga opijati	stopa na 100.000* (opijati)	svi tipovi ovisnosti	udio od liječenih osoba (%)	od toga opijatni tip	udio od prvi put liječenih
Hrvatska	7 435	250,3	5 676	191,1	1 764	23,7	786	44,6
Grad Zagreb	2 385	444,2	1 694	315,5	596	25,0	216	36,2

Izvor: HZJZ (2008.d)

Slika 4.32: Dobna i spolna struktura osoba liječenih zbog zlorabe droga s prebivalištem u Gradu Zagrebu

Izvor: HZJZ (2008.d)

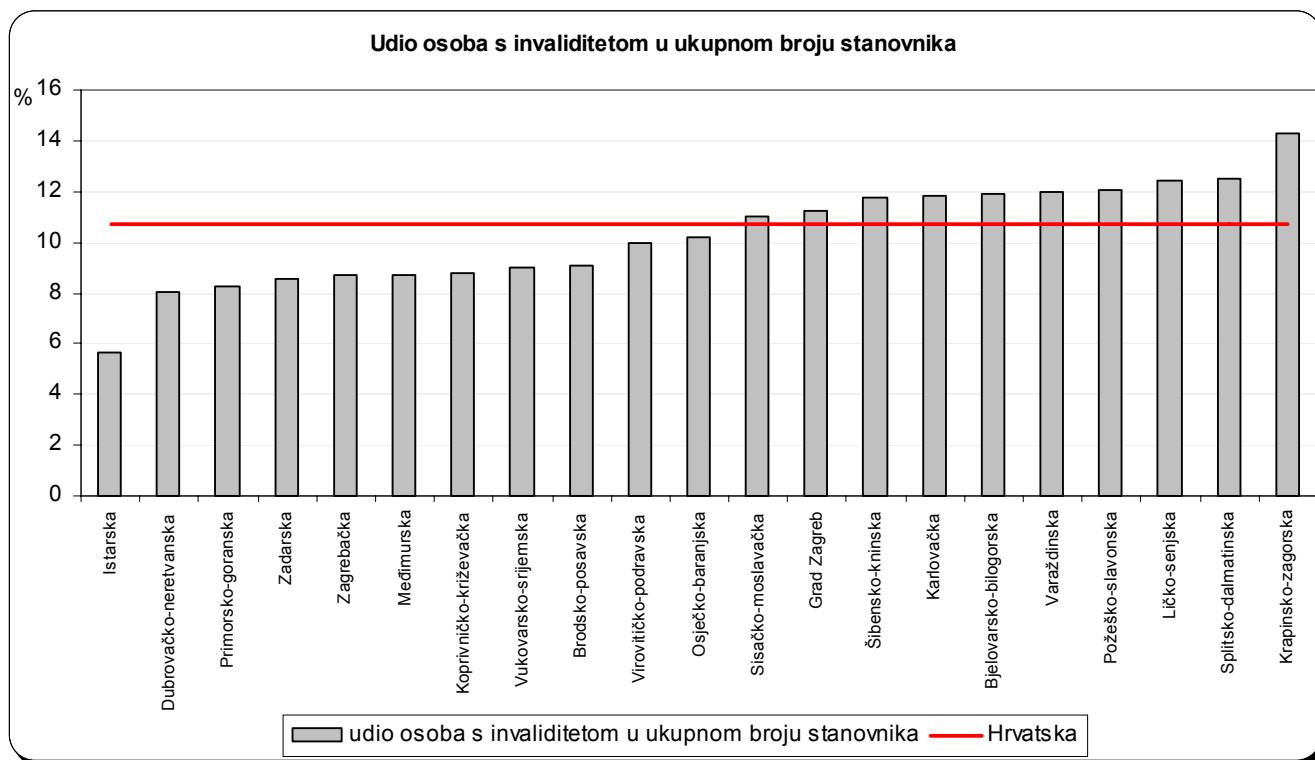
Tijekom se 2007. godine liječilo 79,7% muškaraca i 20,3% žena s prebivalištem u Gradu Zagrebu, najčešće u dobi od 25-29 godina (slika 4.32). Prosječna je dob liječenih ovisnika u Gradu Zagrebu 29,2 godine. Od ukupnog je broja liječenih osoba 13,6% samaca, dok ih čak 80% živi u obiteljima (56,7% u primarnoj obitelji). Na liječenje se u pravilu upućuju sami (41,9%) ili ih upućuje liječnik primarne zdravstvene zaštite (35,1%). Zabrinjavaju podaci koji pokazuju kako eksperimentiranja s drogom započinju već sa 15,6 godina, dok se prvo uzimanje heroína događa sa 20 godina, a prvo intravensko uzimanje sa 20,7 godina. Od prvog eksperimentiranja do prvog liječenja prosječno proteknu 9,3 godine. Osobe najčešće počinju uzimati drogu ili zbog utjecaja vršnjaka i partnera (36,3%) ili iz znatiželje (22,7%). Nadalje zabrinjava i podatak da roditelji uzimatelja opijata za problem svoje djece saznaju

najčešće tek nakon 2 do 3 godine od početka uzimanja psihoaktivnih sredstava (24,2%), te njih čak 20% nakon 4 godine i više, dok ih 10,3% za problem ni ne zna. Glede navedenih pokazatelja Grad se Zagreb značajno ne razlikuje od prosjeka Hrvatske (HZJZ, 2008.d). Usporedba podataka s onima dostupnima za prošle godine ne ukazuje na neku bitnu promjenu u uočenim trendovima. Važno je napomenuti da se radi samo o registriranim ovisnicima te je za pretpostaviti da je stvarna brojka daleko veća. Nadalje, s obzirom na činjenicu da podaci pokazuju kako prva eksperimentiranja započinju upravo u prvim razredima srednje škole, nameće se potreba razvoja dodatnih preventivnih programa te sadržaja za djecu te dobi.

4.7.3. Osobe s invaliditetom

Pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo vodi se registar osoba s invaliditetom. Podaci pokazuju da od ukupnog broja osoba s invaliditetom u Hrvatskoj (282.948), u Gradu Zagrebu živi njih 88.568²⁹. Iako je to relativno gledano najveći udio u Hrvatskoj, stavimo li taj broj u omjer s ukupnim brojem stanovnika, možemo vidjeti da daleko veći broj osoba s invaliditetom ima Krapinsko-zagorska županija, dok Grad Zagreb zauzima središnje mjesto u usporedbi s drugim dijelovima Hrvatske (slika 4.33). Najveći je broj osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu u dobi od 50 do 74 godina starosti (njih 60%). Gledamo li njihovu obrazovnu strukturu najviše ih je sa srednjom stručnom spremom (31,8%), dok 28,2% osoba ima nezavršenu/nema osnovnu školu, 24,8% osoba ima završenu osnovnu školu, njih 2,4% je sa višom te 4,5% sa visokom stručnom spremom.

Slika 4.33: Udio osoba s invaliditetom u ukupnom broju stanovnika prema županijama

Izvor: HZJZ (2008.b)

²⁹ Podaci sa stanjem na dan 1.svibnja 2007. godine.

U Gradu Zagrebu provedeno je istraživanje o poštivanju prava osoba s invaliditetom. Istraživanje je provedeno 2001. i 2005. godine, pri čemu je glavni cilj bio utvrditi globalni indeks poštivanja prava osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu. Istraživanje je pokazalo da je generalni indeks poštivanja prava osoba s invaliditetom 2001. godine iznosio 30%, da bi se 2005. godine popeo na 52%. Time se Grad Zagreb našao u prosjeku europskih zemalja, gdje indeks iznosi 50%. Gledamo li vrijednosti po zasebnim standardnim pravilima, najveću je vrijednost ostvarilo pravilo „religija“ (ravnopravno sudjelovanje osoba s invaliditetom u vjerskom životu zajednice), a najnižu pravilo „zapošljavanje“ koje se odnosi na aktivno podupiranje osoba s invaliditetom u svijetu rada i zapošljavanja³⁰ (Šostar i sur., 2006.). Unatoč određenom poboljšanju, činjenica da se standardna pravila koja se odnose, između ostaloga, na „zdravstvenu zaštitu“, „odgoj i obrazovanje“, „dohodovnu i socijalnu sigurnost“ te „zapošljavanje“ nalaze pri dnu ljestvice zabrinjava te je kod planiranja programa namijenjenih osobama s invaliditetom potrebno posvetiti posebnu pozornost upravo tim područjima života osoba s invaliditetom.

4.7.4. *Samoprocjena zdravlja i dostupnost zdravstvenih usluga*

Istraživanje je UNDP-a 2006. godine pokazalo da građani Grada Zagreba svoje zdravlje ocjenjuju nešto boljim nego li ispitanici Hrvatske. Naime, usporedimo li ih sa stanovnicima drugih županija, građani Grada Zagreba svoje zdravlje procjenjuju u pravilu boljim. Ipak, čak 27% građana izjavljuje da ima dugoročnu bolest ili poteškoću koja ograničava njihove aktivnosti, te po tome, u usporedbi s drugim županijama, Grad Zagreb zauzima središnje mjesto (Šućur, 2007.).

Vezano uz dostupnost zdravstvenih usluga, podaci pokazuju značajne razlike među županijama, pri čemu se Grad Zagreb može pohvaliti nešto boljom situacijom od ostalih dijelova Hrvatske, te od prosjeka Hrvatske. Ipak, petini ispitanika čekanje na termin pregleda često predstavlja problem, dok njih 15% izražava nezadovoljstvo vremenom čekanja u ordinacijama (Šućur, 2007.).

---

³⁰ Procjenjivala su se 22 standardna pravila koja pokrivaju (poredana od najboljeg ka najlošijem rezultatu ostvarenom 2005. godine): religiju, kulturu, organizacije osoba s invaliditetom, razvijanje svijesti, rehabilitaciju, rekreaciju i šport, obiteljski život i osobni integritet, kreiranje politike i planiranje, pristupačnost, koordinaciju djelovanja, nadzor i ocjenjivanje programa o invalidima, informiranje i istraživanje, pomoćne službe, tehničku i ekonomsku suradnju, zdravstvenu zaštitu, ekonomsku politiku, izobrazbu osoblja, zakonodavstvo, odgoj i obrazovanje, međunarodnu suradnju, dohodovnu i socijalnu sigurnost, zapošljavanje (Šostar i sur., 2006.).

4.8. Socijalna zaštita

4.8.1. Ustanove socijalne skrbi

U Gradu Zagrebu 2006. godine postojala su ukupno 22 doma socijalne skrbi za djecu, 37 doma socijalne skrbi za odrasle i starije osobe, a centri za socijalnu skrb organizirani su u 11 područnih ureda (tablica 4.28). Nedovoljan broj ustanova za smještaj starijih i nemoćnih osoba u javnom sektoru³¹ doveo je do proliferacije privatnih ustanova takve vrste. No, veliki problem predstavlja cijena za smještaj starijih osoba koja nerijetko nadmašuje visinu mirovina korisnika pa se pojavljuje nužna pomoć ostalih članova obitelji (ako ih ima) ili države u (su)financiranju smještaja³². Prema procjenama Grada na listi se čekanja za smještaj u ustanove za starije osobe nalazi oko 7.000 osoba što ukazuje na nedostatnost kapaciteta³³. Uzevši u obzir postojeća demografska kretanja i obiteljske promjene, te će potrebe i nadalje rasti te iziskivati dodatni razvoj institucionalnih, a prije svega izvaninstitucionalnih oblika skrbi za starije osobe.

Tablica 4.28: Ustanove prema vrsti, broju korisnika i zaposlenima

	Ukupno			Domovi socijalne skrbi za djecu			Domovi socijalne skrbi za odrasle i starije osobe			Centri za socijalnu skrb		
	2002	2004	2006	2002	2004	2006	2002	2004	2006	2002	2004	2006
ustanove	46	52	70	20	18	22	15	23	37	11	11	11
broj korisnika	5 540	5 954	6 188	2 043	2 105	1 789	3 497	3 849	4 399	-	-	-
zaposleni	2 286	2 621	2 880	951	1 047	1 095	1 032	1 267	1 470	303	307	315
- odgajatelji	191	240	250	191	240	250	-	-	-	-	-	-
- zdravstveno osoblje	242	300	382	105	94	93	137	206	289	-	-	-
- socijalni radnici	237	259	272	19	23	26	35	55	57	183	181	189
- ostali stručni djelatnici*	433	759	858	332	390	419	34	295	361	67	74	78
- administrativno osoblje	152	155	168	46	36	52	69	87	86	37	32	30
- ostali	1 031	908	950	258	264	255	757	624	677	16	20	18

*Ostali stručni djelatnici su: pedagozi, profesori, psiholozi, terapeuti, njegovatelji, defektolozi, pravnici i instruktori.

Izvor: ZG STAT (2007.f)

4.8.2. Prava iz sustava socijalne skrbi

Kao i ostatak Hrvatske, Grad Zagreb je suočen s problemom siromaštva i socijalne isključenosti. Iako se stopa rizika siromaštva u Hrvatskoj 2006. godine smanjila u odnosu na razdoblje između 2001.-2004. godine te je iznosila 16,3%, 2007. godine bilježi se ponovan rast siromaštva te stopa rizika siromaštva iznosi 17,4% (DZS, 2007.f, 2008.r). Premda ne postoje posebni podaci za Grad Zagreb, može se pretpostaviti da je stopa siromaštva u Zagrebu niža u odnosu na cijelu Hrvatsku, što ne znači da

³¹ Na području Hrvatske je zaključno s 31.12.2007. godine bilo 18.019 osoba na čekanju za smještaj u dom za starije i nemoćne osobe (MZSS, 2008.a).

³² Zasebni podaci za Grad Zagreb ne postoje, no oni za područje Hrvatske govore kako je 2007. godine u gotovo trećini slučajeva smještaj korisnika u ustanove bio (su)financiran od strane obveznika uzdržavanja ili države (tako su za 10,5% korisnika troškove smještaja plaćali obveznici uzdržavanja, za njih 10,5% troškove je sufinancirala država, dok je država u potpunosti pokrivala troškove za 7,1% korisnika) (MZSS, 2008).

³³ Procjena iznesena u prijedlogu Programa socijalne politike Grada Zagreba u razdoblju 2009.-2012.

je broj siromašnih zanemariv. Naime, pretpostavimo li da je ona u Gradu Zagrebu dvostruko manja od hrvatskog prosjeka to bi značilo da u riziku od siromaštva živi gotovo sedamdesetak tisuća ljudi.

Korisnici su sustava socijalne skrbi u Gradu Zagrebu 2007. godine ostvarili sveukupno 122.705 različitih prava (tablica 4.29). Sveukupno je bilo 56.512 korisnika različitih prava (7,2% stanovništva), od čega 66,3% odraslih korisnika te 33,7% maloljetnih korisnika (tablica 4.30).

Tablica 4.29: Prava, usluge i mjere socijalne skrbi 2007. godine

Skrbnništvo ili posvojenje	Skrb izvan vlastite obitelji	Odgojne mjere zaštite i sigurnosti	Pomoć za osposobljavanje	Novčane pomoći i drugi materijalni oblici pomoći	Ostali oblici skrbi i usluge
5 148	4 275	1 327	622	32 821	78 512

Izvor: ZG STAT (2008.i)

Tablica 4.30: Maloljetni i punoljetni korisnici socijalne skrbi 2007. godine

Maloljetni korisnici		Punoljetni korisnici	
Ukupno	19 036	Ukupno	37 476
Djeca i mladež prema kojima je primijenjena mjera obiteljsko – pravne zaštite	6 611	Osobe koje nemaju dovoljno sredstava za život/prihoda za uzdržavanje	7 412/5 947
Djeca i mladež društveno neprihvatljiva ponašanja	2 740	Osobe društveno neprihvatljivog ponašanja	3 394
Tjelesno ili mentalno oštećena djeca i mladež	4 753	Tjelesno ili mentalno oštećene osobe	5 625
Psihički bolesna djeca i mladež te ovisnici	472	Psihički bolesne osobe i ovisnici	3 843
Druga djeca i mladež u stanju različitih potreba socijalne skrbi	4 460	Odrasle osobe u stanju različitih potreba socijalne skrbi usluge socijalne skrbi	11 255

Izvor: ZG STAT (2008.i)

4.8.2.1. Prava iz nadležnosti CZSS-a

Većina se prava iz sustava socijalne skrbi dodjeljuje putem CZSS-a. Među novčanim je pomoćima najznačajnije pravo na stalnu pomoć koja je namijenjena pojedincima i obiteljima koji nemaju vlastitih prihoda ili su im prihodi niži od propisanog cenzusa. Prema podacima Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi stalnu je pomoć u 2007. godini u Gradu Zagrebu ostvarilo ukupno 9.306 osoba, 9,2% manje nego u 2006. godini (16,3% manje nego 2005. godine). To znači da je oko 1,2% stanovnika Grada Zagreba ostvarivalo stalnu pomoć (2004. godine taj je udio iznosio 1,6%, 2005. godine 1,4%, 2006. godine 1,3%). Udio je korisnika stalne pomoći u Gradu Zagrebu znatno manji od prosjeka u Republici Hrvatskoj gdje je ovom pomoći obuhvaćeno 2,3% stanovnika, kao i od većine županija. Povežemo li te podatke sa stopom siromaštva, vidimo da je sustavom socijalne skrbi obuhvaćen daleko niži broj korisnika te veliki broj onih u riziku od siromaštva ostaje izvan sustava. Tu se postavlja pitanje koliko postojeći cenzus odgovara postojećoj situaciji, a time i prikladnosti iznosa same pomoći.

Tablica 4.31: Broj korisnika i pomoći iz sustava socijalne skrbi (pregled po Uredima CZSS³⁴) – stanje 31.prosinca 2007.

PRAVO	UREDI CENTRA ZA SOCIJALNU SKRIB											
	Centar	Črnomerec	Dubrava	Maksimir	Medveščak	Novi Zagreb	Peščenica	Sesvete	Susedgrad	Trešnjevka	Trnje	CZSS ZAGREB
Pomoć za uzdržavanje - ukupno (samaca i obitelji)	320	180	978	305	213	495	492	327	387	585	348	4.630
- obuhvaćenih osoba	475	307	2.292	566	380	936	1.214	695	627	1.111	703	9.306
Jednokratna pomoć - ukupno pomoći	723	1.058	3.601	970	901	2.271	1.288	896	1.056	2.380	1.539	16.683
- korisnici (samci i obitelji)- jednom ili više puta odobrena pomoć	175	444	1.256	280	210	811	589	822	359	816	853	6.615
Doplatak za pomoć i njegu	172	246	729	309	177	807	442	487	427	534	206	4.536
Pomoć i njega u kući	6	23	33	-	42	21	16	-	92	-	-	233
Osobna invalidnina	60	120	313	137	115	327	155	152	226	271	85	1.961
Naknada do zaposlenja	34	30	99	48	13	97	55	65	70	90	-	601
Pomoć za odjeću i obuću	1	16	2	-	8	17	15	-	91	-	-	150
Pomoć za osobne potrebe korisnika stalnog smještaja	153	120	288	-	69	251	131	131	118	328	141	1.730
dopust/rad s polovicom punog radnog vremena radi njege djeteta	44	117	237	133	110	274	94	163	247	113	59	1.591
Smještaj u udomiteljsku obitelj (djeca i odrasli)	19	39	114	86	38	94	61	43	59	96	35	684
Smještaj u obiteljski dom (djeca i odrasli)	1	-	-	-	-	3	-	2	-	3	-	9
Savjetovanje i pomaganje u prevladavanju posebnih teškoća samaca i obitelji	1.749	3.120	7.624	9.565	3.081	5.707	4.199	2.608	1.229	10.034	4.347	53.263
Smještaj u dom socijalne skrbi (djeca i odrasli)	139	136	414	175	174	448	209	158	252	444	151	2.700

Izvor: MZSS (2008.a)

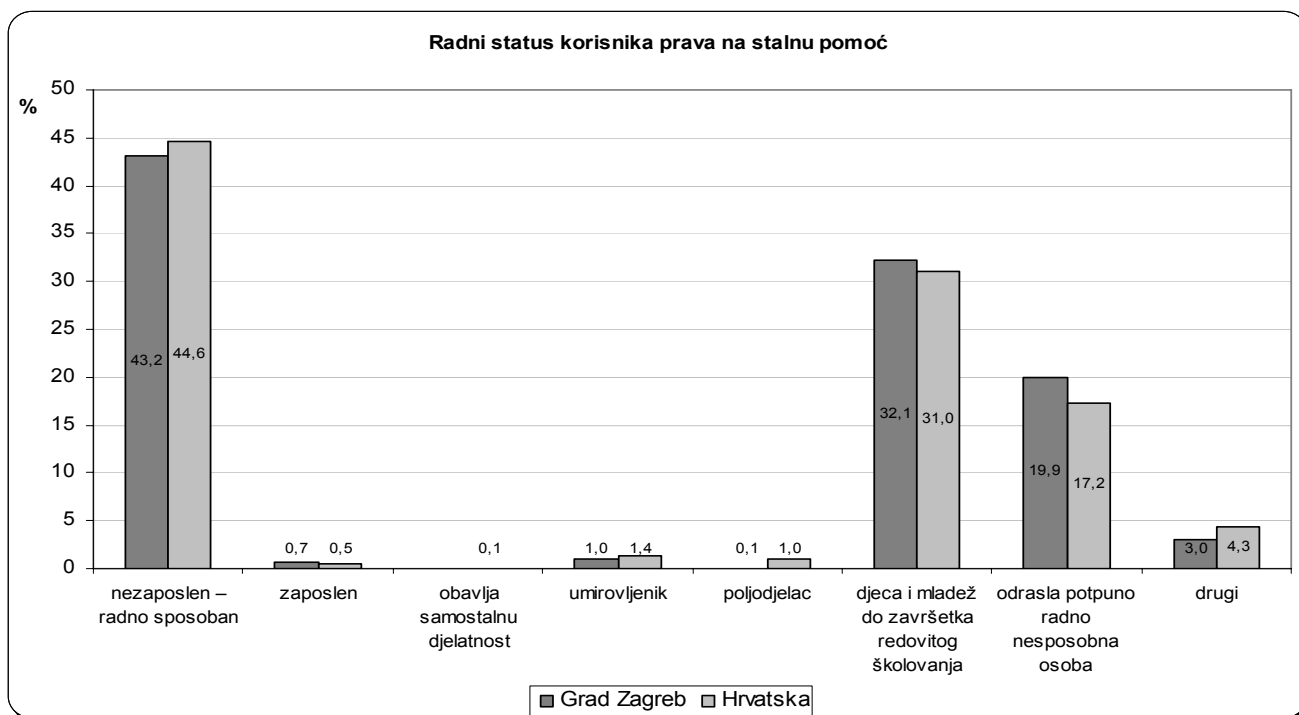
³⁴ Centri su organizirani po područjima bivših općina Grada Zagreba.

U 2007. godini sveukupno je isplaćeno 16.683 jednokratnih pomoći. Usporedno s ranijom godinom isplaćen je podjednak broj jednokratnih pomoći, no pomoć je ostvarilo 11,6% korisnika manje³⁵ (tablica 4.31). U odnosu na 2006. godinu znatnije je porastao broj korisnika prava na pomoć i njegu u kući (dok je u 2006. godini bilo tek 12 korisnika, 2007. godine bilo ih je 233) te korisnika prava na pomoć za odjeću i obuću (dok su u 2006. godini bila 42 korisnika, 2007. godine bilo ih je 150).

4.8.2.1.1 Struktura korisnika prava na stalnu pomoć

Gledamo li strukturu korisnika prava na stalnu pomoć možemo vidjeti da u Gradu Zagrebu i u Hrvatskoj općenito stalnu pomoć prima nešto više muškaraca nego li žena (51,2% muškaraca u Gradu Zagrebu i 50,7% muškaraca u Hrvatskoj). Korisnici su najčešće u dobi do 18 godina (43% u Gradu Zagrebu i 34,5% u Hrvatskoj), zatim u dobi između 40 i 65 godina (28,5% u Gradu Zagrebu i 32,2% u Hrvatskoj), između 18 i 30 godina (22,8% u Gradu Zagrebu i 22,0% u Hrvatskoj), dok ih je najmanje u dobi iznad 65 godina (5,6% u Gradu Zagrebu i 11,3% u Hrvatskoj) (MZSS, 2008.b). U pravilu se radi o nezaposlenim radno sposobnim osobama (u čak 43,2% slučajeva) te drugim ovisnim osobama, prije svega djeci i mladeži do završetka redovnog školovanja (slika 4.34). Povežemo li te podatke s kasnije iznesenim podacima koji ukazuju da se u pravilu radi o dugotrajnim korisnicima novčanih pomoći situacija posebice zabrinjava te se nameće potreba dodatne analize karakteristika primatelja novčane pomoći, kao i razvoja adekvatnih mjera koje bi doprinijele njihovom osamostaljivanju i izlasku iz sustava.

Slika 4.34: Radni status korisnika prava na stalnu pomoć 2007.

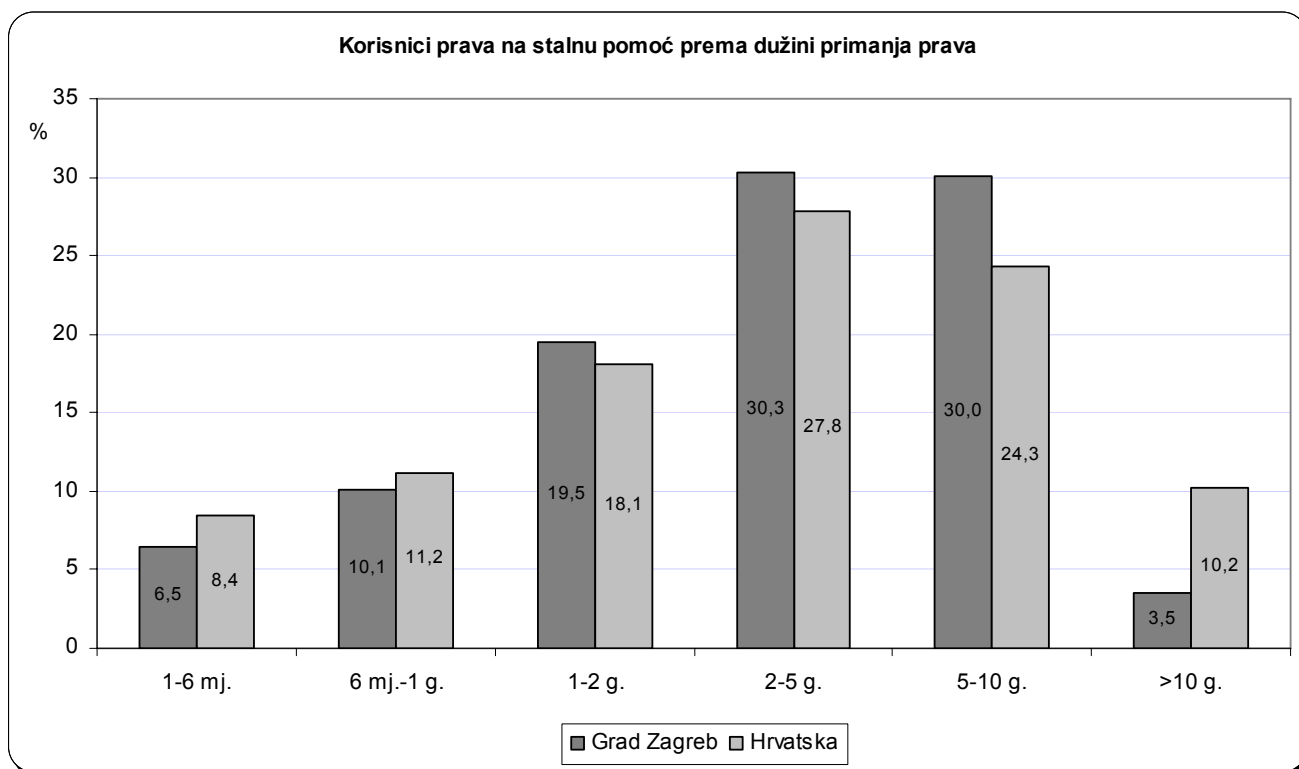
Izvor: MZSS (2008.b)

³⁵ U ukupnom broju isplaćenih jednokratnih pomoći bilo je 37,7% jednokratnih pomoći namijenjenih plaćanju administrativne pristojbe u zdravstvenom sustavu (u Hrvatskoj 46,3%) (MZSS, 2008.b).

Pozornost treba privući podatak da većina korisnika pravo na stalnu pomoć prima dvije i više godina (u više od 60% slučajeva), kako u Gradu Zagrebu tako i u Hrvatskoj općenito (slika 4.35). Gledamo li strukturu obitelji najviše korisnika prava na stalnu pomoć živi u samačkim kućanstvima (60,1% u Gradu Zagrebu, 50,4% u Hrvatskoj), a zatim slijede dvočlane (13,7% u Gradu Zagrebu, 16,4% u Hrvatskoj) te tročlane obitelji (9,2% u Gradu Zagrebu, 11% u Hrvatskoj). Povećani iznos pomoći prima 28,9% primatelja stalne pomoći – 21% radno nesposobnih osoba i 7% djece samohranih roditelja (u Hrvatskoj 23,4% - 18,5% radno nesposobnih osoba i 4,5% djece samohranih roditelja). Nositelji su prava na stalnu pomoć u pravilu osobe nižeg obrazovnog statusa – 61,8% ih je s nezavršenom/završenom osnovnom školom, 34,5% sa završenom srednjom školom te 3,7% sa višim ili visokim obrazovanjem (u Hrvatskoj: 70,9% s nezavršenom/završenom osnovnom školom, 27,3% sa završenom srednjom školom te 1,8% s višim ili visokim obrazovanjem) (MZSS, 2008.b).

Slika 4.35: Korisnici prava na stalnu pomoć prema dužini primanja prava 2007.

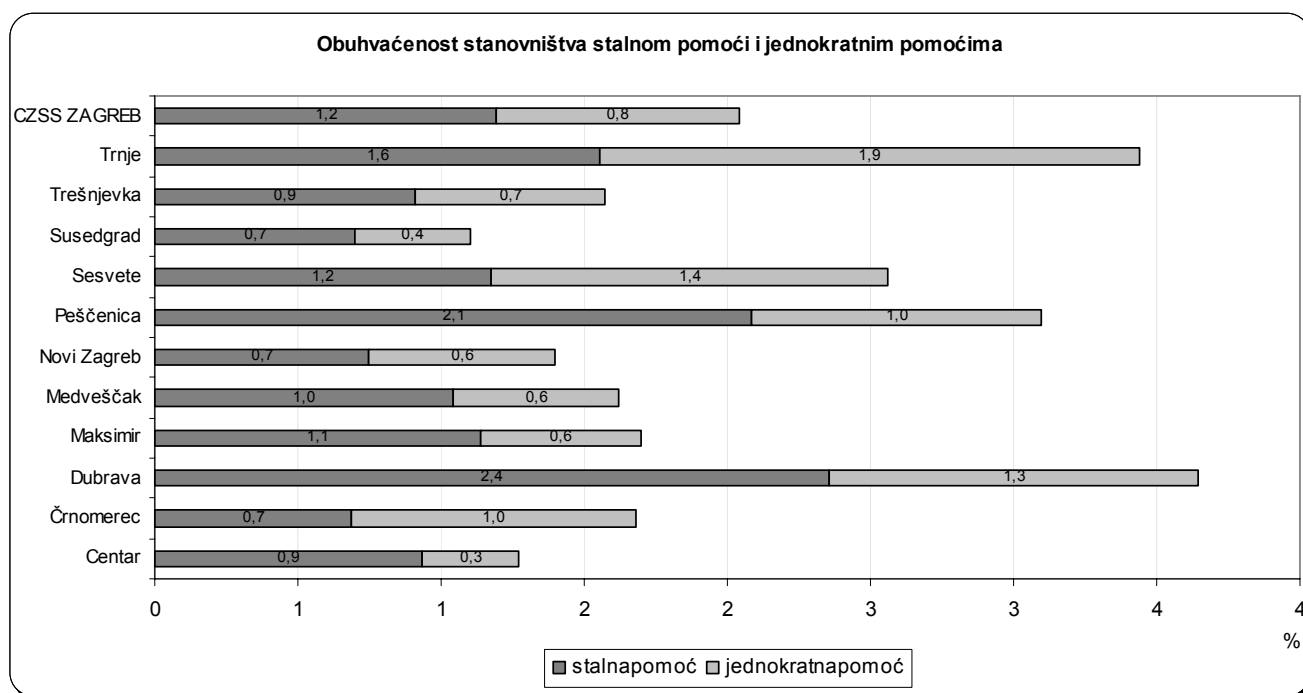
Izvor: MZSS (2008.b)

4.8.2.1.2 Korisnici prava u sustavu socijalne skrbi prema uredima Centra za socijalnu skrb Zagreb

Gledamo li broj korisnika novčanih pomoći, Ured Dubrava i Peščenica imaju znatno veći udio korisnika stalne pomoći u odnosu na preostale urede, a uz Ured Trešnjevka spadaju u tri ureda na čijem području najveći udio stanovnika ostvaruje pravo na stalnu ili jednokratnu novčanu pomoć (slika 4.36). Razlozi značajnih razlika u udjelu korisnika pomoći za održavanje u pojedinim područjima Grada Zagreba mogu se samo pretpostaviti. Velika je vjerojatnost da je ona posljedica strukture i karakteristika stanovništva. Primjerice, može se pretpostaviti da je ona posljedica činjenice da na

području Dubrave i Peščenice živi veći broj romske populacije, koja u većoj mjeri ostvaruje novčane pomoći. Na tim je područjima, uz Sesvete, isto tako najveći udio registriranih nezaposlenih osoba. No, to je samo pretpostavka koja, nesumnjivo, ukazuje na potrebu istraživanja karakteristika stanovništva u pojedinim dijelovima Grada Zagreba, koje mogu utjecati na ostvarivanje pomoći za uzdržavanje, odnosno uzroke i rasprostranjenost siromaštva u pojedinim sredinama. Usporedno s istraživanjem siromaštva na području Grada Zagreba bilo bi dobro analizirati rad pojedinih Ureda Centra za socijalnu skrb Zagreb te usporediti ujednačenost kriterija u postupanju, odnosno druge indikatore koji mogu utjecati na odobravanje pomoći.

Slika 4.36: Obuhvaćenost stanovništva stalnom te jednokratnim pomoćima po uredima

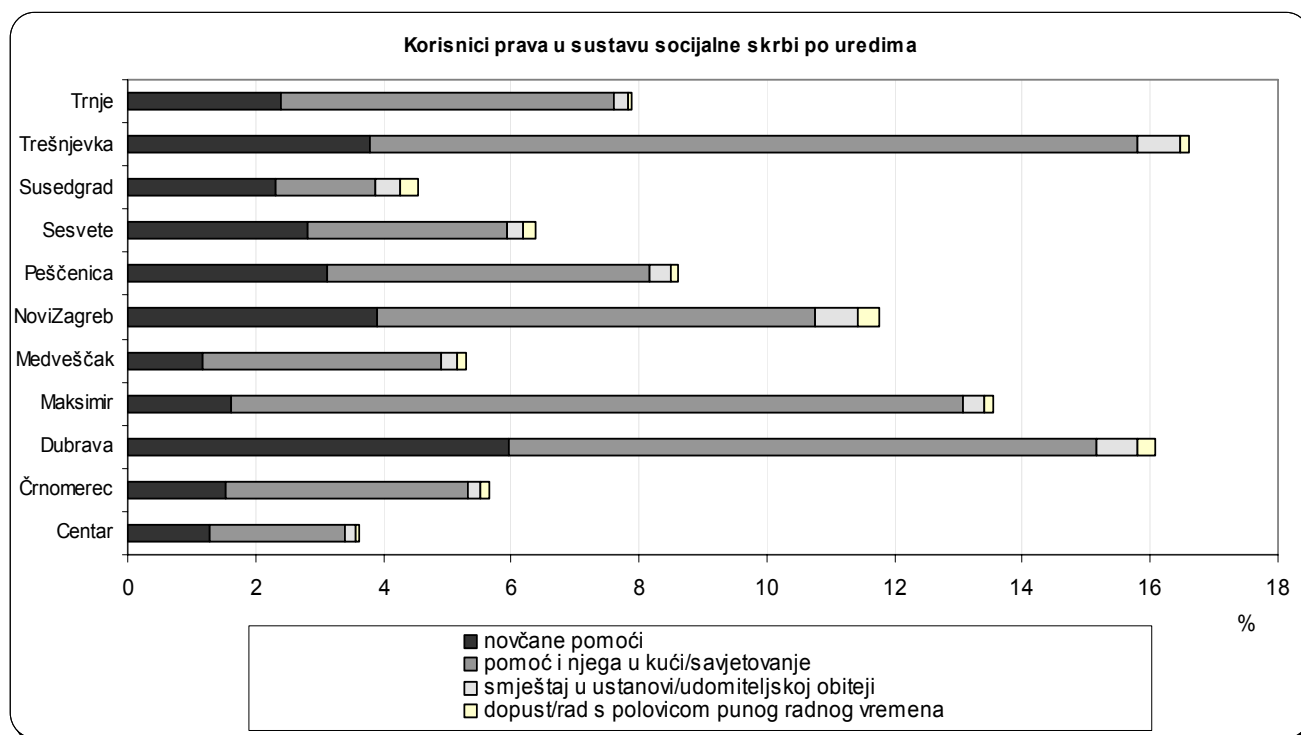

Izvor: procjena autora prema podacima MZSS-a (2008.) i DZS-a (2008.i)

Gledano po uredima Centra za socijalnu skrb Zagreb najveći broj korisnika pojedinih prava imali su uredi Trešnjevka i Dubrava (slika 4.37). Gledamo li broj korisnika promatranih prava u odnosu na broj stanovnika koji žive na nadležnosti pojedinog ureda, Ured Maksimir imao je 2007. godine najveći udio korisnika prava iz sustava socijalne skrbi – 22,8% osoba koje žive na tom području ostvarilo je neko od prava iz sustava socijalne skrbi (gleda li se struktura ostvarenih prava, vidljivo je da jako veliki dio zauzima pravo na savjetovanje). S druge strane nalazimo područje Ureda Susedgrad gdje je svega 4,2% stanovnika koristilo neko od prava³⁶.

³⁶ Izračun autora prema podacima MZSS-a o broju korisnika i DZS-a o broju stanovnika.

Slika 4.37: Ostvarena prava iz sustava socijalne skrbi prema uredima Centra za socijalnu skrb Zagreb

Izvor: procjena prema podacima MZSS-a (2008.a) i DZS-a (2008.i)

Polazeći od iznesenih rezultata može se zaključiti da je različitim oblicima pomoći u sustavu socijalne skrbi obuhvaćeno znatno manje stanovnika Grada Zagreba od stope siromaštva u Hrvatskoj. Pri tome ipak treba voditi računa o činjenici da općenito u Hrvatskoj znatno manji broj osoba prima novčane pomoći, nego što sugerira stopa siromaštva, jer je iznos pomoći vrlo nizak i ne prati realne potrebe stanovništva. Na to upozorava i Vijeće Europe u Zaključcima o primjeni Europske socijalne povelje, posebno naglašavajući nedostatak davanja za socijalnu pomoć za samce, pa čak i kada se uzmu u obzir dodatne naknade (VE, 2006.).

Grad Zagreb se suočava i s „novim“ rizikom – trgovanjem ljudima. Dok je prema podacima Ureda za ljudska prava na području Policijske uprave Zagrebačke³⁷ 2006. godine identificirano 5 odraslih žrtava trgovanja ljudima (sve su žrtve bile strani državljani i ženskog spola), taj je broj 2007. godine bio nešto niži. Naime, na području su Policijske uprave Zagrebačke identificirane dvije odrasle žrtve trgovanja ljudima (jedan državljanin Bosne i Hercegovine, te jedna državljanka Hrvatske). Gledano na razini Hrvatske, evidencija se o pojavnosti trgovanja ljudima sustavno vodi od 2002. godine i od tada je u Hrvatskoj identificirano sveukupno 69 žrtava trgovanja ljudima³⁸. Najčešći su pojavni oblici prisiljavanje na prostituciju, uspostava ropstva, odnosno prisiljavanje na fizički rad te kupnja s ciljem sklapanja braka.

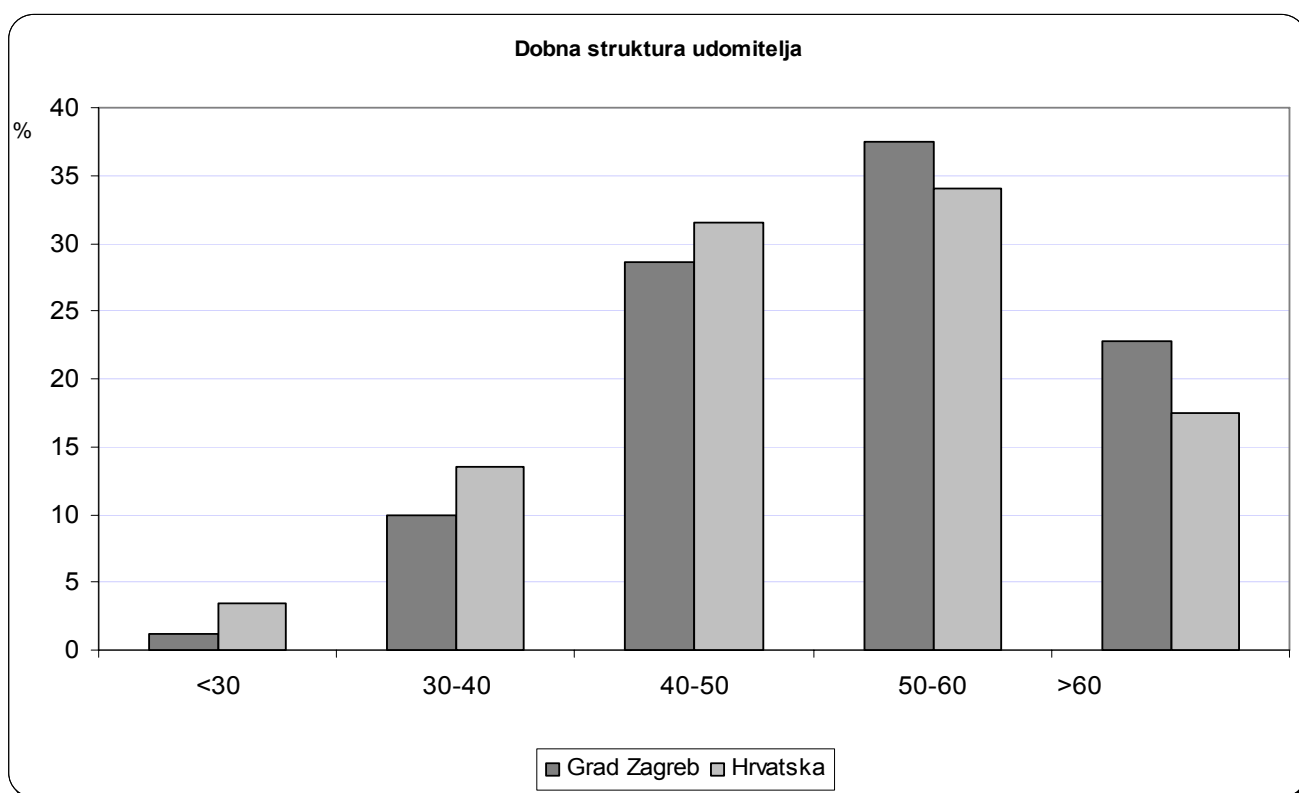
³⁷ Podaci se prikupljaju prema nadležnostima Policijskih uprava, pri čemu je potrebno voditi računa da je Policijska uprava Zagrebačka nadležna za područje Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Stoga je podatak potrebno uzeti s rezervom jer to obuhvaća znatno šire područje od samog Grada Zagreba.

³⁸ Tako je 2002. godine identificirano 8 žrtava, 2003. godine 8 žrtava, 2004. godine 19 žrtava, 2005. godine 6 žrtava, 2006. godine 13 žrtava te 2007. godine 15 žrtava (Ministarstvo unutarnjih poslova, 2008.).

4.8.2.1.3 Udomitelji na području Grada Zagreba

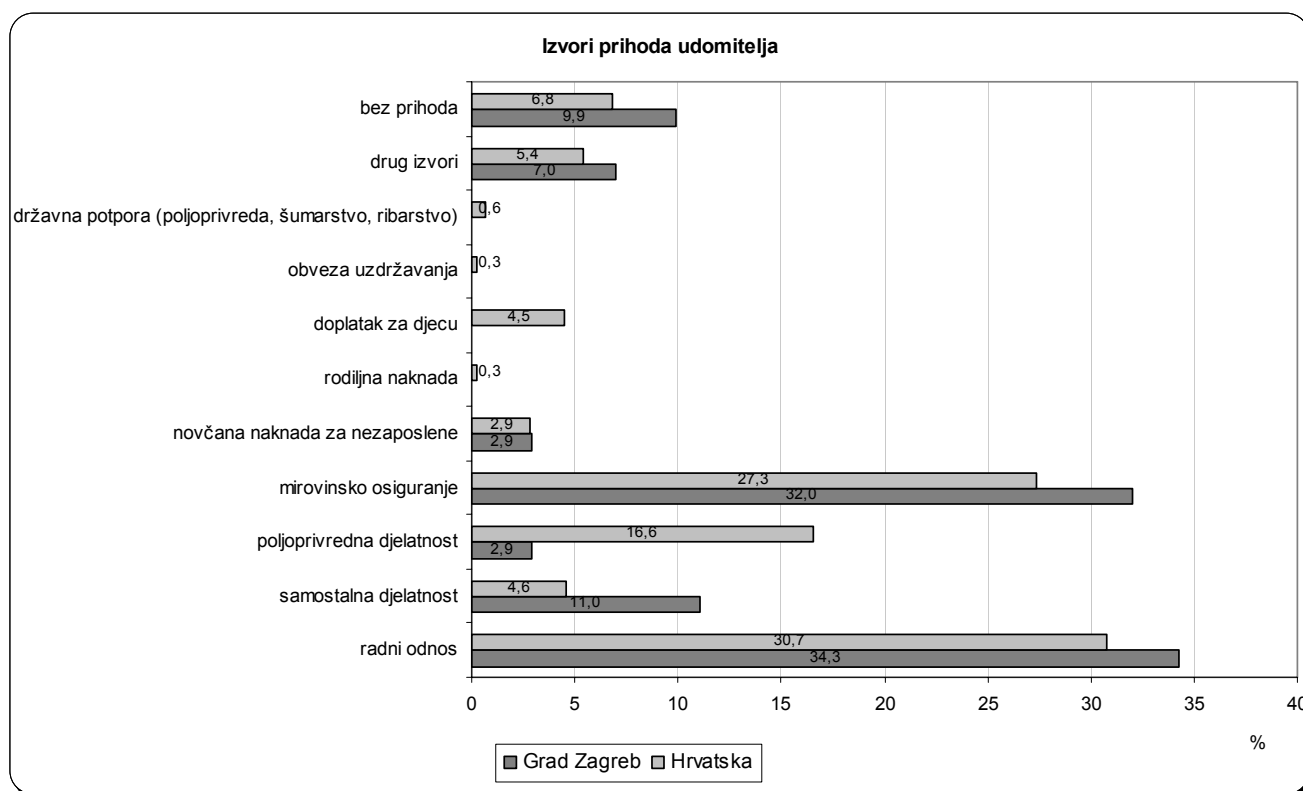
U Gradu Zagrebu je 2007. godine bio prijavljen 171 udomitelj, od čega 86,5% žena (u Hrvatskoj 2.575 udomitelja, od čega 85,4% žena). U pravilu se radi o osobama starije životne dobi (slika 4.38), koje su u više od polovine slučajeva bez prihoda iz radnog odnosa (slika 4.39). Na smještaju najčešće imaju jednog korisnika (u 66,7% slučajeva u Gradu Zagrebu te u 44,8% slučajeva u Hrvatskoj). U udomiteljske su obitelji u Gradu Zagrebu bila smještena sveukupno 684 korisnika krajem 2007. godine, od čega najviše djece (33,9% u Gradu Zagrebu i 36,3% u Hrvatskoj).

Slika 4.38: Dobna struktura udomitelja 2007.

Izvor: MZSS (2008.b)

Slika 4.39: Izvori prihoda udomitelja

Izvor: MZSS (2008.b)

4.8.2.2. Prava iz nadležnosti Grada Zagreba

Osim naprijed navedenih prava koja se financiraju iz državnog proračuna, Grad Zagreb isto tako izdvaja određeni dio sredstava za prava iz sustava socijalne skrbi. Dok su pravo za podmirenje troškova stanovanja i pravo za ogrjev prava na koje Grad Zagreb kao jedinicu područne samouprave obvezuje Zakon o socijalnoj skrbi (NN, br. 73/97, 27/01, 59/01, 82/01, 103/03, 44/06 i 79/07), Grad Zagreb za korisnike nižeg socijalnog statusa propisuje i druga prava. U tablici 4.32 daje se osnovni pregled pomoći koje su stanovnicima Grada Zagreba odobrene u 2007. godini.

Zanimljivi su podaci o broju korisnika pomoći za podmirenje troškova stanovanja. Tu pomoć prema Zakonu o socijalnoj skrbi, može ostvariti samac ili obitelj ako njihov mjesečni prihod u posljednja tri mjeseca, prije mjeseca u kojem je zahtjev podnesen, ne prelazi propisanu visinu sredstava za uzdržavanje. Budući da je propisana visina sredstava za uzdržavanje jednaka visini stalne pomoći, korisnici stalne pomoći, ako ispunjavaju druge propisane uvjete, mogli bi ostvariti i pomoć za troškove stanovanja. No, dok je s jedne strane sveukupno odobreno 4.630 pomoći za uzdržavanje, s druge je strane isplaćeno samo 2.756 pomoći za podmirenje troškova stanovanja, s time da je tek 1.608 korisnika ostvarilo i pravo na stalnu pomoć i pravo na pomoć za podmirenje troškova stanovanja. Na tako veliku razliku u prvom redu utječe činjenica da veliki udio korisnika pomoći za uzdržavanje živi u

„prevelikim“ stanovima. Naime, jedan je od uvjeta ostvarivanja tog prava i da površina stana ne bude veća od propisane³⁹.

Tablica 4.32: Broj korisnika socijalne skrbi koji se financira iz gradskog proračuna 2007. godine

Oblik pomoći	Broj samaca	Broj obitelji	Ukupno
Pomoć za podmirenje troškova stanovanja	1 148	1 608	2 756
Pomoć za ogrjev u 2007.		1 026	
Pomoć u naravi obiteljima sa troje i više maloljetne djece	4 360 djece	1 250	-
Oblik pomoći			Broj korisnika
Pravo na besplatnu socijalnu mjesečnu pokaznu kartu			37 211
Novčana pomoć umirovljenicima			26 862
Prehrana u pučkim kuhinjama			4 231
Dostava obroka u kuću			220 - 230
Pomoć djeci u mliječnoj hrani			598
Zdravstvena zaštita neosiguranim osobama			3 550
Dječje ljetovanje			3 500
Dječje zimovanje			1 200
Smještaj u prenoćište			86
Novčana pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine			4 542
Pomoć i njega u kući			106
Ukop po minimalnom socijalnom standardu			31
Novčana pomoć korisnicima domova umirovljenika za osobne potrebe (džeparac)			440
Prigodni program i paketi za Sv. Nikolu, Uskrs			4 000
Pomoć braniteljima i njihovim obiteljima			
Pomoć u naravi			75
Ljetovanje djece branitelja			1 100
Smještaj u prenoćište			5
Prigodni program i paketi za Sv. Nikolu, Uskrs			2 500

Izvor: Podaci Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje Grada Zagreba

U odnosu na prethodnu godinu povećao se broj korisnika prava na pomoć i njegu (dok su 2006. godine pravo koristila 22 korisnika, 2007. godine koristilo ga je 106 korisnika). Nadalje, za čak 64,5% povećao se broj korisnika prava na besplatnu socijalnu mjesečnu pokaznu kartu, za 14,3% broj paketa za sv. Nikolu, za 12,1% broj korisnika prava na novčanu pomoć osobama korisnicima doplatka i osobne invalidnine, za 8,7% broj korisnika pučke kuhinje i za 7,1% broj korisnika prava na zdravstvenu zaštitu neosiguranih osoba. S druge strane za 17,2% smanjio se broj dječjih zimovanja, za 14,3% broj korisnika novčane pomoći korisnicima domova za starije osobe te za 6,1% broj korisnika prava na novčanu pomoć umirovljenicima. Dodatno su osigurana i prava za branitelje i članove njihovih obitelji (tablica 4.32).

Vezano uz ostvarivanje prava iz lokalnih sredstava zabrinjava podatak dobiven u istraživanju UNDP-a o kvaliteti života, a vezano uz osobe starije životne dobi, koji govori kako socijalnu pomoć iz lokalnih izvora češće dobivaju kućanstva u kojima žive starije osobe umirovljenici nego kućanstva u kojima žive starije osobe bez mirovina (Šućur, 2008.).

³⁹ Za samca površina ne smije prelaziti 25 m², za dvočlanu obitelj 35 m², za tročlanu obitelj 45 m², za četveročlanu obitelj 55 m². Za svakog daljnjeg člana obitelji dodaje se još 5 m² stana (Pravilnik..., NN broj: 29/98, 117/00 i 81/04.).

Posebno vulnerabilna, nedovoljno vidljiva skupina stanovnika Grada Zagreba su beskućnici, koji žive u sustavu socijalnih odnosa koje možemo prepoznati kao neformalne socijalne mreže. Sliku/skicu strukture beskućničke skupine možemo pronaći u istraživanju koje je u Gradu Zagrebu provedeno 2002. godine. Pokazatelji o socio-ekonomskoj strukturi beskućnika u Gradu Zagrebu (Bakula-Anđelić i Šostar, 2006.) ukazuju na skupinu koja u 99% slučajeva prihvaća ponuđene opcije za izmjenom aktualne socijalne situacije (smještaj u ustanovu socijalne skrbi, dodjela stana, zaposlenje i novčana pomoć). Navedeni podaci ukazuju na dominantno obilježje zagrebačke skupine beskućnika (uzorka od 353 beskućnika) kao primarno socio-ekonomski isključene skupine „...u koju ljudi neprestano ulaze i izlaze...“ (Bakula-Anđelić i Šostar, 2006.). Od 353 ispitanika, 59 ispitanika bili su maloljetnici (!), prosječna dob ispitanika bila je 57 godina. U odnosu na spolnu strukturu 73% ispitanika bili su muškarci, 37% ispitanika imalo je srednju stručnu spremu, dok je samo 9% ispitanika bilo bez ikakvog obrazovanja. Prezentacija nekih od socio-ekonomskih obilježja beskućničke populacije navedenog istraživanja koje obiluje bogatstvom socio-ekonomskih pokazatelja, može poslužiti kao dodatni poticaj za sustavno praćenje socio-ekonomske strukture ukupnog stanovništva u Gradu Zagrebu.

Uz prava u sustavu socijalne skrbi, Grad Zagreb je propisao i pravo na pomoć za opremu novorođenog djeteta pri čemu se za prvo dijete isplaćuje jednokratni iznos od 3.000,00 kuna, drugo dijete jednokratni iznos od 6.000,00 kuna, a za treće i svako slijedeće dijete iznos od 9.000,00 kuna godišnje tijekom šest kalendarskih godina. U 2007. godini pravo na pomoć za opremu novorođenog djeteta sveukupno je koristilo 6.660 osoba, pri čemu je ostvareno 3.285 pomoći za prvo dijete, 2.253 pomoći za drugo dijete, 58 pomoći za prvo i drugo dijete, 1.012 pomoći za treće ili četvrto dijete, 32 pomoći za drugo i treće dijete, 18 pomoći za treće i četvrto dijete te 2 pomoći za prvo, drugo i treće dijete⁴⁰.

4.8.3. Prava iz nadležnosti Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje

U Gradu Zagrebu je 2007. godine bio 22.831 korisnik prava na doplatak za djecu (tablica 4.33). Broj je korisnika u odnosu na 2006. godinu za 3,9% manji. Posljedično je manji i broj djece – za 4,9%. Pad broja korisnika prava na doplatak za djecu vidljiv je iz godine u godinu. Tako je broj korisnika u 2007. godini u usporedbi s 1998. godinom za 35,3% manji, dok je broj djece obuhvaćene pravom manji za čak 62,2%.

Tablica 4.33: Korisnici prava na doplatak za djecu

Korisnici stalnog doplatka za djecu (prosjeak)	Broj djece (prosjeak)	Isplaćeni doplatak za djecu u tisućama kuna	Prosječni godišnji doplatak po djetetu u kunama	Broj slučajeva isplate za opremu djeteta*
22 831	42 492	181 908	4 281	11 022

* Podaci se odnose na broj isplate za područje Grada Zagreba i Zagrebačke županije – Područni ured Zagreb
Izvor: ZG STAT (2008.i)

Zagreb je i «grad umirovljenika». Više od 25% građana prima mirovinu koja u najvećem broju slučajeva nije dostatna za zadovoljavanje osnovnih (naravno, i dodatnih) potreba. U tom se smislu

⁴⁰ Podaci iskazani u prijedlogu Programa socijalne politike Grada Zagreba u razdoblju 2009.-2012.

može govoriti o tendenciji koja će se najvjerojatnije nastaviti i u budućnosti – broj ovisnog stanovništva zbog pojačanog će starenja stanovništva i produžene dužine života najvjerojatnije nastaviti i dalje rasti.

Broj je osiguranika na broj umirovljenika u Gradu Zagrebu iznosio 2,33:141 2007. godine (u Hrvatskoj 1,41:1). Vezano uz broj korisnika prava temeljem Zakona o mirovinskom osiguranju (NN, br. 102/98, 127/00, 59/01, 109/01, 147/02, 117/03, 30/04, 177/04, 92/05, 79/07 i 41/08) on je u pravilu ostao gotovo isti, dok se, u odnosu na 2006. godinu, znatno povećao broj korisnika prava temeljem Zakona o pravima branitelja iz Domovinskog rata i članova njihove obitelji (NN, br. 174/04, 92/05, 02/07 i 107/07) – za 13,1%. U pravilu se radi o povećanju broja korisnika prava na invalidsku mirovinu (rast od 17,4%), a sličan je trend u cijeloj Hrvatskoj uz rast broja korisnika na invalidsku mirovinu od čak 31,7% u odnosu na 2006. godinu (tablice 4.34 i 4.35).

Tablica 4.34: Korisnici mirovina temeljem Zakona o mirovinskom osiguranju (stanje 31. prosinca 2007.)

	ZAGREB		HRVATSKA	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Ukupno				
- broj korisnika	191 893	100	1 053 822	100
- prosječan staž	31	-	29	-
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	2.567,51	-	1.996,92	-
Starosna mirovina				
- broj korisnika	119 521	62,29	578 486	54,9
- prosječan staž	34	-	32	-
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	2.795,86	-	2.206,06	-
Invalidska mirovina				
- broj korisnika	41 970	21,87	239 972	22,8
- prosječan staž	24	-	23	-
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	2.140,62	-	1.716,40	-
Obiteljska mirovina				
- broj korisnika	30 402	15,84	235 364	22,3
- prosječan staž	30	-	27	-
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	2.259,12	-	1.715,22	-

Napomena: prosječne mjesečne mirovine umanjene su za porez i prirez

Izvor: HZMO (2008.), ZG STAT (2008.i)

⁴¹ Izračun autora temeljem dostupnih podataka HZMO-a (2008.).

Tablica 4.35: Korisnici mirovina prema vrstama mirovina po Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihove obitelji (stanje 31. prosinca 2007.)

	ZAGREB		HRVATSKA	
	Apsolutno	%	Apsolutno	%
Ukupno				
- broj korisnika	7 406	100	56 374	100
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	5.899,67	-	5.609,86	-
Najniža mirovina				
- broj korisnika	2	0,02	155	0,3
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	2.072,14	-	2.072,14	-
Invalidska mirovina				
- broj korisnika	5 935	80,1	44 139	78,3
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	5.506,26	-	5.068,31	-
Obiteljska mirovina				
- broj korisnika	1 469	19,8	12 080	21,4
- prosječna mjesečna mirovina u kunama	7.494,24	-	7.172,51	-

*prosječne mjesečne mirovine umanjene su za porez i prirez

Izvor: HZMO (2008.)

4.9. Sufinanciranje projekata i programa udruga

Grad Zagreb, Gradski ured za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje na temelju Zakona o udrugama (NN, br. 88/01 i 11/02) i Odluke o uvjetima za ostvarivanje financijske potpore za zdravstvene, socijalne i humanitarne programe i projekte od interesa za Grad Zagreb (Službeni glasnik Grada Zagreba, br. 14/07) kontinuirano već niz godina sufinancira programe ili projekte udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba koji su od interesa za Grad Zagreb. Natječaj za sufinanciranje programa i projekata udruga i drugih pravnih i fizičkih osoba raspisuje se krajem svake godine.

Pri Gradskom uredu za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje djeluju četiri povjerenstva: Povjerenstvo za odabir programa promicanja zdravlja i prevencije bolesti od interesa za Grad Zagreb, Povjerenstvo za odabir programa socijalnog značenja (socijalnog i humanitarnog značenja i prevencije neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži), Povjerenstvo za odabir programa socijalnog i humanitarnog značenja za branitelje Domovinskog rata i njihove obitelji, borce II. svjetskog rata i civilne invalide rata, Povjerenstvo za odabir programa socijalnog i humanitarnog značenja za unapređenje kvalitete života osoba s invaliditetom.

Tablica 4.36: Financirane udruge u Gradu Zagrebu 2007.

Prevenција neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži	
Ukupan broj financiranih udruga	204
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	224
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	6.537.376,00
Socijalni i humanitarni značaj	
Ukupan broj financiranih udruga	78
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	103
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	4.076.062,10
<i>Dodatno financirano zaključkom poglavarstva</i>	31
- dodijeljeno sredstava (u kunama)	1.184.956,60
Prevenција ovisnosti (duhan, alkohol i psihoaktivne tvari)	
Ukupan broj financiranih udruga	107
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	127
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	2.367.820,00
Javnozdravstveni i zdravstveni programi	
Ukupan broj financiranih udruga	72
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	101
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	3.033.202,00
Udruge proizašle iz Domovinskog rata, Drugog svjetskog rata i civilnih invalida rata	
Ukupan broj financiranih udruga	129*
Ukupan broj financiranih programa ili projekata	312**
Ukupno dodijeljeno sredstava (u kunama)	4.650.000,00
UKUPNO – SVE UDRUGE	21.849.416,70

* Od toga 87 putem ugovora, a 42 temeljem zaključka.

** Od toga 270 putem ugovora, a 42 temeljem zaključka.

Izvor: Podaci Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje Grada Zagreba

Podaci o financiranim udrugama pokazuju da se najviše sredstava izdvaja za financiranje projekata/programa usmjerenih na prevenciju neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži (29,9%), zatim

za projekte/programme humanitarnog i socijalnog značaja (24,1%), projekte/programme udruga proizašlih iz Domovinskog rata, Drugog svjetskog rata i civilnih invalida rata (21,3%), javnozdravstvene programe (13,9%) te prevenciju ovisnosti (10,8%) (tablica 4.33). Izuzev većih izdvajanja za projekte/programme humanitarnog i socijalnog značaja (31,5% više sredstava) te manjih izdvajanja za projekte/programme prevencije ovisnosti (24,8% manje sredstava) unutar drugih skupina nije došlo do značajnih promjena u izdvajanjima u odnosu na 2006. godinu. Sveukupna su izdvajanja u odnosu na 2006. godinu porasla za 2,1% što je manje nego 2006. godine kada je rast u odnosu na 2005. godinu iznosio 9,3%. Zanimljivo bi bilo vidjeti i koliki je omjer odobrenih i traženih sredstava za programe organizacija civilnog društva. Nadalje se otvara i pitanje provođenja evaluacije odobrenih programa?

DRUGI DIO

5. REZULTATI FOKUSNIH SKUPINA

Kako bi se dobio detaljniji uvid u rad Centra za socijalnu skrb Zagreb, prije svega u strukturu korisnika s kojima rade, poteškoće s kojima se susreću u radu s korisnicima, kao i suradnju s drugim institucijama i tijelima na području Grada te organizacijama civilnog društva, tijekom studenoga 2008. godine provedene su dvije fokusne skupine sa stručnim radnicima Centra za socijalnu skrb Zagreb. Jedna je fokusna skupina provedena sa stručnim radnicima koji rade na poslovima zaštite i tretmana djece i mladeži s poremećajima u ponašanju te članova njihove obitelji (u daljnjem tekstu: fokusna skupina sa socijalnim pedagogima), dok je druga fokusna skupina provedena sa stručnim radnicima koji pokrivaju različita područja rada Centra (poslovi općeg socijalnog rada, skrbništva, poslovi u svezi s brakom, obitelji i zaštitom prava djeteta, poslovi zaštite i tretmana djece i mladeži s poremećajima u ponašanju te zaštite i tretmana osoba s invaliditetom) (u daljnjem tekstu: fokusna skupina sa socijalnim radnicima⁴²). Fokusne skupine provedene su prema unaprijed određenim scenarijima i u prosjeku su trajale po 100 minuta.

Planirana je bila i provedba jedne fokusne skupine s organizacijama civilnog društva na području Grada Zagreba, koje se bave poslovima usko vezanima uz pružanje pomoći korisnicima u sustavu socijalne skrbi. Nakon tri pokušaja, nažalost, nismo uspjeli okupiti dovoljan broj sudionika za provedbu fokusne skupine (na fokusnu skupinu došli su samo predstavnici udruge Djeca prva, Caritasa i Plavog telefona).

5.1. Rezultati fokusne skupine sa socijalnim radnicima Centra za socijalnu skrb Zagreb

Kako bi se dobio opći uvid u rad Centra za socijalnu skrb Zagreb te poteškoće s kojima se susreće provedena je fokusna skupina sa stručnim radnicima koji pokrivaju različite poslove Centra. Tako je u radu fokusne skupine sudjelovalo 5 socijalnih radnica (poslovi općeg socijalnog rada, poslovi skrbništva, poslovi zaštite i tretmana osoba s invaliditetom, voditeljica ureda) i 1 psihologinja (poslovi u svezi s brakom, obitelji i zaštitom prava djeteta te poslovi zaštite i tretmana djece i mladeži s poremećajima u ponašanju) iz različitih ureda na području Grada (Ured Trnje, Ured Centar, Ured Peščenica, Ured Dubrava).

5.1.1. Struktura korisnika i problema

Socijalni se radnici u svom radu susreću s raznovrsnim korisnicima i problemima, bilo da se radi o korisnicima (zaposlenima ili nezaposlenima) koji žive u siromaštvu (u pravilu niže obrazovani korisnici, Romi, višečlane obitelji, osobe starije životne dobi...), žrtvama nasilja (bilo obiteljskog, bilo vršnjačkog), osobama s težim zdravstvenim problemima ili invaliditetom te ovisnicima.

---

⁴² Taj naziv koristimo radi pojednostavljenja prikaza rezultata. Naime, u fokusnoj skupini je uz 5 socijalnih radnica sudjelovala i jedna psihologinja.

Pri tome se primjećuju specifičnosti pojedinih gradskih područja, koje zapravo odražavaju njihovu socioekonomsku sliku. Tako u strukturi korisnika na području Ureda Peščenica prevladava romsko stanovništvo te „bivše radničko stanovništvo“. Jedna sudionica ističe: *„Peščenica je romska... što se tiče socijalne skrbi to su nam Romi, i ja bih se usudila reći, rubni dio romske populacije... Mahom radničko stanovništvo koje je većim dijelom ostalo bez posla... Imamo i njih kao korisnika. Ne mogu reći da ih nema. Ima, oni su najčešće korisnici jednokratnih oblika pomoći, smještaja, prehrane, niske su im mirovine i tako.“*. U radu s romskom populacijom najviše im problema zadaju statusna pitanja (često su bez imena i prezimena, osobnih dokumenata i sl.), posebice kod djece. To najbolje opisuje sljedeća tvrdnja: *„Ono što nas stravično muči, to je i taj ogroman broj Roma bez imena, bez prezimena, djece bez osobnih dokumenata, djece kojima je upisana teta kao mama, djece koja su nam preko granice s Italijom dopremljena. Zapravo potpuno pogrešni roditelji su unutra upisani... ljudi koji s njim žive nisu mu na papiru roditelji... Koliko to može biti trgovina, koliko je koliko nije?“*. Problem im predstavlja i veliki broj romske djece izvan obrazovnog sustava. Za Trnje te centar grada karakterističan je veći udio starijeg stanovništva, pa je upravo ono dominantno u strukturi korisnika, pri čemu se kao poseban problem izdvaja njihov loš stambeni status (loša kvaliteta stambenih prostora u kojima žive) te niske mirovine: *„... sada imamo već i dosta starijeg stanovništva s vrlo skromnim materijalnim sredstvima. Tu često imamo intervencije jednokratnih oblika, jednokratne intervencije, baš radi tog statusa kakav je... Taj stambeni status je isto tako vrlo niske kvalitete...“*. Osvrnemo li se na područje Dubrave, uz niže obrazovane i nezaposlene korisnike materijalnih prava posebice se ističu višečlane obitelji, dakle obitelji s velikim brojem djece što sa sobom nosi velik broj djece korisnika materijalnih pomoći. To najbolje opisuje sljedeća tvrdnja: *„Ono što Dubravu karakterizira... mi imamo jako puno obitelji s velikim brojem djece. Ali ne romskih obitelji. Nego zaista imamo puno obitelji s velikim brojem djece i to je onako, mislim da po tome bitno iskačemo od drugih.... U pravilu žive u ugrožavajućim materijalnim i stambenim prilikama, pa onda imamo izraženo nasilje u obitelji, ali to svi imaju... kada dajemo podatke za Donju Dubravu za djecu, za humanitarnu pomoć... kada idete izbaciti iz naše dokumentacije djecu do 15 godina, vi dobijete 1000 djece...“*.

Sudionice posebno zabrinjava činjenica da im u strukturi korisnika prevladava velik broj obitelji s oba nezaposlena roditelja, kao i velik broj radno sposobnih korisnika koji dugotrajno ostaju u sustavu. Tako jedna sudionica ističe: *„Mi imamo i dan danas radno sposobne nezaposlene u sustavu koji, zahvaljujući propisima koje imaju, ostaju u sustavu koliko žele, kojima se tolerira rad na crno...i država tolerira rad na crno. Mi imamo ljude koji po 15, 20 godina koriste pomoć za uzdržavanje... I do penzije.“*.

Prema njihovom mišljenju u posebno su teškom položaju psihički bolesne osobe, koje su u pravilu bez obiteljske ili bilo kakve druge podrške, a sklone su izolaciji. Nadalje, u isto tako teškoj situaciji su i osobe starije životne dobi niskih prihoda i bez obitelji, a koji zapravo niti ne dolaze u Centar jer se srame tražiti pomoć. Tako jedna sudionica ističe: *„... druga rizična skupina su... osobe starije životne dobi koje imaju određene prihode i imovinu, a nemaju svoje obitelji, a u riziku su... s graničnim mirovinama. To su ljudi koji su ponosno odživjeli svoj život, koje je sram tražiti pomoć... a zapravo nema od čega živjeti. Živi vrlo teško. Kako za njih saznati? Tko im može prići, a da to njima*

bude prihvatljivo?“. Oni isto tako često sklapaju za njih štetne ugovore o doživotnom uzdržavanju. Na kraju, sudionice ističu i velik problem rada s osobama oboljelima od težih bolesti, ponajprije jer sustav nudi jako malo mogućnosti za intervenciju te im često i nisu u mogućnosti pomoći.

Pitane mijenja li se struktura korisnika unazad nekoliko godina, sudionice su istaknule kako raste broj osoba s invaliditetom u tretmanu, što ponajprije pripisuju zakonskim izmjenama kojima se pravo na doplatak za pomoć i njegu prenijelo iz mirovinskog sustava u njihovu nadležnost, a i proširio se krug prava, te uvođenju prava na dopust za njegu djeteta s težim smetnjama u razvoju⁴³. Nadalje, navode kako raste broj korisnika pod skrbništvom, posebice mladih osoba, a i na području se obiteljsko-pravne zaštite izriče sve više mjera vezanih uz zaštitu djece. Tu valja istaknuti tvrdnju jedne sudionice koja navodi: „*Godinama je... imali smo trend alkoholizma. Alkoholizam je bio top tema i sve se svodilo na alkoholizam, u svemu je bio uzrok alkoholizam i sve je bilo na tome bazirano. To je bilo negdje 10 godina mog staža. Onda je drugih deset godina bila ovisnost o opojnim drogama. To je bila top tema i sve je bilo uzrok-posljedica, sve prijave, sve je bilo vezano uz to. I sada imamo obiteljsko nasilje, koje sada više samo po sebi nije hit, nego imamo vršnjačko. I mi tako prolazimo te faze, mi zaboravimo da je alkoholizam i danas uzrok mnogih problema u obiteljima. Mi više njemu ne poklanjamo takvu... postali smo, kako bih rekla, rezistentni na neke stvari...*“.

5.1.2. Okolnosti koje dovode do poteškoća njihovih korisnika

Upitane o okolnostima koje dovode do problema s kojima se susreću u svom radu, sudionice ponajprije ističu siromaštvo, promjene u obitelji, smanjenu odgovornost korisnika, kao i činjenicu da roditelji sve više vremena provode na poslu, a sve manje s djecom, što dodatno prati nedostatak sadržaja za djecu. Dio problema pripisuju i posljedicama rata.

Kada govorimo o promjenama obitelji, posebice se ističe njezina smanjena odgovornost, ali, s druge strane, i promjena sustava sukladna tome što najbolje opisuje sljedeća tvrdnja: „*Obiteljska solidarnost, briga jednog za drugoga, to se mijenja... i mi se mijenjamo, mi zaboravljamo tu odgovornost vratiti obitelji. Mi naprosto kao profesija i kao djelatnost preuzimamo na sebe odgovornost za one koji su u potrebi, zaboravljamo vratiti odgovornost samim korisnicima i članovima njihove obitelji.*“. U tom je okviru, prema mišljenju sudionica, posebice primjetna smanjena roditeljska odgovornost, pa tako ističu: „*Odgovornost roditelja se postavila u sasvim nekakve druge okvire. Roditelj očekuje, naši roditelji očekuju da će se pozabaviti djetetom svi u sustavu, a oni dođu i kritiziraju umjesto da oni preuzmu svoju roditeljsku ulogu i uz stručnu pomoć i podršku, koju imaju, odrade svoj zadatak. Oni spakiraju dijete u školu i škola je kriva jer je on izostao iz škole*“. Pri tome naglašavaju da roditelji danas puno više vremena provode na poslu, često bez jasnog radnog vremena i uz povećane zahtjeve, dok se po pitanju sadržaja za djecu jako malo promijenilo te su oni u pravilu nedostatni.

---

⁴³ S obzirom na zadnje zakonske izmjene kojima se to pravo prenosi u nadležnost Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (NN, br. 85/08, 110/08), za očekivati je da će se slijedeće godine broj korisnika u tom dijelu smanjiti.

Ono što se ističe na području Dubrave, u odnosu na druge dijelove Grada, je velik broj doseljenih osoba (posebice s Kosova) koje se teško ili uopće ne prilagođavaju novoj sredini, a među njima uglavnom prevladava siromašno stanovništvo: „*To je jedna sasvim specifična kultura, bitno drugačija i ono što je drugačije kod njih, u odnosu na druge doseljenike, je njihov otpor prema adaptaciji i asimilaciji u sredini u kojoj jesu. Oni naprosto ne prihvaćaju i ne žele prihvatiti pravila života i način života sredine u koju su došli. Drže se tradicionalno, odnosno pozivaju se na svoje pravo da zadrže tradicionalan način života ali to, naravno, nije više onaj tradicionalan način života, nego nešto što je, što dovodi do toga da imamo poremećene obiteljske odnose... dolaze potpuno siromašni, bez ičega. I najveći broj njih nema nikakvih sredstava za život. Oni su u užasno lošem položaju i oni su nama velika briga zapravo. Oni ostvaruju kod nas svoja prava, ali mi tapkamo s njima u mjestu. Mi ne postizemo nikakvu promjenu kod njih i to je ono što nas brine. Vi možete uložiti strahovito puno energije da pokrenete nekakvi proces promjene, ali vi ne možete to probiti jer oni se stalno vraćaju u taj svoj stil života. Ono što ih primarno zanima je materijalna pomoć...“.*

5.1.3. Iskustva i poteškoće u radu s korisnicima

Većano za probleme s kojima se susreću, sudionice ponajprije ističu problem radno sposobnih korisnika koji su dugotrajno u sustavu, a evidentno je da rade na sivom tržištu, što nisu u mogućnosti dokazati. Nadalje, ističu kako se pozornost često usmjerava samo na određene skupine korisnika, pri čemu posebice naglašavaju višečlane obitelji, dok su neke druge skupine korisnika zanemarene u pogledu pružanja pomoći (npr. teško bolesne osobe). Tako sudionice navode: „*mi svakih nekoliko godina, mi uzmemo određenu temu, pa se centriramo na nju. Tako su mnogočlani u nekom stalnom ekstra položaju“.* Ističu i kako ih posebice zabrinjava „siva brojka“, korisnici koji su u potrebi, a zapravo im se iz različitih razloga ne obraćaju.

Problem im predstavlja i dugotrajnost postupaka smještaja korisnika u ustanove, a uslijed nedostatnih kapaciteta u ustanovama. Isto tako, problem je i nedostatak posebnih razrednih odjeljenja za djecu s poremećajima u ponašanju: „*Na području Dubrave ne postoji niti jedna osnovna škola u kojoj je moguće uključivanje u posebno odjeljenje za djecu s teškoćama u ponašanju... Ta djeca bi iz Dubrave morala ići u Kruge u Grigor Vitez. Ako vi nemate suradnog roditelja, apsolutno zaboravite na to, jer on ne pristaje. Treba dijete odvesti iz Dubrave, dočekati...“.* Nadalje, ističu kako puno vremena troše na očitovanja raznovrsnim tijelima, budući da u svakom uredu ima nekolicina korisnika koja redovito šalje pritužbe različitim tijelima i institucijama.

Sa strane Centra ističu kadrovske i prostorne probleme te nedostatak pristupa internetu. Smatraju kako uslijed nedostatka kadrova, nisu u mogućnosti kvalitetno obavljati svoj posao, pa tako ističu: „*...mi zapravo baš ni kadrovski nismo toliko pokriveni da možemo odgovoriti svemu, jer... ovi materijalni oblici, ova populacija koja je u svakodnevnim problemima, kada se usmjerimo na to ne ostaje nam baš prostora...“.* Nadalje je vidljivo kako, dok se broj i struktura korisnika te kompleksnost problema mijenja, predviđeni broj kadrova ostaje isti: „*Taj se kadar nije mijenjao u zadnjih 20 godina... dok su se mijenjali zakonski okviri glede naših obaveza. “.*

Stručnim radnicima Centra problem predstavlja i činjenica da su dužni obavljati poslove skrbništva, posebice jer, dok s jedne strane broj korisnika pod skrbništvom raste, obiteljske veze s druge strane slabe. Tako članovi obitelji sve češće odbijaju ulogu skrbnika, te su istu oni dužni preuzeti.

5.1.4. Programi socijalne skrbi na području Grada Zagreba

Upitane o programima socijalne skrbi na području Grada Zagreba sudionice ističu kako im nedostaje savjetovišta za roditelje, dok im poseban problem predstavlja smještaj djece te žrtava obiteljskog nasilja, tretman djece s poremećajima u ponašanju (posebice djece s kombiniranim poteškoćama), kao i organizacija pomoći i njege.

Nadalje, ističu kako su nezadovoljne načinom na koji je u Gradu riješeno pitanje dodatka umirovljenicima, gdje se isti veže uz mirovinu te se daje svim umirovljenicima neovisno o primanjima kućanstva u kojem oni žive. U tom kontekstu ističu: „*Ako Grad daje dodatak korisniku doplatka bez obzira kako žive drugi članovi obitelji, nikako ne mogu shvatiti da Grad ne daje i neki oblik materijalne pomoći i korisnicima stalne pomoći koji zapravo imaju najmanji prihod. Pogotovo samcima. To smo mi pokušavali, ali to nikako nije prošlo...*“. Isto tako, ističu kako je njihovim korisnicima u velikom broju slučajeva teško ostvariti i pravo na pomoć za podmirenje troškova stanovanja, budući da je potrebno priložiti, između ostaloga, i Ugovor o najmu stana, koji oni u pravilu nemaju.

Problematičnim ističu i širok spektar prava za obitelji s velikim brojem djece, a koja se vežu uz stalnu pomoć, pa se roditelji često odbijaju zaposliti budući da, ako su u sustavu, imaju puno veće mjesečne prihode nego li da rade. To najbolje opisuje sljedeća tvrdnja: „*Vi imate stranke koje vam otvoreno kažu: 'Pa što bi ja?'. Nalaze njima socijalni radnici posao. Kolege ih upute, kontaktiraju firme i onda oni tamo odu. Prikazu sebe nepoželjnim radnikom. Naprosto se prikazu nepoželjnim radnikom i vrate se natrag na burzu, jer je, kada računaš, ova računica (op. a. misli se na visinu stalne pomoći mnogočlanoj obitelji te na iznos doplatka za djecu) isplativija. Gube se sva druga prava. Neka radnica u... koja radi do 12 u noći, ne znam do kada, ona mjesečno zaradi 2.000,00 kuna. Kod nas naravno nema prava ako ima dvoje djece jer prelazi cenzus. Niti je doma, niti će dobiti ove sve subvencije koje ima, dobiti će 2.000,00 kune plaće.*“.

Vezano za područja tretmana koje je potrebno unaprijediti, sudionice ističu sljedeća područja: zaštitu djece bez adekvatne roditeljske skrbi koja postaju punoljetna, tretman žrtava obiteljskog nasilja te izvaninstitucionalni tretman osoba lišenih poslovne sposobnosti. Uz to ističu da bi sustav trebalo učiniti pravednijim, pri čemu bi prava trebala biti usmjerena na one najpotrebitije te da bi ujedno trebao biti i fleksibilniji uz veću mogućnost diskrecijske ocjene u postupanju.

Govoreći o unapređenju sustava skrbi za djecu bez adekvatne roditeljske skrbi koja su postala punoljetna ističu: „*Mi toga imamo...u mom velikom uredu...možda na godinu ili dvije jednu osobu... dolazi u život bez ikakve ušteđevine, bez igdje ičega. Osim ako nije imala sreće da je s udomiteljem,*

ako je bila u udomiteljskoj obitelji, razvijena obiteljska veza. To je jedno područje, recimo, na koje se stalno zaboravi. Ja mislim da bi Grad Zagreb, koji ima senzibilitet... morala bi se naći mogućnost da se takvom djetetu da na korištenje neki stan ili recimo da mu se prioritetno da posao... Toga je zaista malo.“. Isti problemi, nezaposlenosti te smještaja, javljaju se i kod žrtava obiteljskog nasilja te se i u tom pogledu predlažu ista poboljšanja. Vezano uz osobe s psihičkim poteškoćama, ali i uz osobe s invaliditetom ističe se potreba razvijanja izvaninstitucionalnih oblika skrbi.

5.1.5. Suradnja Centra s drugim tijelima/institucijama te organizacijama civilnog društva

Suradnju s gradskim četvrtima sudionice procjenjuju dobrom te ističu: *„Mi smo krenuli prema njima u smislu informiranja uopće o Centru kao ustanovi, o pravima, o socijalnoj slici područja, s našim godišnjim izvješćima o radu, s informiranjem o pravima. To se dosta dobrim pokazalo i oni su zadovoljni. Imam dojam da su zapravo na neki način od tada malo promijenili svoj odnos i vjerojatno stekli malo drugačiju sliku o Centru. Sada nas kontaktiraju i informiraju o događajima na terenu, o nekim rizičnim obiteljima, o potrebi da se nekom pomogne i to na dobar način. Ne rade po sistemu: `Oдите vi u Centar oni će dati. ` Nego respektiraju, nazovu: `Imamo takvu situaciju. Možete li uzeti da vidite što ćete napraviti ili što se može napraviti. `.... Oni nas načelno podržavaju...“.* Uz takav vid suradnje, kada su u mogućnosti, njihovim korisnicima daju i određene pakete ili novčana sredstva.

Pitane daju li mišljenje na programe Grada Zagreba koji su u proceduri donošenja, sudionice ističu da određena suradnja u tom pogledu postoji, ali da je ona nesustavna te se u pravilu temelji na poznanstvu.

Posebno problematičnom ističu suradnju sa školama, što najbolje opisuje sljedeća izjava jedne sudionice: *„Ja vam sad ne trebam uopće govoriti što znači rad i suradnja sa školom. Škole žele samo dobru djecu. Oni naprosto rade pritisak na Centar da: `Mičite ga! Mičite ga! Dajte ga drugdje. `...“.* Pri tome su posebno nezadovoljne činjenicom da ih se često ne obavijesti o nastalim problemima, već za iste saznaju tek kad same nazovu, pri čemu se taj problem ne ističe samo u suradnji sa školama, već i sa sudovima i liječnicima.

Suradnju s organizacijama civilnog društva u pravilu ocjenjuju pozitivnom te ističu kako im ista puno znači u pogledu rada s korisnicima. Problematičnim pri tome ističu: *„suradnja se može uspostaviti ako je interes zajednički. Ali mi još uvijek imamo udruge koje nas traže da im potpišemo partnerstvo, koje od nas traže podatke o korisnicima, ali ne pitaju nas kakvim projektom ići, koje su potrebe tog korisnika, koje su potrebe tog lokalnog područja, što mi mislimo da bi se trebalo raditi...“.* Navode, da uz u pravilu pozitivna iskustva, postoje i ona negativna kada udruge nisu voljne surađivati ili bi surađivale samo kada je njima to u interesu, bez uspostavljanja nekog trajnijeg partnerstva.

5.2. Rezultati fokusne skupine sa socijalnim pedagozima Centra za socijalnu skrb Zagreb

Kako bi se dobio detaljniji uvid u rad Centra za socijalnu skrb Zagreb na poslovima zaštite i tretmana djece i mladeži s poremećajima u ponašanju te članova njihovih obitelji, kao i u poteškoće s kojima se stručni radnici pri tome susreću provedene su fokusne skupine isključivo sa socijalnim pedagozima koji rade na tim poslovima. U radu je fokusne skupine sudjelovalo 9 socijalnih pedagoga iz različitih ureda na području Grada Zagreba (Ured zajedničkih poslova, Ured Centar, Ured Dubrava, Ured Maksimir, Ured Medveščak, Ured Novi Zagreb, Ured Trešnjevka, Ured Trnje).

Socijalni pedagozi, koji rade na poslovima zaštite i tretmana djece i mladeži s poremećajima u ponašanju te članova njihovih obitelji, u svom radu najčešće postupaju po dojavi drugih institucija/tijela (sudovi, državno odvjetništvo, policija, škole, psihijatrijski odjeli bolnica). Nadalje, često im se sa svojim problemima obraćaju roditelji djece, a ponekad i sama djeca. Nešto rjeđe postupaju po anonimnim dojavama građana ili dojavama nekih drugih osoba (npr. susjeda).

5.2.1. Struktura korisnika i problema

Struktura je korisnika u tretmanu različita. Tako socijalni pedagozi u svom radu nailaze na različite probleme, počevši od problema roditelja u odgoju djece (neispunjavanje obveza, nepridržavanje pravila, uzimanje novca i sl.), preko prekršaja (zatečeni bez osobne iskaznice, u vožnji bez kacige ili ispita i sl.) pa do težih kaznenih djela (krađe, ozljede sa smrtnom posljedicom, razbojništvo, ubojstva, zlouporaba snimki i sl.). Nadalje, često se susreću sa slučajevima vršnjačkog nasilja bilo fizičkog bilo psihičkog, gdje je ovo drugo jače izraženo kod djevojčica/djevojaka. To najbolje opisuje izjava jedne sudionice: *„Djevojke... vrlo ružne su prijete. One baš prijete. Sklone su vrijeđanju i ismijavanju i slanju poruka uvredljivog sadržaja. I djevojčice... mlađi uzrast, u grupicama u školi, baš tu vrstu: ponižavanje, isključivanje na svaki način... u prošlom polugodištu je baš za to došlo nekoliko prijava...“*. Susreću se i slučajevi nasilja u obitelji (bilo zlostavljanje djece od strane roditelja ili obrnuto), a ističe se i problem ovisnosti (alkohol, droga). Kod ovisnosti se posebice naglašava sve veći broj djevojaka u strukturi korisnika, kao i problem ovisnosti o drogama kod roditelja male djece. To posebno zabrinjava sudionice, jer kako navode: *„Sve češće ima ovisničkih obitelji sa po dvoje djece, gdje su oboje nadrogirani..., a baka i djed donose ručak, uzdržavaju ih, a djeca žive dok su ovi nadrogirani. Djeca su s njima, a sve u redu. Sve to funkcionira. Djeca su mala, niti znaju što reći, a kada mogu nešto reći već drugačije ni ne znaju da nešto treba izgledati ili ne znaju što je normalan život.“*

Pokazalo se da se struktura korisnika i problema s kojima rade u novije vrijeme znatno promijenila, te dok su se ranije u pravilu najčešće susretali s djecom koja su iskazivala blaže oblike poremećaja u ponašanju, danas to nije slučaj. Naime, struktura se korisnika mijenja, dok problemi postaju sve kompleksniji. Jedna sudionica navodi: *„Nedavno sam listala upitnike maloljetnih izvršioca kaznenih djela prije 25 godina... Prije je bila sitna krađa, sitna krađa, sitna krađa. To je bilo tako, oko 20 % krađe, niti jedno razbojstvo. Nije bilo droge, nije bilo provale. Sada uopće nemamo krađe. Imate*

razbojstva, imate ucijene, ima prijatnji, nasilničkog ponašanja, dilanja...“. Situaciju opisuje i tvrdnja: *„... u školi su meni prije dojavljivali: bacio žvakaću, bacio jabuku nekome u glavu, pričao na satu..., a sada: razbio nos profesoru, demolirao auto, izbušio gume, prebio pet učenika u razredu, silovao nekoga...“.* Nadalje, danas u radu sve češće postupaju po dojavama koje se odnose na vršnjačko nasilje, a sve češće rade i s korisnicima koji imaju psihičke probleme, kao i s počiniteljima teških kaznenih djela (razbojništvo, tjelesne ozljede ili prometni prekršaji sa smrtnom posljedicom, zlouporaba snimke i sl.).

Sudionice su istaknule kako se u radu puno češće, nego ranije, susreću s djevojkama. Pri tome posebice ukazuju na problem konzumiranja alkohola kod djevojaka: *“Djevojaka je uvijek bilo puno manje. Djevojke sada sve više, recimo, i piju. Što nije bilo prije takva pojava...“*; *„... HZZ svake četiri godine radi istraživanje i to se vidi, značajan porast...“*, kao i na problem krađa po dućanima. Da te krađe nisu bezazlene najbolje opisuju sljedeće tvrdnje sudionica: *„Jednu gomilu cura smo dobili zbog krađa u DM-u... to je 4.000 kuna... i to djevojka recimo koja tu studira.“*; *„Ili recimo 18.000 kuna kada sam ja gledala predmete...“.* Veći broj djevojaka u tretmanu posebice ih zabrinjava budući su kod njih problemi mnogo kompleksniji, što opisuje i sljedeća tvrdnja: *„Inače, cure kada dođu kod nas tu nije samo jedna stvar u pitanju. U pozadini ima puno toga. Za razliku od dečki koji će napraviti jedno kazneno djelo, a u pozadini u većini slučajeva nema ništa i na nekom drugom polju ni ne treba raditi. Međutim, kod djevojaka, dođu zbog jednog kaznenog djela, a onda iščupate u pozadini da ima i prostitucije i droge i alkohola i svega drugoga...“* .

Sudionice ističu da su u posebno teškoj situaciji oni korisnici koji dolaze iz obitelji koje imaju bilo materijalne poteškoće (nedostatak sredstava za život, stambeni problemi ili sl.), bilo teško bolesnog člana obitelji. Nadalje se ističu i djeca branitelja s psihičkim poteškoćama, kao i djeca roditelja koji su „prezaposleni“ te „bogatiji“. Kod „bogatijih“ obitelji posebice naglašavaju problem ovisnosti: *„Onda ovi bogati, puni novaca, koji novcem kupuju djeci pažnju. Pa ima tu ovisnika jako puno...“* .

5.2.2. Okolnosti koje dovode do poteškoća njihovih korisnika

Upitane o okolnostima koje, po njihovom mišljenju, dovode do problema s kojima im se korisnici obraćaju, sudionice ističu različite probleme. Najviše naglašavaju negativan utjecaj medija, pri čemu ističu neadekvatnost medijskih sadržaja koji se emitiraju u vrijeme kada djeca imaju mogućnost da ih gledaju, kao i pridavanje velike pozornosti negativnim događajima, dok one pozitivne nisu voljni popratiti. To najbolje opisuje iskustvo jedne sudionice: *„Previše smo bombardirani `crnom kronikom`.... dobra vijest nije vijest. I kao primjer... nedavno su imali krasne volontere u Gradu i imali su podjelu priznanja tim volonterima... Bilo je predivno vidjeti koliko su se ta djeca veselila, ali kažu: `Pozvali smo medije, nije nitko došao. Ako je tema nasilje općenito, onda da. A njima je to strašno važno bilo.`“* .

Nadalje se ističe problem neadekvatnog provođenja slobodnog vremena mladih i dokolice, kao i nepostojanje odgovarajućih sadržaja kojima bi se ono popunilo. Posebice naglašavaju problem njihova

sve učestalijeg provođenja slobodnog vremena u velikim trgovačkim centrima, pa tako jedna sudionica izjavljuje: „*Primjećujemo u Novom Zagrebu, od kada se otvorio šoping centar, počele su stizati prijave. Nakon škole je tolika frekvencija mladih koji prolaze onuda, da nije nikakvo čudo da se to događa (op. a. krađe), jer je prevelik izazov, a previše imaju vremena koje nitko ne kontrolira... Njima je to način provođenja slobodnog vremena...*“. Isto tako, ističu kako su s jedne strane moralne norme u društvu olabavile te da mladi nemaju „pozitivnih“ uzora, a s druge je strane evidentno slabljenje uloge obitelji.

Kao jedan od čimbenika, koji doprinosi pojavi problema kod mladih, ističu se i posljedice rata, pri čemu sudionice navode: „*...ratne promijene, nemojmo zaboraviti da je to bitno utjecalo na obitelji, da je puno ljudi izašlo iz rata s velikim posljedicama i da su to itekako posljedice za njihovu djecu, koja su sada, ovi mladi, poslijeratna generacija*“. Posebice naglašavaju problem prilagodbe osoba doseljenih u Grad Zagreb tijekom rata. Sudionice tako navode: „*Dosta doseljenih nakon rata, recimo Novi Zagreb, Dubrava... Nama je jako puno doseljenih ljudi koji se nisu prilagodili u potpunosti na uvjete...*“, „*Roditelji možda ostanu na nekoj onoj razini, djeca se možda malo brže uklapaju, pa je onda raskorak među njima...*“.

Sudionice problematičnom s jedne strane ističu prezaposlenost roditelja, a s druge strane njihovu nezaposlenost. Djeca u obje situacije žive s problemima roditelja koji nastaju uslijed takvih okolnosti, a u prvom slučaju isti nemaju niti vremena za njih. Nadalje, sudionice ističu i drugu krajnost. S jedne strane nailaze na probleme obitelji u kojima roditelji teško žive uslijed nedostatka sredstava za život: „*... dosta ljudi stvarno krpa kraj s krajem. Djeca to vide i oni su revoltirani, vide njihov revolt... i roditelji isto imaju ispade pred djecom... To djeca slušaju, vide...*“, a s druge strane na probleme „bogatih“ obitelji: „*S druge strane imamo suprotno. Imamo one koji sve imaju... Ali nemaju nešto drugo. Roditelji su usmjereni na to, sve žive im daju, a zapravo ih nema za njih. Nisu roditelji. Oni su tu da njima zadovolje te želje, ali ne da im budu nadohvat ruke u smislu podrške, ljubavi....*“.

5.2.3. Iskustva i poteškoće u radu s korisnicima

Vežano uz iskustva u radu s korisnicima sudionice ističu da im je, uz problem „nedobrovoljnosti klijenata“, jedan od bitnih problema i činjenica da se roditelji slabo uključuju u rješavanje problema u svojoj obitelji te navode: „*Roditelji očekuju od nas da mi riješimo stvari, a oni nisu spremni ništa promijeniti u svom sustavu uopće, nego instant recepti: kako da se sada stvari dovedu u red. Ali da bi oni mijenjali nešto...vi riješite stvar mi više s njim ne možemo izaći na kraj*“. Isto tako, ističu da se roditelji sami često nisu željni mijenjati, već isto očekuju samo od djece: „*... roditelji u tom procesu očekuju samo da se dijete mijenja. Onog trenutka kada vi postavite zahtjeve u odnosu na njih, da oni trebaju nešto promijeniti, tu je blokada, otpor*“.

Problematičnim ističu i problem postupaka, prije svega onih kojima se roditeljima oduzima pravo na roditeljsku skrb, a koji ponekad traju i do punoljetnosti djeteta. Pri tome imaju osjećaj da bi ipak mogli pomoći toj djeci da je situacija nešto drugačija. To najbolje opisuje slijedeća izjava: „*Prvo moraš dokazati da je netko kriv. A dok ti dokažeš da je on kriv za to, dotle dijete već ima, punoljetno*

je... Socijalna služba ga mora prijaviti. Onda 10 godina dokazujemo... Ali, i opet smo to dijete upropastili. Moglo je biti posvojeno, negdje živjeti novi život. Jednostavno, regulativa je takva. Roditeljima se puno šanse daje.“ Problem im je često i činjenica da osobe (npr. članovi obitelji, susjedi i sl.) nisu sklone sudjelovati u postupku kao svjedoci.

Kao otežavajućom okolnošću s kojom se susreću u radu navode i svoju negativnu sliku u javnosti, pri čemu ih se najčešće spominje u negativnom kontekstu. Problematičnim ističu i prebacivanje odgovornosti s jednog sustava na drugi, a često se od njih traže neke stvari koje po njihovom mišljenju ne bi trebale. To najbolje opisuju sljedeća iskustva sudionica: *„Škole dosta odgovornosti žele prebaciti na nas ako imaju učenika koji je problematičan, koji je u tretmanu centra. Evo, ja sam imala primjer, dečko koji je trebao ići na maturalac, koji je zaslužio na kraju krajeva jer je izvršio svoje školske obaveze. Imao je dobre ocijene na kraju, ali bio je problematičan. I bojali su se što će biti ako se nešto tamo desi. I oni su tražili od nas da mi potpišemo, da preuzmemo odgovornost ako on nešto u Španjolskoj napravi, da mi... A ima oba roditelja.“*; *„Zna se tko treba tražiti građanina koji se ne odaziva recimo na sudske pozive, a ne socijalna služba. I tu mi gubimo vrijeme, hodamo tamo pet puta... pa nije mu socijalna služba poslala poziv, pa neka se sud brine da taj i dođe onda na sud, a ne da se socijalna služba brine hoće li ovaj doći ili ne.“*

Smatraju da im problem u postupanju stvara i mala autonomija u poslu te velika ograničenost zakonskim propisima, posebice u pogledu odabira odgojnih mjera. Tako jedna sudionica navodi: *„modeli nekakvih intervencija se zapravo sve ove godine nisu promijenili ili su se vrlo malo promijenili. Zapravo je to nešto što nama fali. Ja se vrlo često nađem u situaciji, kada razmišljam koju odgojnu mjeru trebam predložiti, da nema adekvatne odgojne mjere. Od ove bi uzela ovo, od ove ovo, od ove ovo i napravila jedan miks, a toga nema. Ja sam sada morala ukalupit u tih 4 ili 5 kućica koje postoje, a da unaprijed znam da to nije ono što je najadekvatnije.“* Povežemo li to s činjenicom da se struktura korisnika i problema vrlo brzo mijenja, podatak dodatno zabrinjava.

Sa svoje strane posebice naglašavaju i kadrovske te prostorne probleme, kao i problem prisilnog obavljanja poslova skrbništva, što im uzrokuje velike poteškoće u radu s korisnicima. Naime, većina njih u tretmanu ima veći broj korisnika nego li što to propisuje normativ, koji je prema njihovom mišljenju ionako prevelik. To posebice opisuju sljedeće dvije izjave sudionica: *„... sjetila sam se kada je kolegica rekla: `Kada sam shvatila da ih imam stvarno previše? Kada nisam prepoznala roditelja na vratima.` ... Prvo, normativ je sam po sebi jako velik, ali svi, evo manji ured nije tu, ali svi su iznad toga. ... situacija je sve složenija, problemi sve teži, a nas nema baš puno više...“*; *„Upravo na to, da ti ne znaš njih jako dobro. Kada on dođe, da si ti u žurbi, da ti ne možeš s njim razgovarati. I to se najviše žale... To je njima znak da više ne dolaze, a mi smo zatrpani, telefon ti zvoni, stranke ti dolaze. U sobi si još sa dvije i ti često i dobiješ takav dojam da nisi zainteresiran, a opsadno stanje je stalno kod nas. Dogovoriš termin, onda ti hitno netko završi u pritvoru, moraš ići ovdje ili ondje. Onda ti zoveš nemoj doći, glupo je da dolaziš“*. Problem je prostora isto tako veliki problem, posebice u pogledu individualnog rada s korisnicima, ali i u pogledu opremljenosti ureda. Sudionice tako ističu: *„Previše ljudi skupa sjedi. Nema ni jedan ured prostoriju... za individualni rad... Jedini ured koji ima*

za sada relativno pristojne uvjete je Ured Susedgrad...“; „Kada pozovete dijete s oba roditelja, nemate ih gdje posjesti.“. Problem u radu im predstavlja i nedostatak računala te pristupa internetu, a što bi im znatno olakšalo rad s korisnicima. Nadalje se žale i na nedovoljan broj telefonskih linija uz ograničene mogućnosti pozivanja mobilnih telefonskih linija. Sudionice tako navode: „I kažem, umreženost, informatička opremljenost... ljudi nose privatna računala.... Još uvijek daktilografi prepisuju, ljudi gube energiju, jer pišeš izvještaj za daktilografa, moraš voditi računa da ga daktilograf može pročitati. Dotle si ga ti mogao tri puta napisati.; „imamo samo tri linije, a nas je 40.“; „mi nemamo ni mogućnost da direktno zoveš mobitel, a o internetu, da ne govorim.“.

Na kraju, veliki im problem predstavlja i činjenica da su dužni obavljati poslove skrbništva, što im se često nameće i u situacijama kada osobe imaju obitelj koja je dužna skrbiti o njima. To im posebice predstavlja problem jer se broj osoba kojima su skrbnici povećava, a i često se dogodi da snose odgovornost za nešto što nisu mogli spriječiti (npr. naknadu štete zbog određenog postupka osobe koju imaju pod skrbništvom).

5.2.4. Suradnja Centra s drugim tijelima/institucijama te organizacijama civilnog društva

Upitane o suradnji s tijelima gradske uprave na području Grada Zagreba sudionice navode kako ista postoji, no ističu kako često ne mogu dobiti pomoć koju traže, budući da su i oni sami limitirani cenzusima. Problematičnim, u tom pogledu, ističu i nedostatak informacija o programima za mlade koje Grad provodi ili financira. Pozitivnim ističu izdavanje vodiča o pravima na području Grada Zagreba, dok bi im pristup informacijama uvelike olakšao pristup internetu u uredima.

Centar za socijalnu skrb redovito surađuje i s drugim institucijama na području Grada Zagreba (Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba, psihijatrijska bolnica, Dom za odgoj djece i mladeži Dugave). Suradnju u pravilu ocjenjuju dobrom, a jedini je prigovor prerijetko naručivanje korisnika (bilo da se radi o djeci u tretmanu Poliklinike, opservaciji u Dugavama ili tretmanu ovisnika), čemu uzrok nalaze u nedostatku kadrova. Tako jedna sudionica ističe: „Pa se i sada događa da dijete prerijetko naručuju. To je dio priče s kojom u pravilu nismo zadovoljni, pogotovo kada su traumatske situacije, traumatska iskustva, kada u početku treba vrlo intenzivan tretman, jer oni sada opet zbog ograničenja kadrovskih, prostornih, ne znam čega, neke stvari ne mogu. Ali to ne možemo kriviti njih kada su u takvoj situaciji. Ili ista priča, opet kadrovska, s Dugavama kada čekamo na opservaciju predugo. Čekamo dugo jer oni imaju ograničenje u broju kadrova.“.

Posebno problematičnom ističu suradnju sa školama. Iako ima nekoliko primjera dobre suradnje, u većini slučajeva suradnju ocjenjuju lošom, pri čemu posebno problematičnim smatraju kasno prijavljivanje problema te odbijanje poduzimanja određenih mjera od strane škole. Jedna sudionica navodi: „Mi smo imali prije par godina silan problem sa školama. Gotovo svakodnevno stizali su dopisi, vrlo kratki dopisi: Dijete ne funkcionira, vrlo kratko. Zbog čega? Kako ne funkcionira? Ništa što je poduzeto. Očekivanja su uvijek bila u smjeru da ih izdvojimo. I onda kada smo rekli: `Stop. Idemo mi sada vidjet što ste vi do sada napravili i konstruirat ćemo upitnik gdje ćete vi navest sve što ste radili. Od kada problem traje, što ste poduzeli, koje intervencije i tako sve skupa... Stvar je riješena

na taj način da više informacija o problemima nije bilo...“. Smatraju da bi u tom pogledu bila potrebna poboljšanja.

Dobrom ocjenjuju suradnju s organizacijama civilnog društva. Iako ističu kako ona nije jednako zastupljena na području cijelog Grada, ne znaju reći koja područja u tom pogledu nešto lošije stoje. Ističu da iako su u početku bili zatvoreni i sumnjičavi prema toj suradnji, ona se pokazala vrlo dobrom. Navode da se u pravilu uvijek radilo o pozitivnom iskustvu te da negativnih iskustava nije bilo. Jedini problem koji im se javio je problem korisnika. Naime, udruge nisu voljne primiti sve korisnike pa tako sudionice navode: „Sličnu priču imamo i s udrugama. Oni bi jako imali sporazum o suradnji s nama i jako bi rado dobili neke naše klijente, ali po mogućnosti da ih malo biraju. Pa kada nama treba za neku djecu za koju smatramo da im baš treba nešto, onda se možda njima to čini preteško. Tako da tu nekada zna biti problema.“. Nadalje, mišljenja su da bi suradnja mogla biti još šira, kada bi bili bolje informirani o programima koje one provode.

U suradnji s udrugama problematičnim smatraju način na koji im se financiraju programi, pri čemu najviše prigovaraju djelomičnom financiranju te kratkotrajnosti programa. Tako korisnice navode: „Recimo, Grad. Na natječaj Grada..., ali ima Ministarstvo obitelji, Zagrebačka banka... Ajdemo reći Grad, koji jedan veliki dio sredstava odobrava. Oni nikome ne odobravaju za cijeli program, svakome odobre dio sredstava...“, „I kada oni mijenjaju aktivnost... kod prijave programa je moraju promijeniti... Ali to je smiješno. Svugdje, negdje vani, programi idu na neki rok. Nakon toga se radi evaluacija. Ako je program dobar on se nastavlja... I ne vidim razloga otkrivati svake godine toplu vodu, ako postoje potrebe. I mijenja se, mijenjaju se klijenti. Dakle, ovu godinu radiš s tim roditeljima čija su djeca, napamet govorim, u ustanovi, a druge godine će biti neki drugi roditelji čija su djeca u ustanovi. I čemu se sada svaki put mora smisliti nešto novo. Ali to svi, ne znam zašto, dosta traže...“.

6. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Ovogodišnja je socijalna slika Grada Zagreba bitno nadopunjena novim podacima te rezultatima dviju fokusnih skupina kojima se željelo steći dublji uvid u sustav socijalne skrbi na području Grada Zagreba. Iako još uvijek nismo uspjeli doći do svih željenih podataka, pri čemu napominjemo da je ta lista daleko kraća nego ranijih godina, socijalna slika nudi niz zanimljivih podataka te ujedno ukazuje na niz zanimljivih trendova na području Grada. Još uvijek nedostaju podaci koji se odnose na socijalne nejednakosti (stopa siromaštva, profil siromaštva i rizične skupine, raspodjela dohotka po kvartilima, ginijev koeficijent), zdravlje (očekivano trajanje života u času rođenja, očekivano trajanje života u dobrom zdravlju, nesreće na radu, udjel korisnika privatne zdravstvene zaštite i sl.) te podaci kao što je realna stopa rasta BDP-a, postotak djece koja ne završavaju srednjoškolsko obrazovanje, stopa zaposlenosti, broj beskućnika, prosječna dob prilikom prvog sklapanja braka i sl. U prilogu je objavljena lista indikatora pomoću kojih je izvršena analiza (Prilog I.), gdje je naglašeno s kojim je indikatorima napravljena ova analiza, a koje je indikatore potrebno u budućnosti dodatno pratiti.

Svake bi godine u Gradu Zagrebu trebalo provesti anketu o socijalnoj situaciji. Anketom bi se dobili dodatni važni podaci kojih nema u drugim izvorima te bi se saznali stavovi građana o njihovim specifičnim potrebama, pogledu na socijalne intervencije, načinu života, životnim orijentacijama i sl. Jedan od prvih koraka u tom smjeru bila je analiza podataka dobivenih istraživanjem o kvaliteti života i riziku od socijalne isključenosti koje je u lipnju 2006. godine proveo UNDP Hrvatska i koje smo prezentirali u prošlogodišnjem izdanju socijalne slike. Podaci su pokazali kako se Grad Zagreb nerijetko nalazi pri vrhu na različitim promatranim dimenzijama, odnosno pokazuje bolju kvalitetu života od hrvatskog prosjeka te većine županija. Isto tako kvaliteta života građana Grada Zagreba je nerijetko usporediva s kvalitetom života stanovnika starih zemalja članica EU-a.

Ovogodišnja je socijalna slika ukazala na niz zanimljivih trendova, prije svega na neznatan porast stanovništva u odnosu na 2001. godinu, što je posljedica dugogodišnjeg negativnog prirodnog prirasta (Grad Zagreb ubraja se među četiri županije s najnižim prirodnim prirastom) te neznatnog pozitivnog migracijskog salda. Evidentno je i starenje stanovništva, koje je znatno izraženije u Gradu Zagrebu nego li u Hrvatskoj općenito. Za Grad Zagreb karakteristično je sve kasnije stupanje u brak, sve kasnije rađanje djece (jasno je vidljiv pomak s dobne skupine 20-29 u dobnu skupinu 30-39), porast broja djece rođene izvan braka, velik broj samačkih kućanstava te dominantan broj obitelji s manjim brojem djece. Sve to ukazuje na potrebu evaluacije i redefiniranja postojećih mjera pronatalitetne politike Grada Zagreba, a dugoročno će zasigurno iziskivati i intenzivniji razvoj dodatnih usluga skrbi, bilo institucionalnih ili izvaninstitucionalnih. Naime, sukladno prikazanim statističkim podacima te dobivenim rezultatima, ti su kapaciteti i danas nedostatni, a s obzirom na prikazane trendove problem će postati još izraženiji. Iako Grad Zagreb prednjači u pokrivenosti djece predškolskim ustanovama, ti kapaciteti još uvijek nisu dostatni. Posebice zabrinjava niska pokrivenost djece produženim boravkom u školi u nižim razredima. Nadalje, velik broj osoba čeka na smještaj u

ustanove za starije osobe, dok, temeljem dobivenih podataka, možemo reći da su izvaninstitucionalni oblici skrbi podzastupljeni.

Podaci ukazuju i na zabrinjavajući stambeni standard u Gradu Zagrebu. Naime, s jedne strane imamo vrlo siromašan stambeni fond (prije svega se misli na nisku kvadraturu stambenih prostora, pa se često događa da na osobu dolazi manje od 25 m² stambenog prostora i uz uračunate pomoćne prostorije u korisnu površinu stana), koji se ne poboljšava niti u novogradnji. S druge strane imamo nisku kvalitetu stambenih prostora (prije svega u središnjim dijelovima grada, gdje živi pretežno starije stanovništvo). Uz to su cijene novoizgrađenih stanova daleko više nego li u Hrvatskoj općenito (čak 13%). Nadalje, iako je vidljiv pomak u gradnji socijalnih stanova, on je još uvijek nedostatan budući da je velik broj osoba na listi čekanja.

Usporedimo li je s prosjekom Hrvatske, registrirana je stopa nezaposlenosti u Gradu Zagrebu dvostruko niža. Ipak, zabrinjava struktura nezaposlenih osoba – mlade i starije osobe, najčešće bez škole ili sa stručnom školom, pretežno dugotrajno nezaposlene. Posebice zabrinjava činjenica da se udio dugotrajno nezaposlenih osoba povećava. Stoga bi posebnu pozornost trebalo posvetiti analizi postojećih mjera poticanja zapošljavanja te stvaranju većih mogućnosti zapošljavanja naprijed navedenih specifičnih skupina koje su u većem riziku da budu nezaposlene.

Zabrinjava i rast udjela osoba koje primaju plaću nižu od prosječne plaće, a troškovi života s druge strane evidentno rastu. Nadalje, rast stope siromaštva ne prati i rast broja korisnika stalne pomoći, već suprotno. Upitna je i činjenica da se u pravilu radi o dugotrajnim korisnicima pomoći, koji su pretežno radno sposobni ili pak se radi o djeci. Na to upozoravaju i sudionice fokusnih skupina te smatraju kako su u tom pogledu potrebne promjene. Sudionice fokusnih skupina upozoravaju i na rast broja korisnika pučke kuhinje, pri čemu se korisnici privikavaju na takav stil života i ne poduzimaju ništa po pitanju da isti promijene. Podaci ukazuju i na neusklađenost broja korisnika stalne pomoći i broja korisnika prava na pomoć za stanovanje. To je posljedica kako propisanih uvjeta koji se odnose na određenu kvadraturu stana koja se ne smije prelaziti prilikom ostvarivanja prava, ali i činjenice da je jedan od uvjeta za ostvarivanje prava i Ugovor o najmu stana, što veliki broj korisnika nema. Sudionice fokusnih skupina ukazuju i na određene nelogičnosti sustava te isti smatraju često nepravednim. Tako kao primjer navode činjenicu da pomoć iz lokalnih izvora češće dobivaju umirovljenici s prihodima, nego li starije osobe bez prihoda (na to upozorava i istraživanje UNDP-a o kvaliteti života)⁴⁴. Sve to iziskuje potrebu dodatne analize spomenutih trendova te oblikovanja novih prava koja će biti usklađena s postojećim trendovima te će pratiti potrebe postojećih korisnika i biti usmjerena upravo onima najpotrebitijima.

Usporedimo li Grad Zagreb s ostalim dijelovima Hrvatske, karakterizira ga iznimno visoka stopa liječenih ovisnika, dok se samo može pretpostaviti da je „siva brojka“ daleko veća. Podaci da se radi o mladim osobama te da do prvog liječenja protekne gotovo deset godina ukazuju na nužnost rada na preventivnim programima te na ranom otkrivanju konzumenata opojnih droga među djecom i

---

⁴⁴ Više u Šućur, 2007.

mladima. Podaci su ukazali i na problem obiteljskog i vršnjačkog nasilja te nedostatnost sadržaja usmjerenih mladima, pa su i u tom području potrebna određena poboljšanja.

Što se tiče suradnje Centra za socijalnu skrb Zagreb s ostalim institucijama/tijelima na području Grada Zagreb te organizacijama civilnog društva, vidimo da je ona na zadovoljavajućoj razini, iako su moguća određena poboljšanja. Prije svega se misli na sustavnu suradnju prilikom donošenja programa socijalne skrbi, te informiranost o istima, kao i na potrebu održivosti projekata organizacija civilnog društva (posebice se ističe problem djelomičnog financiranja programa kao i kratkoročnosti programa, odnosno financiranja njihovih projekata u pravilu samo godinu dana, a potreba je daleko veća ukoliko se radi o dobrom programu). Najproblematičnijom se pokazala suradnja sa školama te su u tom pogledu svakako potrebna poboljšanja.

Socijalna je slika ukazala i na određene razlike među različitim gradskim područjima. Tako područje Donjeg i Gornjeg Grada prije svega karakterizira starije stanovništvo uz izrazitu tendenciju njegova daljnjeg starenja, najnegativniji prirodni prirast i pretežno samačka kućanstva, što sa sobom povlači najveći stambeni prostor po članu kućanstva. Ipak, rezultati fokusne skupine upozoravaju na lošu kvalitetu stambenog fonda u središnjim dijelovima Grada, posebice usmjerimo li se na Trnje. Trnje isto tako karakterizira pretežno starije stanovništvo, koji su mahom korisnici jednokratnih novčanih pomoći uslijed niskih mirovina. Najveći prirodni porast stanovništva karakterističan je za područje Stenjeveca i Sesveta, s tim da je za područje Sesveta karakterističan i veći udio višečlanih obitelji. Višečlana kućanstva dominiraju i u Brezovici, uz velik broj nezaposlenih osoba te kućanstava bez centralnog grijanja. Dubrava je područje s najvećim brojem korisnika novčanih davanja u sustavu socijalne skrbi, gdje u strukturi korisnika prevladavaju višečlane obitelji, doseljenici i djeca. Ima velik broj nezaposlenih osoba te, uz Peščenicu, najmanji raspoloživi stambeni prostor po članu kućanstva. Nezaposlenost te neopremljenost stambenih prostora (prije svega nedostatak centralnog grijanja) karakteristika je i Peščenice. Ovi podaci ukazuju na specifičnosti pojedinih gradskih područja te ukazuju na potrebu njihovih daljnjih analiza, kao i na činjenicu da bi u planiranju budućih mjera socijalne politike na području Grada takve specifičnosti svakako trebalo imati na umu.

Vidljivo je kako je i ova socijalna slika, poput prethodne, identificirala niz otvorenih pitanja i potrebu daljnjih analiza. To se posebno odnosi na procjenu učinkovitosti socijalnih intervencija Grada Zagreba koji svojim iznosom i obuhvatom daleko nadmašuju druga hrvatska područja (osim, možda, druge razvijene hrvatske gradove s razvijenim socijalnim programom kao što su, primjerice, Split, Rijeka ili Varaždin). Svi raspoloživi podaci pokazuju da s jedne strane imamo stanovništvo obuhvaćeno socijalnom zaštitom koje je dostatno zaštićeno, npr. višečlane obitelji (možda čak i toliko da im se ne isplati zaposliti se, pogotovo ako rade na „crno“), dok drugi dio socijalno ugroženih ostaje potpuno neobuhvaćen kako državnim tako i gradskim socijalnim intervencijama (npr. problem nedostatnosti pomoći samcima, teško oboljelim osobama, smještaja djece bez adekvatne roditeljske skrbi koja su punoljetna, smještaja žrtava obiteljskog nasilja nakon boravka u skloništu, organiziranja pomoći i njege, tretmana osoba s psihičkim poteškoćama, nedostatak savjetova, tretman djece s

poremećajima u ponašanju i sl.). Pri tome je važno napomenuti problem neusklađenosti postojećih mjera u sustavu socijalne skrbi s promjenama koje su se unazad nekoliko godine dogodile u društvu. Postavlja se i pitanje potrebe za većom suradnjom socijalne skrbi na gradskoj razini i socijalne skrbi koja se ostvaruje putem centara za socijalnu skrb i drugih ustanova socijalne skrbi. Grad bi Zagreb mogao biti inicijator preispitivanja sadašnjeg nacionalnog ustroja socijalne skrbi koji zbog paralelizma nacionalnih i lokalnih programa dovodi do velikih razlika u socijalnim pravima građana, ovisno o području na kojemu su nastanjeni.

Uz opću socijalnu sliku povremeno bi trebalo provoditi preciznije ciljane analize pojedinih društvenih skupina ili skupina korisnika socijalne skrbi. Svaka je skupina specifična pa su i njezine potrebe specifične, kao što je to ovdje pokazala i kratko prezentirana analiza beskućnika u gradu Zagrebu. To se, primjerice, odnosi na djecu, Rome, samohrane roditelje, invalide Domovinskog rata, stambeno nezbrinute, itd. Premda Grad razvija posebne programe za posebne skupine, te programe treba dodatno analizirati i osmišljavati u okviru cjelokupne socijalne slike Grada Zagreba. S obzirom na ubrzano raslojavanje u društvu, globalizacijske ali i „lokalizacijske“ procese, takve specifične, ciljane, povremene analize ciljanih skupina postat će najvjerojatnije sve važnije i važnije. Rezultati takvih analiza poslužit će izradi kompletnije socijalne slike, ali i kao izvor podataka za sustavnije proučavanje i djelovanje usmjereno ka nekim posebno ugroženim skupinama.

LITERATURA I IZVORI

- Bakula-Andelić, M., Šostar, Z. (2006). Beskućnici grada Zagreba. *Revija za socijalnu politiku* 13(3-4).
- Bežovan, G., Zrinščak, S. (2001). Mogućnosti decentralizacije u socijalnoj politici i nove uloge lokalnih vlasti. *Revija za socijalnu politiku* 8(3-4): 239-258.
- Council of Europe (2005). *Concerted development of social cohesion indicators. Methodological guide*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Državni zavod za statistiku (2003). *Popis stanovništva, kućanstava i stanova: Stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima*. Zagreb: Državni zavod za statistiku.
- Državni zavod za statistiku (2006.a). Osnovne škole i dječje vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja. Kraj šk./pedag. g. 2004./2005. i početak šk./pedag. g. 2005./2006. *Statističko izvješće 1301*. Zagreb: Državni zavod za statistiku.
- Državni zavod za statistiku (2006.b). Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku i županije od 2001. do 2003. *Priopćenje broj 12.1.2*. Posjećeno na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2007.a). Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2006. *Priopćenje broj 7.1.1*. Posjećeno 10.10.2007. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <http://www.dzs.hr/Hrv/publication/FirstRelease/firstreldet.asp?pYear=2007&pIDSubject=7>.
- Državni zavod za statistiku (2007.b). *Statistički ljetopis 2006*. Posjećeno 5.9.2007. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <http://www.dzs.hr/>.
- Državni zavod za statistiku (2007.c). Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2006. *Priopćenje broj 7.1.2*. Posjećeno 10.10.2007. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <http://www.dzs.hr/Hrv/publication/FirstRelease/firstreldet.asp?pYear=2007&pIDSubject=7>.
- Državni zavod za statistiku (2007.d). Završene zgrade i stanovi u 2006. *Priopćenje broj 3.1.10*. Posjećeno 10.10.2007. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <http://www.dzs.hr/Hrv/publication/FirstRelease/firstreldet.asp?pYear=2007&pIDSubject=7>.
- Državni zavod za statistiku (2007.e). Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku i županije 2004. *Priopćenje broj 12.1.2*. Posjećeno na mrežnim stranicama zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2007.f). Pokazatelji siromaštva od 2004. do 2006. *Priopćenje broj 14.1.2*. Posjećeno na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2007.g). Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja – početak predškolske godine 2006./2007. *Priopćenje broj 8.1.8*. Posjećeno 12.09.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2007/8-1-8_1h2007.htm.
- Državni zavod za statistiku (2007.h). *Statističke informacije 2007*. Posjećeno 10.11.2007. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <http://www.dzs.hr/>.
- Državni zavod za statistiku (2008.a). Popis stanovništva 2001. (datoteka s podacima). Dostupno na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <http://www.dzs.hr/Hrv/censuses/Census2001/census.htm>.
- Državni zavod za statistiku (2008.b). Prirodno kretanje stanovništva Republike Hrvatske u 2007. *Priopćenje broj 7.1.1*. Posjećeno 27.8.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2008/7-1-1_1h2008.htm.

- Državni zavod za statistiku (2008.c). Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2007. *Priopćenje broj 7.1.2.* Posjećeno 27.8.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2008/7-1-2_1h2008.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.d). Umrli u prometnim nesrećama u 2007. *Priopćenje broj 7.1.3.* Posjećeno 27.8.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2008/7-1-3_1h2008.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.e). *Statistički ljetopis 2007.* Posjećeno 27.8.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: <http://www.dzs.hr/>.
- Državni zavod za statistiku (2008.f). Zaposleni po djelatnostima i po spolu u 2007. *Priopćenje broj 9.2.6.* Posjećeno 28.8.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2008/9-2-6_1h2008.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.g). Zaposleni prema djelatnostima u siječnju 2008. *Priopćenje broj 9.2.1/1.* Posjećeno 28.8.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2008/9-2-1_1h2008.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.h). Bruto domaći proizvod za Republiku Hrvatsku i županije 2005. *Priopćenje broj 12.1.2.* Posjećeno 31.8.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2008/12-1-2_1h2008.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.i). Osnovne škole. *Priopćenje broj 8.1.2.* Posjećeno 11.09.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2008/8-1-2_1h2008.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.j). *Nasilje u obitelji 2001.–2006.* Posjećeno 11.09.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: www.dzs.hr.
- Državni zavod za statistiku (2008.k). Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja – početak predškolske godine 2007./2008. *Priopćenje broj 8.1.8.* Posjećeno 12.09.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2008/8-1-8_1h2008.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.l). Studenti koji su diplomirali na stručnom i sveučilišnom studiju u 2007. *Priopćenje broj 8.1.6.* Posjećeno 12.09.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2008/8-1-6_1h2008.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.m). Cijene prodanih novih stanova u drugom polugodištu 2007. *Priopćenje broj 3.1.6./2.* Posjećeno 12.09.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2007/3-1-6_2h2007.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.n). Zaposleni prema spolu i po djelatnostima – stanje 31. ožujka 2007. *Priopćenje broj 9.2.3.* Posjećeno 12.09.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2007/9-2-3_1h2007.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.o). Procjena stanovništva Republike Hrvatske u 2007. *Priopćenje broj 7.1.4.* Posjećeno 2.10.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2007/9-2-3_1h2007.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.p). Završene zgrade i stanovi u 2007. *Priopćenje broj 3.1.9.* Posjećeno 7.10.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/publication/2007/3-1-6_2h2007.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.r). *Mjesečno statističko izvješće – Broj 12.* Posjećeno 13.09.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/msi/2007/msi-2007_12.pdf.

- Državni zavod za statistiku (2008.s). Prosječne mjesečne isplaćene neto plaće zaposlenih za prosinac 2007. *Priopćenje broj 9.1.1./12.* Posjećeno 2.10.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2007/9-2-3_1h2007.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.t). Prosječne mjesečne isplaćene bruto plaće zaposlenih za prosinac 2007. *Priopćenje broj 9.1.2./12.* Posjećeno 2.10.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2007/9-2-3_1h2007.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.u). Indeks obujma industrijske proizvodnje u prosincu 2007. *Priopćenje broj 2.1.1./12.* Posjećeno 2.10.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2007/9-2-3_1h2007.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.v). Pokazatelji siromaštva od 2005.-2007. *Priopćenje broj 14.1.2.* Posjećeno 2.10.2008. na mrežnim stranicama Državnog zavoda za statistiku: http://www.dzs.hr/Hrv/Publication/2007/9-2-3_1h2007.htm.
- Državni zavod za statistiku (2008.z). Statistička izvješća 1328/2007. Zagreb: Državni zavod za statistiku.
- Ferrera, M., Matsaganis, M., Sacchi, S. (2006). Model otvorene koordinacije protiv siromaštva: novi „proces socijalnog uključivanja“ Europske unije. U: Zrinščak, S. (ur.), *Socijalna država u 21. stoljeću – privid ili stvarnost?* Zagreb: Pravni fakultet u Zagrebu.
- Grad Zagreb (2002). Godišnji obračun Proračuna Grada Zagreba za 2001. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, broj: 10/02.
- Grad Zagreb (2003). Godišnji obračun Proračuna Grada Zagreba za 2002. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, broj: 10/03.
- Grad Zagreb (2004). Godišnji obračun Proračuna Grada Zagreba za 2003. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, broj: 8/04.
- Grad Zagreb (2005.a). Proračun Grada Zagreba za 2006. *Službeni glasnik Grad Zagreba*, broj 21/05.
- Grad Zagreb (2005.b). Godišnji obračun Proračuna Grada Zagreba za 2004. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, broj: 6/05.
- Grad Zagreb (2006). Godišnji obračun Proračuna Grada Zagreba za 2005. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, broj: 9/06.
- Grad Zagreb (2007). Godišnji obračun Proračuna Grada Zagreba za 2006. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, broj: 5/07.
- Grad Zagreb (2008.). Godišnji obračun Proračuna Grada Zagreba za 2007. *Službeni glasnik Grada Zagreba*, broj: 6/08.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2008.a). *Prekidi trudnoće u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2007. godine.* Posjećeno 31.8.2008. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: http://www.hzjz.hr/publikacije/prekidi_2007.pdf.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2008.b). *Izvešće o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj.* Posjećeno 30.9.2008. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: <http://www.hzjz.hr/publikacije/stanovnistvo2007.pdf>.
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2008.c). *Izvešće o umrlim osobama u Hrvatskoj u 2007. godini.* Posjećeno 31.8.2008. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: http://www.hzjz.hr/publikacije/Umrli_2007.pdf.

- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2008.d). *Izješće o osobama liječenim zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Hrvatskoj u 2007. godini*. Posjećeno 31.8.2008. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo: <http://www.hzjz.hr/publikacije/ovisnici2007.pdf>.
- Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (2008.). *Statističke informacije HZMO-a, broj 4/2007*. Posjećeno 02.09.2008. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje: <http://www.mirovinsko.hr/default.asp?ID=1820>.
- Hrvatski zavod za zapošljavanje (2008.a). *Godišnjak 2007*. Posjećeno 04.09.2008. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje: <http://www.hzz.hr/DocSlike/Godisnjak2007-HR-web.pdf>; Zagreb 2008.
- Hrvatski zavod za zapošljavanje (2008.b). *Mjesečni statistički bilten, god XX, broj 12*. Posjećeno 13.09.2008. na mrežnim stranicama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje: http://www.hzz.hr/DocSlike/Statisticki_Bilten_12_2007.pdf.
- Interaktivna karta Grada Zagreba (2007). Dostupno na mrežnim stranicama: <https://e-uprava.apis-it.hr/gup/>.
- Matković (2007). Zaposlenost i kvaliteta posla (31-42). U L. Japec i Z. Šućur (ur.): *Kvaliteta života u Hrvatskoj: regionalne nejednakosti*. Zagreb: UNDP.
- Matković, T., Šućur, Z., Zrinščak, S. (2007). Inequality, Poverty, and Material Deprivation in New and Old Members of European Union. *Croatian Medical Journal*, 48(5): 636-652).
- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (2007). *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2006. godini* [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnim stranicama Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi: http://www.mzss.hr/index.cgi?menu_id=248&lang_id=1.
- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (2008.a). *Godišnje statističko izvješće o primijenjenim pravima socijalne skrbi, pravnoj zaštiti djece, mladeži, braka, obitelji i osoba lišenih poslovne sposobnosti, te zaštiti tjelesno ili mentalno oštećenih osoba u Republici Hrvatskoj u 2007. godini* [datoteka s podacima]. Dostupno na mrežnim stranicama Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi: <http://www.mzss.hr>.
- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi (2008.b). *Godišnje statističko izvješće o korisnicima i pomoćima u socijalnoj skrbi u Gradu Zagrebu u 2007. godini*. Zagreb: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi.
- Ministarstvo unutarnjih poslova (2008). *Trgovanje ljudima*. Posjećeno 12.10. 2008. godine na mrežnim stranicama Ministarstva unutarnjih poslova: www.mup.hr.
- Mrđen, S. (2005). Projekcije stanovništva Hrvatske do 2031. godine. U: Živić, D., Pokos, N., Mišetić, A. (ur.) *Stanovništvo Hrvatske – dosadašnji razvoj i perspektive*. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.
- Pravilnik o odobravanju pomoći za održavanje u obliku zajma, mjerila i obilježja stana potrebnog za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba samca ili obitelji i o odobravanju pomoći iz socijalne skrbi. *Narodne novine*, broj: 29/98, 117/00 i 81/04.
- Raboteg-Šarić, Z., Pećnik, N., Josipović, N. (2003). *Jednoroditeljske obitelji: osobni doživljaj i stavovi okoline*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
- Stubbs, P., Zrinščak, S. (2005). Proširena socijalna Europa? Socijalna politika, socijalna uključenost i socijalni dijalog u Hrvatskoj i Europskoj uniji. U: Ott, K. (ur.), *Pridruživanje Hrvatske*

- Europskoj uniji: Ususret izazovima pregovora* (157-181). Zagreb: Institut za javne financije i Zaklada Friedrich Ebert.
- Šostar, Z., Bakula Anđelić, M., Majsec Sobota, V. (2006). Položaj osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu. *Revija za socijalnu politiku* 13(1): 53-65.
- Šućur, Z. (2006). Objektivno i subjektivno siromaštvo u Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku*, 13(3-4): 237-255.
- Šućur, Z. (2007). Zdravlje i kvaliteta zdravstvenih usluga (79-88). U L. Japec i Z. Šućur (ur.): *Kvaliteta života u Hrvatskoj: regionalne nejednakosti*. Zagreb: UNDP.
- Šućur, Z. (2008.) Socijalna sigurnost i kvaliteta života starijih osoba bez mirovinskih primanja u Republici Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku*, 15(3):435-454.
- Treaty of Amsterdam, *Official Journal C 340*, 10. November 1997.
- UNDP Hrvatska (2006.a). *Istraživanja kvalitete života i rizika od socijalne isključenosti*. Zagreb: UNDP Hrvatska.
- UNDP Hrvatska (2006.b). *Neumreženi: Lica socijalne isključenosti u Hrvatskoj*. Zagreb: UNDP Hrvatska.
- UNDP Hrvatska (2007). *Kvaliteta života u Hrvatskoj: regionalne nejednakosti*. Zagreb: UNDP Hrvatska.
- Vijeće Europe (2006). Zaključci XVIII-1 o primjeni Europske socijalne povelje u Republici Hrvatskoj.
- Vlada Republike Hrvatske (2007). *Hrvatska i EU potpisale Memorandum o socijalnoj uključenosti*. Posjećeno 24.11.2007. na mrežnim stranicama Vlade RH: http://www.vlada.hr/hr/naslovnica/novosti_i_najave/2007/ozujak/hrvatska_i_eu_potpisale_memorandum_o_socijalnoj_ukljucenosti.
- Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski Sabor. *Narodne novine*, broj 116/99, 109/00, 53/03 i 19/07.
- Zakon o popisu stanovništva, kućanstava i stanova, *Narodne novine*, broj 22/01.
- Zakon o roditeljskim potporama, *Narodne novine*, broj 85/08 i 110/08.
- Zakon o socijalnoj skrbi. *Narodne novine*, broj 73/97, 27/01, 59/01, 82/01, 103/03, 44/06 i 79/07.
- ZG STAT (2004). *Grad Zagreb: stanovništvo, kućanstva i stanovi 2001.- prema Popisu stanovništva, kućanstva i stanova 2001*. Zagreb: Grad Zagreb.
- ZG STAT (2006.a). *Statistički ljetopis Grada Zagreba 2005*. Posjećeno 20.9.2007. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/dokument.nsf/FPHW?OpenForm&2&30090>.
- ZG STAT (2006.b). *Bruto domaći proizvod za Grad Zagreb od 2001 do 2003* (priopćenje). Posjećeno 20.9.2007. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/dokument.nsf/FPHW?OpenForm&2&30090>.
- ZG STAT (2006.c). *Vitalna statistika – prirodno kretanje stanovništva po gradskim četvrtima Grada Zagreba od 2001.-2005*. Posjećeno 15.9.2007. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: www.zagreb.hr.
- ZG STAT (2007.a). *Statistički ljetopis Grada Zagreba 2006*. Posjećeno 20.9.2007. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/zgstat/ljetopis2005.html>.
- ZG STAT (2007.b). *Vitalna statistika* (priopćenje). Posjećeno 5.11.2007. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/zgstat/ljetopis2005.html>.

- ZG STAT (2007.c). *Osobna potrošnja i primanja kućanstava Republike Hrvatske i Grada Zagreba u 2005.* (priopćenje). Zagreb: Grad Zagreb.
- ZG STAT (2007.d). *Završene zgrade i stanovi u Gradu Zagrebu* (priopćenje). Posjećeno 15.10.2007. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/dokument.nsf/VPD/234E3F1AACB5DADBC125726D0027A547?OpenDocument&30>.
- ZG STAT (2007.e). *Gospodarska i društvena kretanja u Gradu Zagrebu – razdoblje I– VI. 2007. godine.* Zagreb: Grad Zagreb.
- ZG STAT (2007.f). *Statistički ljetopis Zagreba 2007.* Zagreb: Grad Zagreb.
- ZG STAT (2007.g). *Zaposlenost i nezaposlenost* (priopćenje). Posjećeno 15.10.2007. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/dokument.nsf/VPD/7EFA700B2AF8A299C125726D0034C4EA?OpenDocument&30>.
- ZG STAT (2007.h). *Bruto domaći proizvod za 2004.* (godišnje priopćenje). Posjećeno 15.10.2007. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/dokument.nsf/VPD/14E0CA202EDDA8A4C125728F002CBBFD?OpenDocument&30>.
- ZG STAT (2007.i). *Zaposleni i nezaposleni na području Grada Zagreba u 2006.* (godišnje priopćenje). Posjećeno 15.10.2007. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/dokument.nsf/VPD/14E0CA202EDDA8A4C125728F002CBBFD?OpenDocument&30>.
- ZG STAT (2007.j). *Neto i bruto plaće zaposlenih u poslovnim subjektima (pravne osobe) Grada Zagreba* (godišnje priopćenje). Posjećeno 15.10.2007. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/dokument.nsf/VPD/4DED35699E682031C125726B003ACD7C?OpenDocument&30>.
- ZG STAT (2008.a). *Gospodarska i društvena kretanja u Gradu Zagrebu – razdoblje I– VI. 2008. godine.* Zagreb: Grad Zagreb. Posjećeno 30.9.2008. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr>.
- ZG STAT (2008.b). *Zaposlenost i nezaposlenost* (godišnje priopćenje). Posjećeno 31.8.2008. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/UserDocsImages/statistika/Zaposleni%20u%202007.doc>.
- ZG STAT (2008.c). *Neto i bruto plaće zaposlenih u poslovnim subjektima (pravne osobe) Grada Zagreba* (godišnje istraživanje). Posjećeno 31.8.2008. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/UserDocsImages/statistika/Place%20za%202007.doc>.
- ZG STAT (2008.d). *Neto i bruto (mjesečno priopćenje – prosinac 2007.)*. Posjećeno 03.09.2008. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/UserDocsImages/statistika/Place%20XII%202007.doc>
- ZG STAT (2008.e). *Osnovno obrazovanje – kraj šk.g. 2006./2007. i početak šk.g. 2007./2008.* (priopćenje). Posjećeno 11.09.2008. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/UserDocsImages/statistika/Osnovne%20skole.doc>.
- ZG STAT (2008.f). *Srednje obrazovanje – kraj šk.g. 2006./2007. i početak šk.g. 2007./2008.* (priopćenje). Posjećeno 31.8.2008. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/UserDocsImages/statistika/Srednje%20skole.doc>.

ZG STAT (2008.g). Neto i bruto plaće (mjesečno priopćenje – lipanj 2008.). Posjećeno 13.9.2008. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/UserDocsImages/statistika/Place%20VI%202008.doc>.

ZG STAT (2008.h). Neto i bruto plaće (mjesečno priopćenje – prosinac 2007.). Posjećeno 13.9.2008. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/UserDocsImages/statistika/Place%20XII%202007.doc>

ZG STAT (2008.i) Statistički ljetopis Grada Zagreba 2008. (radna verzija). Zagreb: Grad Zagreb

ZG STAT (2008.j). Prirodno kretanje stanovništva od 2001.-2007. (godišnje priopćenje). Posjećeno 2.10.2008. na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/>.

ZG STAT (2008.k). Završene zgrade i stanovi u Gradu Zagrebu (priopćenje). Posjećeno 19. listopada 2008. godine na mrežnim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/>.

Zrinščak, S. (2006). Socijalna politika u procjepima globalizacije i europeizacije. U S. Zrinščak (ur.), *Socijalna država u 21. stoljeću – privid ili stvarnost?* Zagreb: Pravni fakultet.

PRILOG I.: Pregled socijalnih indikatora za izradu socijalne slike Grada Zagreba⁴⁵

STANOVNIŠTVO

- **Ukupan broj**
- **Spolna struktura**
- **Dobna struktura**
- **Prosječna starost stanovništva**
- **Indeks starenja stanovništva**
- **Koeficijent starosti**
- **Stanovništvo prema aktivnosti**
- **Obrazovna struktura stanovništva**
- **Natalitet**
- **Mortalitet**
- **Stopa mortaliteta dojenčadi**
- **Stopa perinatalne smrtnosti**
- **Prirodno kretanje stanovništva**
- **Vitalni indeks**
- **Migracije**
- **Broj i sastav manjina**
- **Indeks ovisnosti stanovništva**

KUĆANSTVA I OBITELJ

- **Broj kućanstava i obitelji**
- **Obiteljska kućanstva prema broju članova**
- **Prosječan broj članova privatnih kućanstava**
- **Tip obitelji**
- **Broj djece u obitelji**
- **Totalna stopa fertiliteta**
- **Broj sklopljenih brakova**
- **Stopa nupcijaliteta**
- **Broj razvedenih brakova**
- **Stopa divorcijaliteta**
- **Broj razvedenih na 1000 sklopljenih brakova**
- **Broj uzdržavane djece rođene u braku koji se razvodi**
- **Živorodeni prema bračnosti**
- **Živorodeni prema starosti majke**
- **Prekidi trudnoće**
- **Totalna stopa prvog sklapanja braka žena do 50 godina**
- **Prosječna dob prilikom prvog sklapanja braka**
- **Prosječna dob majke prilikom rođenja prvog djeteta**
- **Struktura raspoloživog dohotka kućanstva**
- **Broj i oblici zlostavljanja u obitelji**

---

⁴⁵ **Masnim slovima** su otisnuti indikatori koji su bili korišteni prigodom izrade ove socijalne slike, a ostali indikatori se navode kao poželjni za izradu sljedećih izdanja socijalne slike Grada Zagreba, a uz pomoć kojih će i prezentacija ukupne situacije biti svakako potpunija.

STAMBENI STANDARD

- **Ukupan broj stanova prema namjeni**
- **Nastanjeni stanovi prema prosječnoj površini i prosječnom broju članova**
- **Struktura stanova prema broju soba**
- **Stanovi prema opremljenosti (struja, voda, kanalizacija, grijanje)**
- **Privatna kućanstva prema osnovi korištenja stana**
- **Struktura potrošnje kućanstva**
- **Prosječan broj soba po osobi**
- **Koeficijent priuštivosti (prosječan osobni dohodak/ prosječna cijena stana u novogradnji)**
- **Broj beskućnika**
- **Potražnja za socijalnim stanovima**
- **Prenaseljenost stambenog fonda**
- **Postotak kućanstava s trajnim proizvodima (kolor TV, video, osobni automobil, mobilni telefon, osobni kompjutor...)**
- **Novoizgrađeni stanovi**

ODGOJ I OBRAZOVANJE

- **Broj javnih i privatnih jaslica, vrtića i škola**
- **Postotak djece u javnim i privatnim jaslicama i vrtićima**
- **Broj osnovnih i srednjih škola**
- **Broj i struktura upisanih i diplomiranih studenata**
- **Udjel upisane djece u javno financiranim jaslicama i vrtićima**
- **Broj djece obuhvaćene produženim boravkom u školi**
- **Postotak upisanih učenika koji ne završavaju srednjoškolsko obrazovanje**
- **Prosječna opterećenost učionica**
- **Broj dodijeljenih stipendija i struktura primaoca stipendija**

ZAPOSLENOST I NEZAPOSLENOST

- **Ukupan broj zaposlenih**
- **Zaposleni prema vrsti djelatnosti**
- **Zaposleni u poslovnim subjektima prema vrsti i radnom mjestu (na određeno, na neodređeno, pripravnici i vježbenici)**
- **Zaposleni u poslovnim subjektima prema oblicima vlasništva**
- **Zaposleni u poslovnim subjektima prema stupnju obrazovanja i spolu**
- **Visina neto primanja zaposlenih po sektorima djelatnosti**
- **Stopa zaposlenosti**
- **Postotak samozaposlenih osoba**
- **Postotak zaposlenih sa djelomičnim radnim vremenom**
- **Ukupan broj nezaposlenih prema spolu**
- **Udjel osoba koje prvi puta traže zaposlenje**
- **Udjel dugotrajne nezaposlenosti (1-2 godine)**
- **Udjel vrlo duge nezaposlenosti (više od 2 godine)**
- **Udjel pojedinih dobnih skupina u strukturi nezaposlenih**
- **Stopa registrirane nezaposlenosti**
- **Nezaposleni prema obrazovanju**
- **Udjel korisnika naknada za nezaposlene**
- **Udjel žena koje prvi puta traže zaposlenje**

EKONOMSKI PODACI

- **BDP – bruto**
- **BDP – per capita**
- **Prosječna neto plaća**
- **Struktura gradskog proračuna**
- **Realna stopa rasta BDP-a**
- **Stopa rasta industrijske proizvodnje**
- **Kretanje cijene života u Zagrebu**

ZDRAVLJE

- **Umrli prema najčešćim uzrocima smrti**
- **Nasilne smrti**
- **Broj poginulih u prometnim nesrećama**
- **Standardizirane stope smrtnosti prema različitim tipovima bolesti**
- **Očekivano trajanje života u času rođenja**
- **Očekivano trajanje života u dobrom zdravlju**
- **Nesreće na radu prema tipu aktivnosti**
- **Ovisnici o alkoholu i opojnim drogama**
- **Osobe s invaliditetom**
- **Samoprocjena zdravstvenog stanja građana**
- **Udjel korisnika privatne zdravstvene zaštite**

SOCIJALNE NEJEDNAKOSTI

- **Struktura zaposlenih u poslovnim subjektima prema visini neto-plaća**
- **Stanovništvo prema glavnim izvorima sredstava za život**
- **Stopa siromaštva**
- **Jaz siromaštva**
- **Profil siromašnih i rizične skupine**
- **Struktura dohotka**
- **Raspodjela dohotka prema kvintilima**
- **Ginijev koeficijent dohodovnih nejednakosti**
- **Osobe koje žive u kućanstvima u kojima nitko ne radi**

SOCIJALNA ZAŠTITA

- **Broj ustanova socijalne skrbi u Gradu Zagrebu**
- **Prava, usluge i mjere socijalne skrbi**
- **Davanja za djecu**
- **Maloljetni i punoljetni korisnici socijalne skrbi**
- **Broj korisnika socijalne skrbi koja se financira iz gradskog proračuna**
- **Korisnici mirovina prema vrstama mirovina**
- **Omjer osiguranika i umirovljenika**
- **Korisnici dodatnih socijalnih prava prema gradskoj odluci**
- **Korisnici pomoći za podmirivanje troškova stanovanja**
- **Korisnici pomoći za troškove ogrjeva**
- **Trgovanje ljudima**
- **Ustanove socijalne skrbi prema tipu, vlasništvu i korisnicima**
- **Financirane organizacije civilnog društva prema aktivnosti i programima**
- **Struktura primalaca raznih oblika pomoći prema spolu, starosti, obrazovanju i sl.**